
UW WATERSCHAP

Jaarstukken 2015

Adres Steenbokstraat 10
Postbus 4142
7320 AC Apeldoorn

Telefoon (055) 527 29 11

E-Mail info@vallei-veluwe.nl

Website www.vallei-veluwe.nl

Datum 24 mei 2016

Ons kenmerk

Opgemaakt door

afdeling Bedrijfskundige Ondersteuning

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	3
2.	Nota van aanbieding	5
2.1.	Inleiding	5
2.2.	Samenvatting.....	5
2.3.	Kerncijfers	13
3.	Programmaverantwoording	14
3.1.	Algemeen	14
3.2.	Programma 1: Veiligheid	14
3.3.	Programma 2: Voldoende en schoon water	21
3.4.	Programma 3: Waterketen.....	31
3.5.	Programma 4: Bestuur en belastingen.....	39
3.6.	Dekkingsresultaat.....	43
4.	Verplichte paragrafen.....	44
4.1.	Ontwikkelingen in 2015	44
4.2.	Incidentele baten en lasten	44
4.3.	Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen	44
4.4.	Waterschapsbelastingen	45
4.5.	Weerstandvermogen.....	47
4.6.	Financiering	48
4.7.	Verbonden partijen	50
4.8.	Bedrijfsvoering	51
4.9.	EMU-saldo	56
4.10.	Klachten	57
5.	Jaarrekening	59
5.1.	Balans en toelichting	59
5.2.	Exploitatierekening naar kostendragers	67
5.3.	Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten	68
5.4.	Exploitatierekening naar programma's	68
5.5.	Topinkomens	68
6.	Bijlagen.....	69
6.1.	Immateriële vaste activa	69
6.2.	Materiële vaste activa	70
6.3.	Onderhanden werk	71
7.	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	72
8.	Besluit tot vaststelling en goedkeuring	73

1. Inleiding

Waterschap Vallei en Veluwe zorgt voor veilige dijken, schoon en voldoende oppervlaktewater en gezuiverd afvalwater in het gebied tussen IJssel, Nederrijn, Utrechtse Heuvelrug en Randmeren. Wij leveren daarmee een belangrijke bijdrage aan het veilig kunnen wonen, werken en recreëren in dit gebied, kortom aan een veilige en gezonde leefomgeving. In de jaarstukken wordt u meegenomen in de gerealiseerde prestaties van het waterschap in 2015 en de kosten die hiervoor gemaakt zijn. Een greep uit de activiteiten in 2015:

Nieuw Waterbeheerprogramma

In 2015 hebben wij ons nieuwe Waterbeheerprogramma 2016-2021 (WBP) vastgesteld. Dit programma is ons spoorboekje én visitekaartje voor de jaren 2016-2021. Op basis van de strategische doelstellingen uit onze Langetermijnvisie, de Deltabeslissingen, de aanbevelingen uit het in 2014 gepresenteerde OESO-rapport, het Bestuursakkoord Water en de Kaderrichtlijn Water hebben wij onze tactische doelen geformuleerd. Wij willen hier samen met onze partners invulling aan geven. Het WBP heeft daarom als subtitel 'Partnerschap als Watermerk'. Graag verwijs ik u ook naar onze website (<http://www.vallei-veluwe.nl/ambitie2021>) waar u op een toegankelijke en gebruikersvriendelijke manier alles over het WBP kunt vinden.

Verkiezingen

Het jaar 2015 was ook het jaar van de waterschapverkiezingen. Voor het eerst gelijktijdig met de provinciale staten verkiezingen. De opkomst bij deze verkiezingen bedroeg afgerond 50%. Een verdubbeling ten opzichte van de verkiezingen in 2008.

Bestuursagenda

Het nieuwe algemeen bestuur (AB) is gestart met het opstellen van een bestuursagenda voor de komende bestuursperiode. Met specifieke onderwerpen wil het AB het verschil maken aan het einde van de bestuursperiode. De agenda bevat vier thema's: innovatie, circulaire economie, klimaatbestendige stad en DAW (Deltaplan Agrarisch Waterbeheer)/ZON (Zoetwatervoorziening Oost-Nederland).

Veiligheid

Een kerntaak van het waterschap is het beschermen van onze burgers en bedrijven tegen overstromingen en ernstige wateroverlast. Een opgave die door de klimaatverandering steeds belangrijker wordt. Ook in 2015 is daarom volop gewerkt aan het veiliger maken van ons werkgebied. De dijkverbetering van de 22 kilometer dijk langs de Zuidelijke Randmeren en Eem vordert gestaag en wordt conform de afspraken in 2017 afgerond. Daarnaast wordt op verschillende locaties langs de IJssel (Cortenoever en Voorsterklei en Veessen-Wapenveld) gewerkt aan het ruimte maken voor de rivier.

Voldoende en Schoon Water

Wij stemmen het water in de watergangen af op de gebiedsfuncties waarbij overschotten en tekorten zo goed mogelijk worden opgevangen. Het jaar 2015 was een jaar waarin veel projecten zijn uitgevoerd. Verdrogingsbestrijdings- en beekherstelprojecten uit de waterovereenkomsten met de provincies Utrecht en Gelderland zijn voortvarend opgepakt.

Ook in 2015 is het aangeleverde vuile rioolwater door onze 16 rioolwaterzuiveringsinstallaties weer gezuiverd tot schoon oppervlaktewater.

Duurzaam en innovatief

Het waterschap werkt duurzaam en innovatief. Een voorbeeld hiervan zijn de energie- en grondstoffenfabrieken op de rioolwaterzuiveringsinstallaties in Amersfoort en Apeldoorn. In 2015 en 2016 zijn deze 'fabrieken' technisch gerealiseerd en bevinden zich inmiddels in de opstartfase. Op beide rioolwaterzuiveringsinstallaties gaat het waterschap uit rioolslib meer energie en kunstmest produceren. Op die manier dragen wij bij aan een duurzaam Nederland, waarin we minder gebruik maken van fossiele brandstoffen (olie en steenkool) en geen grondstoffen verspillen. Ook wordt hiermee een belangrijke bijdrage geleverd aan de in 2014 gestelde ambitie om in 2025 een energieneutraal waterschap te zijn.

Samenwerking

Wij willen bij het realiseren van onze doelen samenwerken met onze partners. Enkele sprekende voorbeelden uit 2015 zijn:

- Gezamenlijk met gemeenten is de visie 'Natuurlijk ontwikkelen' opgesteld. Met deze visie, waar ook een door het waterschap ingestelde samenwerkingsbijdrage bij hoort, hebben gemeenten en waterschap de ambitie uitgesproken samen verder te gaan in het ontvlechten en toekomstbestendig maken van de waterketen. Belangrijk punt hierbij is inwoners te verleiden hierin met ons mee te werken;
- Met de nieuwe werkwijze 'Stedelijk water in beeld' wordt samen met de gemeente een brede analyse uitgevoerd naar knelpunten en kansen in stadswateren. Er is aandacht voor wateroverlast, waterkwaliteit, overstorten, fysieke inrichting en belevingswaarde;
- Op het terrein van de RWZI Harderwijk worden plannen uitgewerkt om, samen met een private partij, een bio-energiecentrale te ontwikkelen. Doel is om uit mest, niet voor consumptie geschikte industriële voedselstromen en ons eigen maaisel, groen gas te maken en terug te voeren in het gasnet. Daarnaast wordt een gedroogde hoogwaardige organische meststof geproduceerd.

Kostenbewust

Wij zijn er ons van bewust dat we omgaan met belastinggelden. Onze focus ligt daarom op het beheersen van onze kosten en het benutten van kansen om kostenbesparingen te realiseren. Wij willen geen lasten doorschuiven naar toekomstige generaties en zorgen daarom dat onze schuldpositie niet structureel toeneemt. Wij behoren met onze belastingtarieven tot de 5 goedkoopste waterschappen.

Veel activiteiten zijn niet benoemd in dit voorwoord. Een volledig beeld over het jaar 2015 kunt u lezen in deze jaarstukken.

Namens het Dagelijks Bestuur,
drs. Tanja Klip-Martin
dijkgraaf

2. Nota van aanbidding

2.1. Inleiding

Op grond van de Waterschapswet legt het college van dijkgraaf en heemraden verantwoording af aan het algemeen bestuur over het gevoerde financiële beheer en over de geleverde prestaties in relatie tot de eerdere (beleids-)voornemens. De verantwoording vindt plaats op basis van deze jaarstukken. De jaarrekening maakt deel uit van de jaarstukken en is voorzien van een controleverklaring van de accountant.

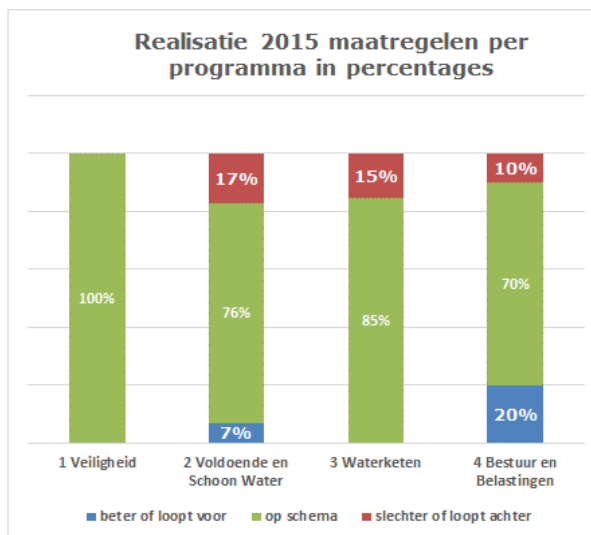
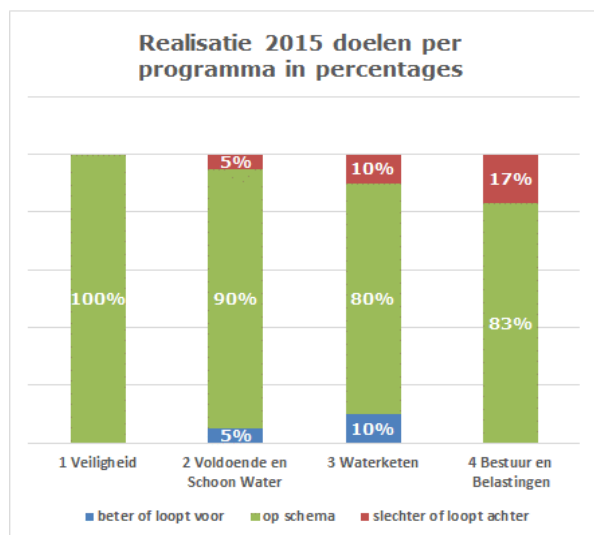
De verslaggevingsvoorschriften voor waterschappen zijn vastgelegd in de Waterschapswet, het Waterschapsbesluit en de regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen. De jaarstukken zijn in overeenstemming met deze voorschriften opgesteld.

De samenvatting van prestaties en financiën leest u in dit hoofdstuk, net als het voorstel voor de resultaatbestemming. Hoofdstuk 3 bevat de verantwoording over de realisatie van het programmaplan uit de begroting. De verplichte paragrafen conform het Waterschapsbesluit staan in hoofdstuk 4 en tot slot bevat hoofdstuk 5 de balans en resultatenrekeningen.

2.2. Samenvatting

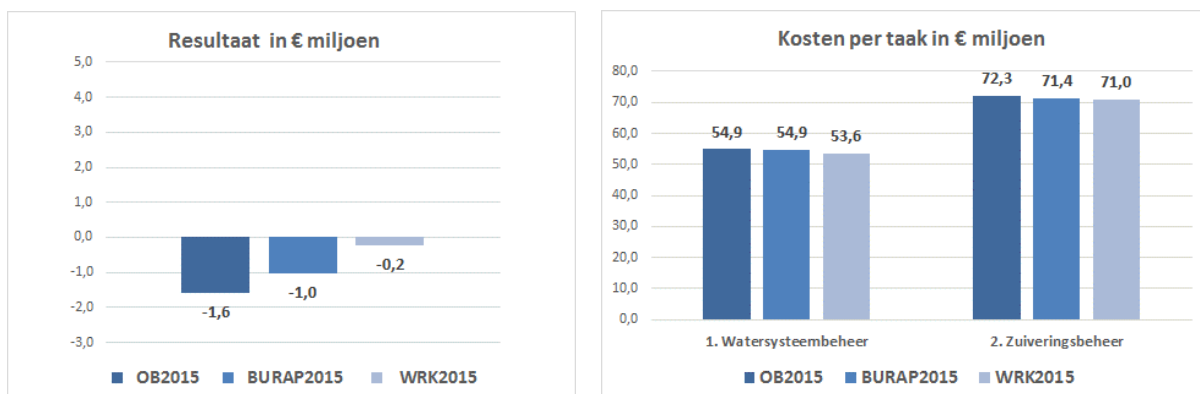
2.2.1. Het jaar 2015 in één oogopslag, de doelen en maatregelen

De doelen zijn de programmadoelen en geven aan wanneer we tevreden zijn. Om deze doelen te bereiken nemen we maatregelen (wat doen we daarvoor). Uit de grafiek blijkt dat 93% van de doelen en 88% van de maatregelen is gerealiseerd, op schema loopt of voorloopt.

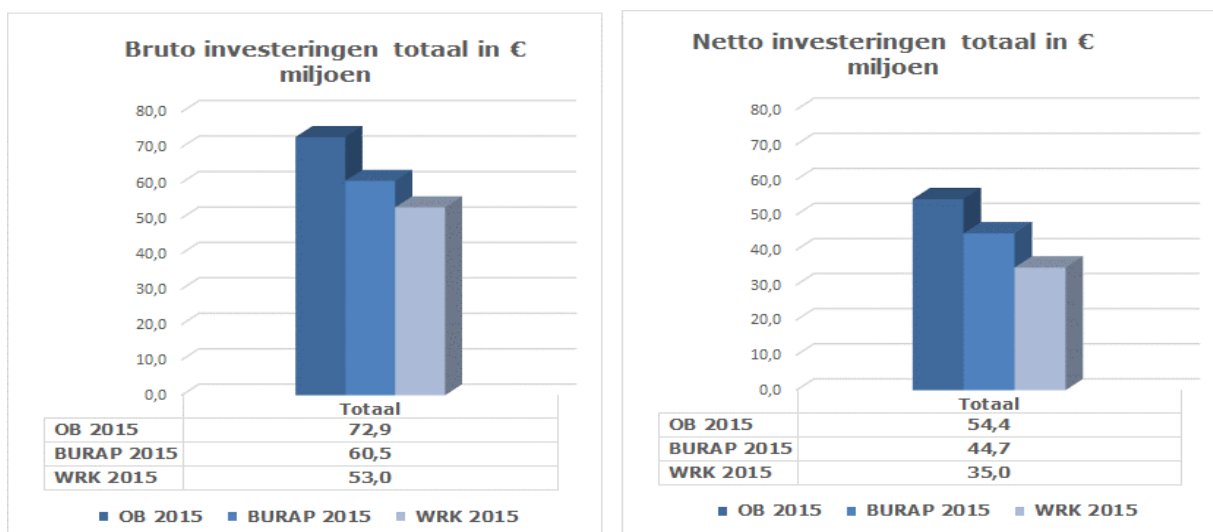
2.2.2. Het jaar 2015 in één oogopslag, financieel

De exploitatie

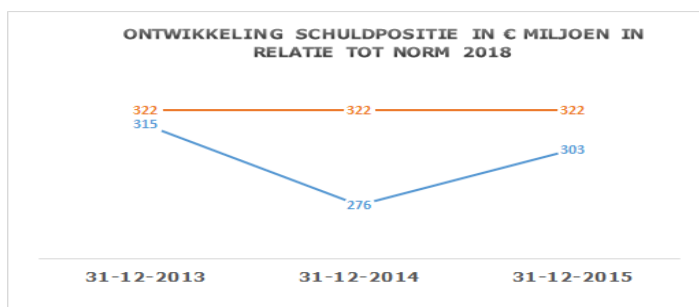
Oorspronkelijk begroot (OB2015) was een tekort van € 1,6 miljoen. Bij de BURAP (BURAP2015) is dit bijgesteld naar een verwacht tekort van € 1,0 miljoen. Het werkelijk (WRK2015) tekort over 2015 bedraagt € 0,2 miljoen. De 2^e grafiek laat de netto kosten (kosten minus overige opbrengsten) per taak zien. In paragraaf 2.2.4 is een uitgebreide toelichting opgenomen.

De investeringen (exclusief werken voor derden: Ruimte voor de Rivier en KRW IJssel)

De bruto investeringen zijn met ruim € 53 miljoen uitgekomen op 73% van de oorspronkelijke begroting. De stijgende lijn van de afgelopen jaren is daarmee voortgezet. In paragraaf 2.2.5 is een uitgebreide toelichting opgenomen.

De schuldpositie

Met het oog op onze eigen schuldpositie heeft het algemeen bestuur eerder besloten dat onze schuldpositie eind 2018 maximaal gelijk is aan het niveau van begin 2013, te weten € 322 miljoen. Eind 2015 bedraagt onze schuldpositie € 303 miljoen (2014: 276 miljoen).

2.2.3. Het jaar 2015 in één oogopslag, in beeld

Veiligheid, dijkverbetering

Veiligheid, Ruimte voor de Rivier

Voldoende en schoon, samen werken

Voldoende en schoon, stedelijk water

Waterketen, energiefabriek Apeldoorn

Waterketen, nieuwe sanitatie

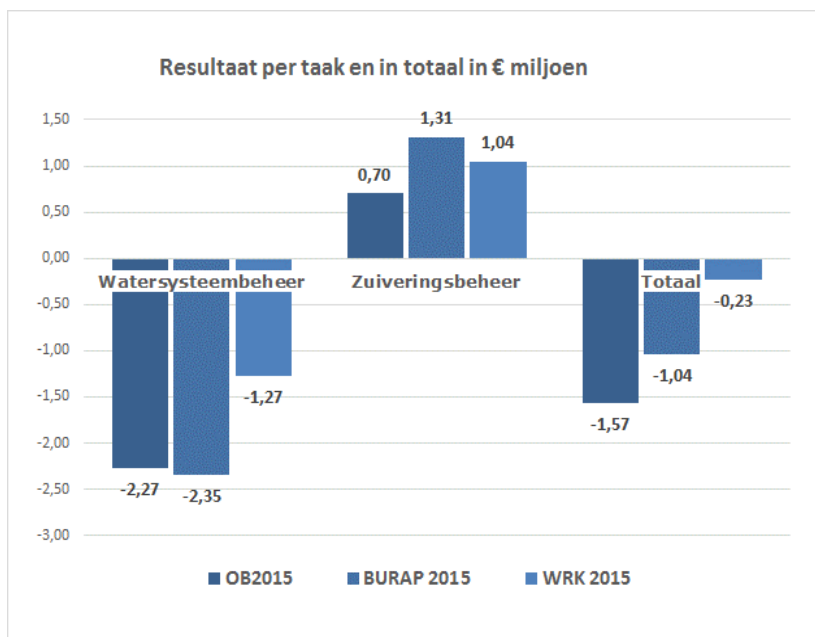
Bestuur en belastingen, verkiezingen

Bestuur en belastingen, feedback partners

2.2.5. Financiën samengevat – exploitatie

Resultaatoverzicht per taak

Het totaal tekort over 2015 valt € 1,34 miljoen lager uit dan oorspronkelijk begroot en € 0,81 miljoen lager dan geraamd bij de BURAP.

Het tekort voor de taak watersysteembeheer valt € 1,00 miljoen lager uit dan oorspronkelijk was begroot en € 1,08 miljoen lager dan verwacht bij de BURAP.

Het overschot voor de taak zuiveringsbeheer valt € 0,34 miljoen hoger uit dan oorspronkelijk was begroot en € 0,27 miljoen lager dan verwacht bij de BURAP.

De afwijkingen ten opzichte van de oorspronkelijke begroting en de BURAP opgesplitst naar hoofdcategorieën zijn:

Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Gewijzigd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Incidentele posten in 2015	-0,84	-0,86	0,02
Kapitaallasten	-2,04	-0,79	-1,25
Overige kosten	0,35	0,76	-0,41
Belastingen	1,19	0,36	0,83
Totaal afwijkingen t.o.v. OB en BURAP	-1,34	-0,53	-0,81

Analyse resultaat taak watersysteembeheer

In de overzichten hierna worden de grootste afwijkingen nader toegelicht:

Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Gewijzigd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Incidentele posten in 2015	-0,91	-1,12	0,21
Kapitaallasten	-0,17	0,05	-0,22
Overige kosten	-0,20	1,05	-1,25
Belastingen	0,28	0,10	0,18
Totaal afwijkingen t.o.v. OB en BURAP	-1,0	0,08	-1,08

Incidentele posten: Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Gewijzigd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Vanaf 2015 worden de werkelijke baggerkosten in de exploitatie geraamd en vervalt de dotatie aan de voorziening (zie ook hierna). In de begroting was nog een dotatie aan de baggervoorziening opgenomen.	-1,52	-1,52	0,00
Aan deze taak toegerekend aandeel in dotaties voorziening wachtgeld en pensioenvoorziening voormalige DB leden en voormalige dijkgraaf	0,35	0,14	0,21
Extra afschrijvingen van twee projecten onder de activeringsgrens van € 100.000 en afboeking ontmantelde MUDtrap	0,26	0,26	0,00
Incidentele posten in 2015	-0,91	-1,12	0,21

Kapitaallasten: Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Gewijzigd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Door vertraging in projecten lagere afschrijvingslasten en rentelasten. Daarnaast vallen de rentelasten lager uit door een lagere rente dan was begroot.	-0,17	0,05	-0,22

Overige lasten: Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Gewijzigd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Kosten baggerwerkzaamheden vanaf 2015 in exploitatie (zie hiervoor)	0,89	1,05	-0,16
Lagere bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma 2015	-0,23	-0,23	0,00
Hogere kosten onderhoud waterlopen	0,21	-0,03	0,24
Lagere kosten monitoring waterkwaliteit (analyses, monsters e.d.)	-0,28	-0,03	-0,25
Minder uren op deze taak	-0,79	0,21	-1,00
Notaris- en kadasterkosten in verband met de verkoop watergangen, verzetten afrastering etc. schuift door naar 2016	-0,75	-0,60	-0,15
Geraamde opbrengst verkoop watergangen, verzetten afrastering etc. schuift door naar 2016	0,75	0,60	0,15
Dekkingsresultaat t.l.v. taak watersysteem	0,58	0,08	0,50
Diverse overige verschillen, per saldo	-0,58	0,00	-0,58
Afwijking overige kosten	-0,20	1,05	-1,25

Belastingen: Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Gewijzigd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Lagere belastingopbrengsten	0,09	0,00	0,09
Hogere kwijtschelding en oninbaar	0,19	0,10	0,09
Afwijking belastingen	0,28	0,10	0,18

Analyse resultaat taak zuiveringsbeheer

Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Gewijzigd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Incidentele posten in 2015	0,07	0,26	-0,19
Kapitaallasten	-1,87	-0,84	-1,03
Overige kosten	0,55	-0,29	0,84
Belastingen	0,91	0,26	0,65
Totaal afwijkingen t.o.v. OB en BURAP	-0,34	-0,61	0,27

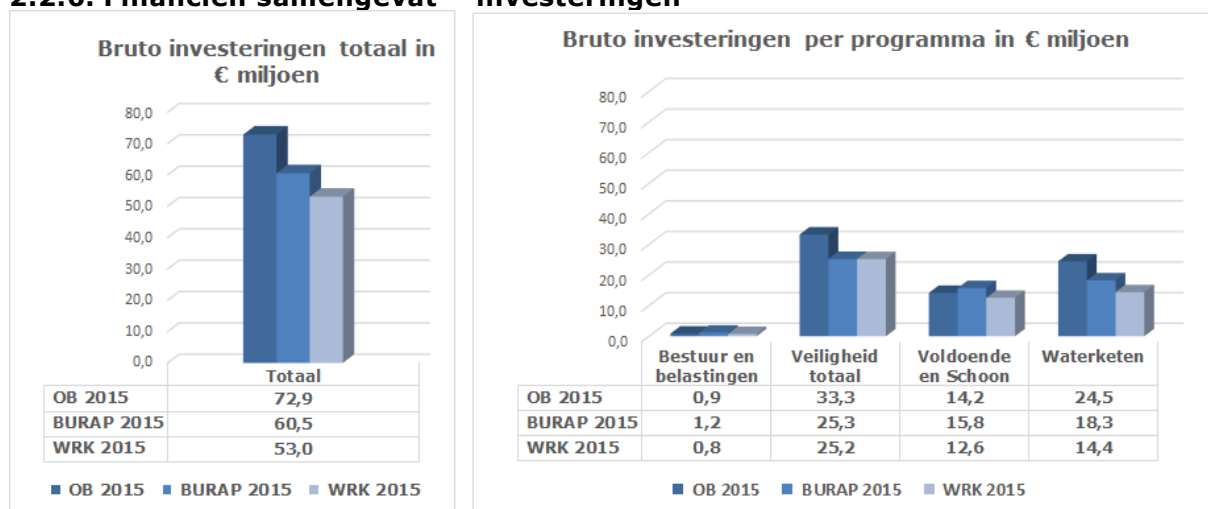
Incidentele posten: Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Gewijzigd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Afschrijving investering Modelinstrumentarium. Conform het afschrijvingsbeleid worden deze kosten niet meer geactiveerd	0,21	0,21	0,00
Afkoop door leverancier van meerjarig onderhoud (10 jaar) van de nabehandelingsinstallatie in Ede	-0,40	0,00	-0,40
Vergoeding uit gelichte bankgarantie voor gedeerde inkomsten en gedeerde besparingen door vertraging oplevering omzet. Amersfoort i.v.m. faillissement aannemer	-0,37	-0,39	0,02
Financiële bijdrage voor duurzame en doelmatige afkoppelmaatregelen in de zuiveringskring Hattum	0,30	0,30	0,00
Aan deze taak toegerekend deel in dotaties voorziening wachtgeld en pensioenvoorziening voormalige DB leden en voormalige dijkgraaf	0,33	0,14	0,19
Incidentele posten in 2015	0,07	0,26	-0,19

Kapitaallasten: Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Gewijzigd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Lagere rentelasten door minder aangetrokken leningen a.g.v. latere oplevering projecten en lager rentepercentage dan begroot	-0,53	-0,17	-0,36
Lagere afschrijvingslasten met name door vertraging in de oplevering van projecten waaronder de energie- en grondstoffenfabriek Apeldoorn	-1,23	-0,56	-0,67
Lagere afschrijvingslast in verband met het bij de jaarrekening 2014 in één keer afschrijven van de in het verleden geactiveerde bedragen voor BTW Waterlandstichting	-0,11	-0,11	0,00
Afwijking Kapitaallasten	-1,87	-0,84	-1,03

Overige kosten: Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Gewijzigd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Lagere kosten transport en verwerking slib. Budgetbijstelling n.a.v. de resultaten over 2014(in 2014 is door procesoptimalisatie nl. minder slib geproduceerd)	-0,19	-0,20	0,01
In de opstartfase van de energie- en grondstoffenfabriek worden de beoogde resultaten nog niet gehaald. Zo zijn er hogere kosten voor chemicaliën en worden de geraamde elektriciteitsbaten nog niet gerealiseerd	0,58	-0,01	0,59
Hogere kosten onderhoud m.n. in Apeldoorn, Ede en Veenendaal. Bij de BURAP was de verwachting dat de onderhoudskosten aanmerkelijk lager zouden uitvallen als gevolg van het stilliggen van installaties in verband met de nieuwbouw in Amersfoort en Apeldoorn	0,11	-0,44	0,55
Kosten pilot huur slibdroger Ede. Na de BURAP is besloten de slibdroger niet in 2015 te huren maar aan te schaffen. De oplevering is in 2016	0,00	0,25	-0,25
Pilot maatregelen beveiliging Apeldoorn en Amersfoort n.a.v. beveiligingsrapport	0,24	0,20	0,04
Lagere doorbelaste kosten bedrijfsvoering op deze taak	-0,36	0,00	-0,36
Hogere overige opbrengsten waaronder hogere SDE subsidie, subsidie voor de water- en grondstoffenfabriek Wilp (BICON), subsidie biogas Harderwijk e.d.	-0,46	-0,32	-0,14
Diverse overige kleinere verschillen, per saldo	0,63	0,23	0,40
Afwijking overige kosten	0,55	-0,29	0,84

Belastingen: Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Gewijzigd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Hogere belastingopbrengsten zuiveringsheffing bedrijfsruimten met name door € 0,7 miljoen m.b.t. voorgaande jaren	-0,45	0,09	-0,54
Lagere opbrengst zuiveringsheffing woonruimten, met name voorgaande jaren	0,12	0,00	0,12
Hogere kwijtschelding	0,30	0,17	0,13
Hogere kosten oninbaar, met name als gevolg van het faillissement van een groot bedrijf en een hogere toevoeging aan de voorziening dubieuze debiteuren	0,94	0,00	0,94
Afwijking belastingen	0,91	0,26	0,65

2.2.6. Financiën samengevat – investeringen

De totale bruto investeringen¹ bedroegen in 2015 € 53,0 miljoen (WRK2015). Oorspronkelijk begroot (OB2015) was € 72,9 miljoen. Bij de BURAP heeft een bijstelling plaatsgevonden naar € 60,5 miljoen. Ten opzichte van de prognose bij de BURAP zijn de werkelijke bruto investeringen

¹ Exclusief werken voor derden (Ruimte voor de Rivier en KRW maatregelen IJssel)

€ 7,5 miljoen lager uitgevallen. Van de oorspronkelijk begrote bruto jaarschijf is 73% gerealiseerd (2014: 59% en 2013: 31%). De stijgende lijn van de afgelopen jaren is daarmee voortgezet.

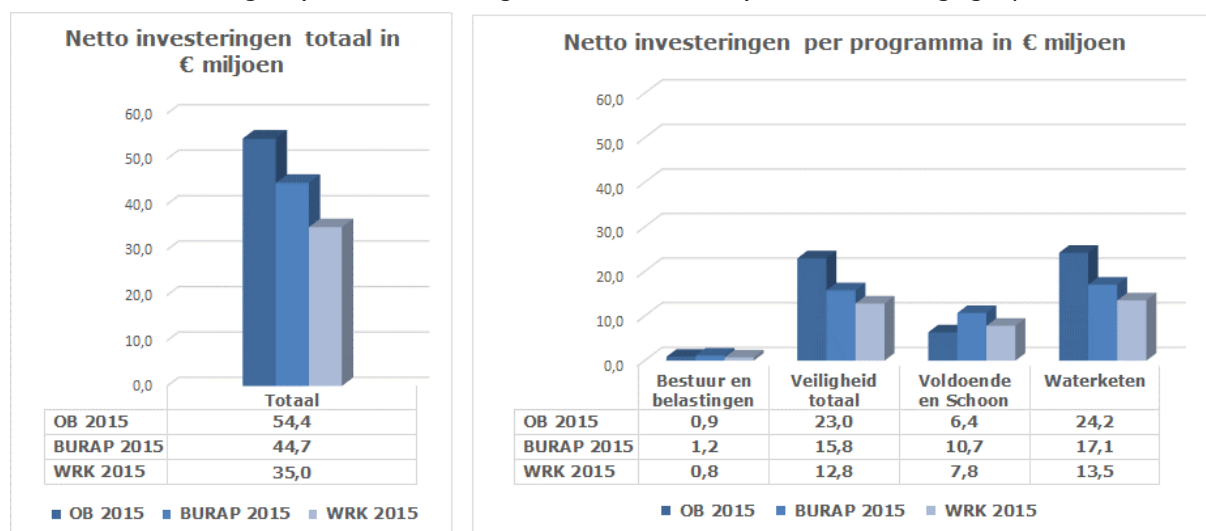
Kenmerkend voor investeringen is dat de inkomsten en uitgaven zich over meerdere jaren uitstrekken. Het ritme van de uitgaven en inkomsten gedurende een begrotingsjaar kan anders uitvallen dan waarmee ten tijde van het opstellen van de begroting rekening werd gehouden. De belangrijkste afwijkingen op de jaarschijf 2015 worden in onderstaande tabel toegelicht:

Reden afwijking bruto jaarschijf	X € miljoen
1. Hogere, lagere kosten door meer-minderwerk, extra werk e.d.	4,3
2. Aanbestedingsresultaten	-2,3
3. Verschuivingen tussen jaren	-22,3
4. Versnellen van projecten	5,6
5. Vervallen van projecten	-5,3
6. Overig	0,1
Totaal	-19,9

De belangrijkste verklaring (€ 22,3 miljoen) is het gevolg van verschuivingen tussen de jaren. Enkele grotere doorgeschoven bedragen per programma zijn:

- Veiligheid: verbetering Waterkering 5^e en 6^e pand Apeldoorns Kanaal ad € 6,4 miljoen;
- Waterketen: uitbreiding capaciteit rwzi Terwolde ad € 3,2 miljoen en Bio Energie Centrale Harderwijk (BECH) ad € 2,5 miljoen.

De netto-investeringen (bruto investeringen minus subsidies) worden als volgt gespecificeerd:

Werken voor derden

In het kader van Ruimte voor de Rivier en de Kaderrichtlijn Water (KRW) IJssel voert het waterschap projecten uit voor derden en gefinancierd door derden. In onderstaand overzicht zijn in miljoenen € de verstrekte bruto kredieten vermeld en wat tot en met 2015 is uitgegeven.

Project x € miljoen	Bruto krediet	Huidige raming	Uitgaven t/m 2014	Uitgaven 2015	Uitgaven t/m 2015	Ruimte t.o.v. krediet
Veessen-Wapenveld	119,3	102,9	28,5	37,3	65,8	53,5
Cortenoever en Voorsterklei	42,2	38,6	18,4	13,4	31,8	10,4
Totaal Ruimte voor de Rivier	161,5	141,5	46,9	50,7	97,6	63,9
KRW IJssel	29,9	23,6	6,8	3,4	10,2	19,7
Totaal	191,4	165,1	53,7	54,1	107,8	83,6

2.2.7. Financiën samengevat – schuldpositie

Zowel internationaal als landelijk is de aandacht gericht op het beheersen van de schuldpositie. Aanleiding hiervoor is onder meer dat de schulden tot historische hoogte zijn opgelopen en de rentestanden op historisch laag niveau liggen. Daardoor bestaat het risico van forse verhogingen van de uitgaven indien de rentestand snel stijgt.

Het terugdringen van het overheidstekort is geregeld in de Wet HOF (Houdbare Overheidsfinanciën). De Wet HOF heeft als doelen een structurele reductie van het EMU-tekort, een houdbare overheidsschuld en voor langere termijn houdbare overheidsfinanciën. Met het oog op onze eigen schuldpositie en gezien bovenstaande ontwikkelingen heeft het algemeen bestuur eerder besloten dat onze schuldpositie eind 2018 maximaal gelijk is aan het niveau van begin 2013, te weten € 322 miljoen. Om dit te realiseren is een aantal maatregelen getroffen:

- aanscherpen activeringsbeleid gericht op het minder belasten van de toekomst met uitgaven en beslissingen die op dit moment worden genomen;
- het limiteren van het totale investeringsprogramma;
- incidentele meevallers worden ingezet voor een structurele kostenverlaging.

De schuldpositie wordt berekend als som van langlopende schulden, stand rekening courant en kasgeldleningen. Per 31 december 2015 bedraagt onze schuldpositie € 303 miljoen (2014: 276 miljoen en 2013: 315 miljoen). Per 31 december 2015 bedragen de vooruit ontvangen subsidies bijna € 19 miljoen (2014: € 35 miljoen). De schuldpositie per 31 december 2015 is o.a. toegenomen door besteding van deze vooruit ontvangen subsidies. Deze in 2014 vooruit ontvangen bedragen zijn in 2014 namelijk ingezet om minder langlopende leningen aan te trekken.

2.2.8. Voorstel resultaatbestemming

De bestemming van het resultaat uit de begroting en de BURAP heeft het algemeen bestuur al vastgesteld (€ 1,046 miljoen). Het restant van het resultaat ad € 0,8 miljoen is in het jaarverslag op de balans opgenomen als 'nog te bestemmen resultaat'. Voorgesteld wordt om dit resultaat als volgt te bestemmen:

- aan de bestemmingsreserve innovatie € 0,03 miljoen te onttrekken. Conform advies van de regiegroep innovatie wordt € 0,17 miljoen uit de bestemmingsreserve innovatie onttrokken (zie paragraaf 4.3). De jaarlijkse aanvulling van deze bestemmingsreserve bedraagt € 0,05 miljoen. In de BURAP is reeds een bedrag ad € 0,09 miljoen onttrokken; resteert € 0,03 miljoen;
- aan de bestemmingsreserve baggeren waterlopen € 0,17 miljoen toe te voegen. De werkelijke uitgaven inzake baggeren ad € 0,8 miljoen worden onttrokken aan de bestemmingsreserve. De jaarlijkse aanvulling van deze bestemmingsreserve bedraagt € 1,525 miljoen. In de BURAP is reeds een bedrag ad € 0,5 miljoen toegevoegd; resteert € 0,17 miljoen;

- het restant resultaat watersysteembeheer ad € 0,8 miljoen toe te voegen aan de bestemmings-reserve tariefseglisatie watersysteembeheer;
- het restant resultaat zuiveringsbeheer ad € 0,17 miljoen te onttrekken aan de bestemmings-reserve tariefseglisatie zuiveringsbeheer.

De gevolgen voor de bestemmingsreserves tariefseglisatie zijn:

Resultaatbestemming in € miljoen	Water-systeem	Zuiverings-beheer	Totaal
Resultaat voor resultaatbestemming	-1,27	1,04	-0,23
Resultaatbestemming			
Bij: kosten baggeren , deze worden onttrokken aan de bestemmingsreserve baggeren	0,82	0,00	0,82
Af: Jaarlijkse toevoeging aan de baggerreserve	-1,53	0,00	-1,53
Bij: kosten die worden onttrokken aan de innovatiereserve	0,09	0,09	0,17
Af: Jaarlijkse toevoeging aan de innovatiereserve	-0,03	-0,03	-0,05
Onttrekking / toevoeging aan de tariefseglisatie	-1,91	1,10	-0,81
Reeds bestemd bij BURAP	-2,75	1,27	-1,48
Toevoeging respectievelijk onttrekking bij jaarrekening	0,83	-0,17	0,67

Het saldo van de reserves na resultaatbestemming bedraagt:

	Stand 1-1-2015	Vastgestelde res. bestemming bij BURAP	Voorstel res. bestemming jaarrekening	Stand 31-12-2015
Watersysteembeheer	2.358.810			2.358.810
Zuiveringsbeheer	5.540.000			5.540.000
<i>Algemene reserves</i>	<i>7.898.810</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>7.898.810</i>
Watersysteembeheer	4.107.294	-2.747.000	838.408	2.198.702
Zuiveringsbeheer	9.766.868	1.269.000	-170.899	10.864.969
<i>Bestemmingsreserve tariefseglisatie</i>	<i>13.874.162</i>	<i>-1.478.000</i>	<i>667.509</i>	<i>13.063.671</i>
Innovatie	495.000	-93.000	-31.242	370.758
Baggeren waterlopen	2.372.517	525.000	179.437	3.076.954
<i>Overige bestemmingsreserves</i>	<i>2.867.517</i>	<i>432.000</i>	<i>148.195</i>	<i>3.447.712</i>
Totaal	24.640.489	-1.046.000	815.704	24.410.193

Het totaal van beide kolommen resultaatbestemming betreft het gerealiseerde resultaat in 2015 ad +/- € 230.296 (zie paragraaf 5.2).

2.3. Kerncijfers

Waterschap Vallei en Veluwe behoort qua gebiedsomvang, inwoneraantal en begrotingsomvang tot de grotere waterschappen van Nederland. Het gebied kenmerkt zich door relatief grote hoogteverschillen en een gevarieerde ruimtelijke situatie met veel natuur, landbouwgebieden en grote en kleinere stedelijke kernen. Belangrijke verkeersaders doorsnijden het gebied door de centrale ligging in Nederland. De primaire waterkeringen bieden met name bescherming tegen overstroming van de Neder-Rijn, de IJssel, de Veluwerandmeren, de Eem en het Eemmeer.

Algemeen	Oppervlakte	245.644 hectare
	Aantal gemeenten	37
	Aantal inwoners	1,1 miljoen
Watersysteembeheer	Aantal poldergemalen	22
	Primaire waterkeringen	129 kilometer
	Regionale waterkeringen	46 kilometer
	Overige waterkeringen	54 kilometer
Zuiveringsbeheer	Aantal rwzi's	16
	Aantal vervuilingseenheden	1.469.638

3. Programmaverantwoording

3.1. Algemeen

De programmaverantwoording bevat de verantwoording over de realisatie van de in de begroting 2015 opgenomen doelen en geplande maatregelen. Per programma zijn de volgende paragrafen opgenomen:

- Inhoud: Wat houdt het programma in?
- Ontwikkelingen in 2015: Wat waren in 2015 belangrijke ontwikkelingen voor dit programma?
- Totaalbeeld realisatie doelen en maatregelen: Wat hebben we gerealiseerd van de in de begroting 2015 opgenomen doelen en geplande maatregelen?
- Wat hebben we in 2015 gedaan?
- Wat heeft het gekost?: Wat zijn de werkelijk kosten (exploitatie en investeringen) ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 2015 en de begroting na wijzigingen naar aanleiding van de BURAP.

Afwijkingen (groter dan 10% van de norm in de begroting) van de prestaties ten opzichte van de begroting worden met de volgende symbolen toegelicht: ▲ = beter dan begroot; ▼ = minder dan begroot. De al in de BURAP aangegeven afwijkingen zijn in grijze tekst opgenomen.

3.2. Programma 1: Veiligheid

3.2.1. Inhoud

Onze missie is om onze inwoners te beschermen tegen overstromingen en ernstige wateroverlast. Dat doen wij door er voor te zorgen dat onze waterkeringen op orde zijn en voldoen aan de gestelde normen. Wij streven naar toekomstbestendige en robuuste waterkeringen. Bij de uitvoering hanteren wij een sobere en doelmatige benadering. Waar mogelijk streven wij naar combinaties van functies en samenwerking met derden.

Wij werken met een twaalf jaarlijkse toetsing voor onze primaire en regionale waterkeringen. De 4^e toetsronde voor de primaire waterkeringen wordt in 2023 afgerond, de 2^e toetsronde voor de regionale waterkeringen in 2021. Deze lange tijdsspanne vraagt om een continu proces van inspecteren, toetsen, monitoren en uitvoeren van (beheer)maatregelen om te blijven voldoen aan de norm.

3.2.2. Ontwikkelingen in 2015

Nieuwe normen primaire waterkeringen

In 2017 worden naar verwachting de nieuwe normen wettelijk vastgelegd voor de primaire waterkeringen. De normen zijn gebaseerd op de risicobenadering waarbij iedere Nederlander een basisveiligheid krijgt en de norm wordt aangescherpt bij grote economische schade of grote groepsrisico's. De risicobenadering biedt ruimte voor een benadering van meerlaagsveiligheid. Preventie (1^e laag) gericht op het voorkomen van een grote toekomstige ramp met dijkversterkingen en eventueel rivierverschuiving blijft de kern van het beleid. In de ruimtelijke inrichting (2^e laag) of rampenbeheersing (3^e laag) zijn maatwerkoplossingen mogelijk. Voor de IJssel onderzoeken wij samen met waterschappen Drents Overijsselse Delta en Rijn en IJssel hoe groot onze opgave is om in 2050 te voldoen aan de nieuwe normen en welke uitvoeringsstrategie daarbij hoort.

De nieuwe normen kunnen met klimaatopgave (hogere rivierafvoer) en nieuwe technische inzichten (piping) een nieuwe opgave voor onze primaire waterkeringen tot gevolg hebben. Voor de IJssel en de Nederrijn is in het kader van het Deltaprogramma samen met Rijk, provincies en gemeenten een voorkeursstrategie ontwikkeld om deze opgave adaptief aan te pakken. Deze strategie is een samenspel van dijkverbeteringen en enkele rivierverruimingsmaatregelen. De minister en de Tweede Kamer hebben in 2015 de voorkeursstrategie overgenomen.

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Het HWBP is het uitvoeringsprogramma om afgekeurde dijken op orde te krijgen. In 2015 is het programma 2016-2021 vastgesteld. Voor wat betreft rivierverruimingsmaatregelen is besloten voor twee maatregelen verkenningen te starten die relevant zijn voor ons beheergebied. Het gaat om de projecten IJsselpoort en 2^e fase Reevediep.

Regionale en overige waterkeringen

Voor de regionale waterkeringen ligt het zwaartepunt op de uitvoering van maatregelen. Voor de overige waterkeringen is nieuw beleid vastgesteld voor de aanwijzing en beheer van deze waterkeringen.

Samenwerking waterschappen en Rijkswaterstaat vergunningverlening en handhaving

Om de dienstverlening op het gebied van vergunningverlening en handhaving in de toekomst te blijven borgen hebben een aantal waterschappen, waaronder Waterschap Vallei en Veluwe, en Rijkswaterstaat gezamenlijk de proces ondersteunende applicatie 'Powerbrowser' geïmplementeerd. De deelnemende waterschappen en Rijkswaterstaat werken uniform in een gezamenlijke omgeving. Door gebruik te maken van deze applicatie wordt verwacht dat de aansluiting op toekomstige ontwikkelingen als het Digitaal Stelsel Omgevingswet op dit gebied beter gerealiseerd wordt. Waterschap Vallei en Veluwe implementeerde de applicatie als koploper in de eerste helft van 2015. Deze implementatie heeft het proces rondom vergunningverlening en handhaving tijdelijk ernstig verstoord, waardoor de doorlooptijden voor vergunningverlening tijdelijk toegenomen zijn. De doorlooptijden zijn eind 2015 weer teruggebracht op het oude niveau.

3.2.3. Totaalbeeld realisatie begrote doelen en maatregelen in 2015

In de onderstaande grafieken wordt het totaalbeeld weergegeven van de voortgang van de doelrealisatie (Wanneer Zijn We Tevreden) en de daarvoor genomen maatregelen in 2015 (Wat Doen We Daarvoor).

3.2.4. Wat hebben we in 2015 gedaan?

Primaire waterkeringen

Deltaprogramma

We hebben met regionale partners uitwerking en uitvoering gegeven aan het Deltaprogramma. Er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt met provincies, gemeenten en Rijkswaterstaat waarbij het zwaartepunt ligt bij de projecten en de onderscheiden riviertakken.

Proeftoetsingen

We deden in 2015 mee met proeftoetsingen vooruitlopend op de start van de eerste veiligheidsbeoordeling met de nieuwe normen in 2017. Als waterschappen gezamenlijk maakten wij afspraken over gedeeld gegevensbeheer om de veiligheidsbeoordeling eenduidig uit te voeren.

Projecten in uitvoering

Het jaar 2015 is vooral een jaar van uitvoering geweest. De Ruimte voor de Rivier projecten Veessen-Wapenveld, Cortenoever en Voorsterklei en het project Veiligheid Zuidelijke Randmeren en Eem (HWBP2) gaan in 2016 en 2017 naar definitieve oplevering waarbij ook zo veel mogelijk is geanticipeerd op de gewenste beheersituatie. Bruto wordt hier veel geld omgezet maar door de rijkssubsidie zijn de netto kosten voor het waterschap beperkt.

Voor het project Veiligheid Zuidelijke Randmeren en Eem zijn voor eigen rekening enkele grondaankopen gedaan conform het beleid om primaire waterkeringen zo veel mogelijk in eigendom te hebben. Wij ontvingen subsidiebeschikkingen van het Hoogwaterbeschermingsprogramma voor gemaal De Schans en Spakenburg/Eemdijk. Gemaal De Schans is uitgevoerd. De uitvoering van de Grebbeliniedijk, de Oostdijk, de Arkemheense zeedijk zijn afgerond, de kademuur in Jericho is bijna afgerond en enkele kunstwerken zijn opgeleverd. De laatste deeltrajecten Westdijk, Eemdijk Noord en Spakenburg zijn aanbesteed. De dijkversterking Eem- en randmeerdijken loopt daarmee volgens planning en het project wordt conform de afspraken in 2017 afgerond.

De projecten Apeldoorns Kanaal, Loswal Hattem en de Randmeerdijken van het HWBP zijn in voorbereiding. De nieuwe veiligheidsnormen vragen nadere analyses om een toekomstbestendige verbetering te waarborgen.

Voorverkenning Grebbedijk

Wij voerden samen met de gemeente Wageningen en de provincies Utrecht en Gelderland een voorverkenning uit naar de ambitie Grebbedijk. Het resultaat is een startdocument voor de 'brede verkenning ambitie Grebbedijk 2015-2017'. Wij verwachten dat de Grebbedijk voor het volgende HWBP (2017-2022) geprogrammeerd wordt en wij samen met gemeenten en provincies de bredere ambitie voor de Grebbedijk kunnen invullen.

Werken voor derden (Ruimte voor de Rivier): dijkteruglegging Cortenoever en Voorsterklei

Bij de Ruimte voor de Rivier maatregelen in Cortenoever en Voorsterklei wordt de dijk circa 1.000 meter landinwaarts verlegd en wordt een deel van het buitendijks komende gebied vergraven om meer ruimte te creëren in situaties van hoogwater. Huidig binnendijks gebied wordt buitendijks.

De uitvoering van het werk in zowel Voorsterklei als in Cortenoever verloopt voorspoedig. De mijlpaal veiligheid in de Voorsterklei is in december 2015 tijdig gerealiseerd. De werkzaamheden aan beide gemalen zijn in volle gang. Op basis van de huidige planning behaalt de aannemer de mijlpaal veiligheid in Cortenoever medio 2016. De nieuwe dijken in Cortenoever zijn inmiddels gereed. In het gebied vinden nog sloopwerkzaamheden en vergravingen plaats. Daarna wordt in het voorjaar 2016 de bestaande dijk verlaagd. De oplevering van het gehele werk vindt conform planning omstreeks oktober 2016 plaats.

In januari 2015 bracht minister Schultz een werkbezoek aan Cortenoever. Zij sprak met diverse jonge ondernemers over de bedreiging en kansen die de dijkverlegging met zich meebracht.

Gedurende het jaar 2015 brachten circa 1.500 mensen een bezoek aan het project.

Werken voor derden (Ruimte voor de Rivier): hoogwatergeul Veessen-Wapenveld

Bij de Ruimte voor de Riviermaatregel hoogwatergeul Veessen-Wapenveld wordt een droge geul aangelegd van ca. 8,5 kilometer lang middels nieuwe dijken en een beweegbare inlaat. Onder hoge tijdsdruk moet het project tot een goed einde worden gebracht waarbij het financiële eindresultaat van dit project voor de aannemer sterk onder druk staat.

Begin juli heeft de aannemer een nieuwe planning opgeleverd. De blijvende uitloop in de ontwerpfase heeft er toe geleid dat de oorspronkelijke uitgangspunten voor de aanbiedingsplanning niet konden worden gehandhaafd. De buffers in tijd zijn gebruikt. Verwacht wordt dat mijlpaal veiligheid eind 2016 toch conform contract behaald wordt.

De lange brug Werverdijk is grotendeels gebouwd, op enkele onderdelen na zoals brugleuning en asfaltdeklagen voor de weg over de brug (gepland in het voorjaar 2016).

Zowel de Westdijk als de Oostdijk zijn volop in uitvoering: de zandkern van de Westdijk wordt geprofileerd en delen zijn al afgewerkt met klei en ingezaaid. Het zandsputten voor de Oostdijk wordt in het voorjaar van 2016 afgerond, waarna ook hier klei kan worden aangebracht.

De bouw van het gemaal Doornbos, de inlaat, en de vele kleinere bruggen is in volle gang. Ook de nieuwe watergangen en verbreding van de Groote Wetering zijn ver gevorderd. Ongeveer 2.500 mensen brachten dit jaar een bezoek aan het infocentrum in Gemaal Veluwe.

Het project wordt conform contract en de huidige planning eind 2017 opgeleverd.

Regionale waterkeringen

De kadeverbeteringen fase 3a en 3b van de Laak tussen Vathorst en Bunschoterweg zijn uitgevoerd in samenhang met de ontwikkeling van de Laakzone. Daarmee voldoen de Laakkaden aan de gestelde veiligheidsnorm.

Het project Maatpolderkade is in voorbereiding waarbij de focus ligt op meer kennis en inzicht in de ondergrond (veen) om de juiste scope en aanpak te bepalen.

Overige waterkeringen

Voor de aangewezen overige waterkeringen zijn wij gestart met het maken van leggers om te kunnen toetsen. Voor enkele trajecten bereiden wij groot onderhoud voor om goed en efficiënt beheer te kunnen voeren.

Beheer en onderhoud

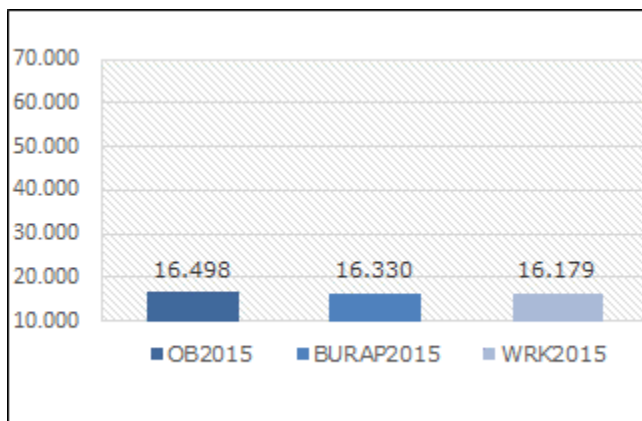
Wij hebben een wettelijke zorgtaak voor de waterkeringen. Voor alle primaire, secundaire en overige waterkeringen geldt dat wij systematisch en transparant beheer en onderhoud, inspecties, vergunningverlening en handhaving uitvoeren en onze leggers en beheerregisters op orde hebben en houden. In 2015 zijn de hoofdprocesbeschrijving waterveiligheid en het monitoringsprogramma grasbekleding 2016-2022 vastgesteld.

De Inspectie voor de Leefomgeving (ILT) heeft als toezichthouder op de zorgplicht waterkeringen een aantal onderzoeken binnen ons waterschap uitgevoerd. De ILT is tevreden hoe onze organisatie is ingericht én werkt. De aanbevelingen voor gegevensbeheer en het onderhoudsproces helpen ons bij verdere verbetering. Op basis van de resultaten van een pilotinspectie door ILT zijn wij verbeteracties gestart om vooral de samenhang tussen beheertaken te versterken met de focus op onze kunstwerken en het gegevensbeheer. Die verbeteracties moeten resulteren in een jaarlijkse veiligheidsrapportage die laat zien hoe wij onze zorgtaak systematisch en transparant uitvoeren. Vanaf 2017 ziet ILT hier formeel op toe.

3.2.5. Wat heeft het gekost?

Exploitatie 2015

In de grafiek hierna zijn, in duizenden euro's, de werkelijke netto kosten in 2015 (WRK2015) afgezet tegen de begroting na wijzigingen (BURAP2015) en de oorspronkelijke begroting (OB2015).

De werkelijke kosten in 2015 vallen € 0,32 miljoen lager uit dan oorspronkelijk was begroot en € 0,15 miljoen lager dan aangegeven bij de BURAP.

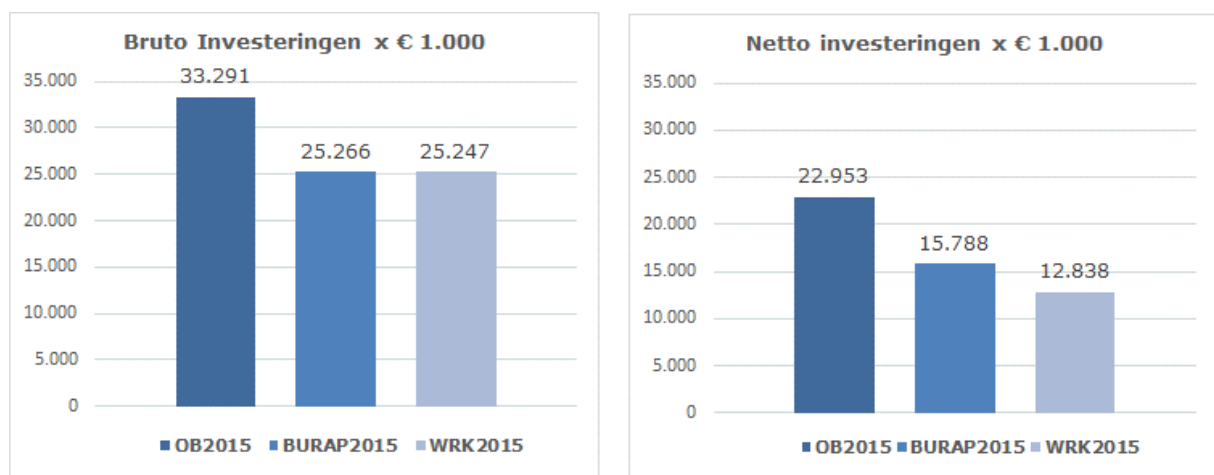
In onderstaande tabel worden de afwijkingen ten opzichte van de oorspronkelijke begroting weergegeven waarbij tevens is vermeld welke afwijkingen al bij de BURAP zijn goedgekeurd.

Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Meer subsidiabele uren dijkverbetering o.a. door meer uren onteigening en deeltrajecten in uitvoering	-0,19	-0,24	0,05
Kosten derden ondersteuning programma coördinatie Deltaprogramma. Een deel van de kosten de geraamd was voor inhuur expertise voor nieuwe normen schuift door naar 2016. Dit verklaart het verschil t.o.v. de BURAP	-0,01	0,11	-0,12

Minder uren op dit programma	-0,08	0,09	-0,17
Lagere bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma 2015	-0,23	-0,23	0,00
Diverse overige kleinere verschillen	0,19	0,10	0,09
Totaal	-0,32	-0,17	-0,15

Investerings 2015

Bruto en netto investeringen jaarschijf 2015 (exclusief Ruimte voor de Rivier projecten)

De gerealiseerde bruto investeringen bedragen € 25,2 miljoen. Dat is 76% van de oorspronkelijke begroting. Ten opzichte van de BURAP is bruto nauwelijks sprake van een afwijking (netto € 2,9 miljoen lager). De afwijking van de werkelijke netto-investeringen ten opzichte van de BURAP is vooral het gevolg van het afwijkend kasritme van de subsidies in het kader van de dijkverbetering ten opzichte van de ramingen. De belangrijkste oorzaken van de afwijking op dit programma zijn in de tabel hierna weergegeven:

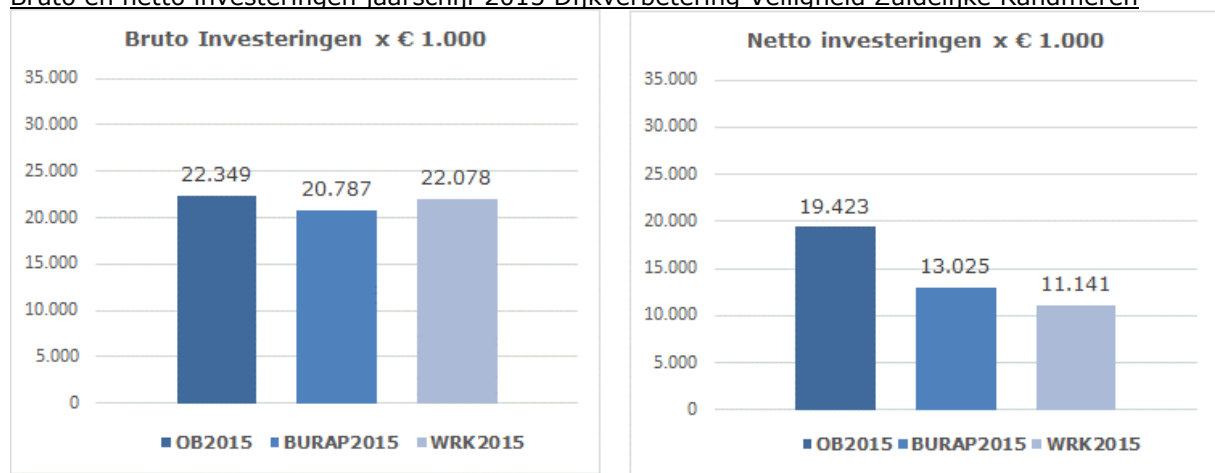
Oorzaken afwijking jaarschijf t.o.v. oorspronkelijke begroting in € miljoen	Bruto	Subsidie	Netto
1. Hogere, lagere kosten door meer-minderwerk, extra werk e.d.	0,6	0,0	0,6
2. Aanbestedingsresultaten	-1,5	-0,2	-1,7
3. Verschuivingen tussen jaren	-9,9	-1,9	-11,8
4. Versnellen van projecten	3,0	0,0	3,0
5. Vervallen van projecten	-0,2	0,0	-0,2
Totaal afwijking bruto en netto begrote jaarschijf	-8,0	-2,1	-10,1

De lagere bruto investeringen worden met name veroorzaakt door het doorschuiven van kosten naar latere jaren. Dit betreft onder ander het project verbetering waterkering 5^e en 6^e pand Apeldoorns Kanaal (€ 6,4 miljoen) en de kosten van de dijkverbetering (€ 5,0 miljoen) onder andere door het doorschuiven van de risicoreservering en grondverwerving. Daartegenover staat dat € 3,0 miljoen extra is uitgeven door versnelling van projecten met name enkele deeltrajecten van de dijkverbetering.

In de tabel hierna zijn de bruto afwijkingen ten opzichte van de oorspronkelijke begroting vermeld. Tevens is aangegeven welke wijzigingen al in de BURAP zijn gerapporteerd.

Projectnaam	Toelichting brute afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Laakkades West fase 3a+Laakzone (C8426)	Meevallende aanbestedingen en het toepassen van goedkoper zand voor het dijklichaam (-€ 0,9 miljoen). Bij het opstellen van de eindafrekening blijkt minder werk te zijn waardoor onvoorzien niet aangewend hoeft te worden (-€ 0,2mln).	-1,1	-1,0	-0,1
Verbetering waterkering 5 ^e en 6 ^e pand Apeldoorns Kanaal (P5068)	Dit betreft € 6,1 miljoen lagere uitgaven in 2015 als gevolg van de nieuwe ontwerpnormen die van toepassing zijn richting het jaar 2100. Er moet hierdoor een verlengde verkenning uitgevoerd worden. Uitgaven schuiven door naar latere jaren. De hiertegenover staande geraamde subsidieopbrengsten van € 5,8 miljoen schuiven ook door. Doorschuif van € 0,2 miljoen vanwege een nieuw plan van aanpak voor de (verlengde)verkenningfase t.b.v. een nieuwe subsidieaanvraag.	-6,4	-6,2	-0,2
Dijkverbetering Veiligheid Zuidelijke Randmeren	Per saldo lagere bruto investeringen, specificatie zie hierna	-0,2	-1,5	1,3
Overig	Afwijking < € 500.000	-0,3	0,7	-1,0
Totaal per saldo lagere bruto investeringen		-8,0	-8,1	0,0

Bruto en netto investeringen jaarschijf 2015 Dijkverbetering Veiligheid Zuidelijke Randmeren

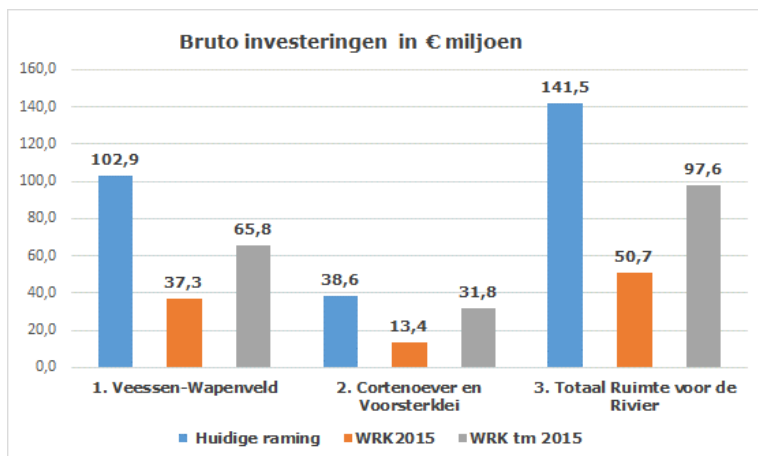
In de tabel hierna zijn de brute afwijkingen ten opzichte van de oorspronkelijke begroting vermeld. Tevens is aangegeven welke wijzigingen al in de BURAP zijn gerapporteerd.

Projectnaam	Toelichting brute afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Dijkverbeteringsprogramma (C8206)	€ 2,8 miljoen lagere uitgaven in 2015 doordat een deel van de geraamde risicoreservering voor het project verschuift naar het jaar van afrekening (2018).	-2,8	-2,6	-0,2
Arkemheense zeedijk en Oostdijk (C820620)	Er is minder veen in de ondergrond aanwezig (1 meter i.p.v. 2 meter). Hierdoor wordt het werk sneller uitgevoerd. In tegenstelling tot eerdere mededelingen is het werk daarom in 2015 afgerond, met uitzondering van het leveren en planten van rietstekken en het asfalteren verlegd toegangspad naar gemaal Veendijk (+ € 1,8 miljoen).	1,8	-0,4	2,2

Projectnaam	Toelichting bruto afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Kabels en leidingen (C820607)	Het verschuiven van kosten kabels en leidingen naar 2016 a.g.v. een nieuwe planning van deeltrajecten en het trager verlopen van de eindafrekeningen met de kabelexploitanten.	-0,8	-0,6	-0,2
Diverse projecten	€ 1,1 mln lagere uitgaven in 2015 voor deeltrajecten in uitvoering vooral door meevallende aanbestedingen.	-1,1	-1,1	0,0
Grondverwerving (C820606)	De redenen voor afwijking t.o.v. OB zijn: - De gemaakte rechtbankkosten vallen lager uit dan verwacht omdat er minder dossiers in de gerechtelijke procedure zitten en niet alle in 2015 gemaakte kosten zijn gedeclareerd. We rekenen definitief af plus alle kosten van de onteigende gronden ("de schadeloosstellingen") en de kosten van de rechtbankdeskundigen, als het schadeloosstellingsvonnis onherroepelijk is. De verwachting is dat de rechtbankkosten eind 2016, mogelijk 2017 worden gedeclareerd. - Door verschuivingen in de uitvoeringsperiode van enkele deeltrajecten worden vergoedingen voor gebruik van rij- en werkstroken later uitbetaald. - Doorschuif van de advocaatkosten, omdat minder dossiers de onteigening ingaan.	-1,4	0,7	-2,1
Eemdijk Zuid en Eemlandse dijken (C820645)	Versnelde uitgaven in 2015 ad € 4,1 miljoen. De aannemer heeft het te verbeteren traject in deeltrajecten opgedeeld en start daardoor eerder. Ook realiseert de aannemer de uitvoering in een kortere tijd vanwege een innovatieve methode om de zetting te versnellen. Bij de BURAP waren teveel onduidelijkheden om dit met voldoende zekerheid te melden.	4,1	2,5	1,6
Totaal per saldo lagere bruto investeringen		-0,2	-1,5	1,3

Investerings werken voor derden (Ruimte voor de Rivier)

In de tabel hierna is een overzicht gegeven van de bruto investeringen tot en met 2015. Het gaat hier om de volledig gesubsidieerde ruimte voor de rivier projecten Veessen-Wapenveld en Cortenoever-Voorsterklei.

3.3. Programma 2: Voldoende en schoon water

3.3.1. Inhoud

Voldoende water is erop gericht het oppervlaktewatersysteem zodanig flexibel en robuust in te richten, te beheren en te onderhouden dat de aangewezen gebiedsfuncties optimaal gefaciliteerd worden en overschotten en tekorten zo goed mogelijk worden opgevangen.

Schoon water is gericht op het zorgen voor de juiste chemische en ecologische kwaliteit van zowel het water als de waterbodem. De verplichting vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) is hierbij leidend. Wij voeren ons beleid uit conform onze eigen waterbeheerplannen en overeenkomsten met provincies en gemeenten.

3.3.2. Ontwikkelingen in 2015

Wateropgaven

Eind 2015 was voor verschillende van onze wateropgaven (verdroogde gebieden, NBW, KRW) een belangrijke mijlpaal. Dit jaar stond daarom in het teken van zo veel mogelijk realiseren van deze opgaven door het uitvoeren van projecten. We hebben ons daarbij van onze beste kant laten zien. Door flexibel te zijn met capaciteit en processen waren versnellingen mogelijk en zijn veel doelen behaald tegen minder kosten, waaronder de KRW opgaven die voor de periode 2016-2021 gepland stonden.

In juli 2014 is het NBW-programma voor 2014-2015 vastgesteld. Hierin staat beschreven welke knelpunten voor eind 2015 worden aangepakt en welke knelpunten als restopgave doorschuiven naar de periode na 2015.

Waterbeheerprogramma

Het nieuwe Waterbeheerprogramma 2016-2021 (WBP) is vastgesteld in september 2015. Hierin is ook het KRW-programma uit het nieuwe stroomgebiedsbeheersplan (SGBP2) opgenomen. De geplande voorbereiding van enkele projecten is niet uitgevoerd. De uitvoering is uitgesteld vanwege ontbrekende subsidie. Hierover lopen gesprekken met de provincie Gelderland.

Verdrogingsbestrijding en beekherstel

Er is hard gewerkt aan de voorbereiding en uitvoering van de verdrogingsbestrijding en beekherstelprojecten uit de waterovereenkomsten met de provincies Utrecht en Gelderland. Ook de later ingevoegde projecten in Gelderland zijn op tijd uitgevoerd. Hier hebben we ons als organisatie van onze beste kant laten zien door flexibel te zijn en snel uit te voeren.

Stedelijk water

De samenwerking met gemeenten kreeg een impuls met de nieuwe werkwijze 'Stedelijk water in beeld'. Hierbij wordt samen met de gemeente een brede analyse uitgevoerd naar knelpunten en kansen in stadswateren. Er is aandacht voor wateroverlast, waterkwaliteit, overstorten, fysieke inrichting en belevingswaarde. In een cyclus van zes jaar wordt dit proces herhaald. Het vormt zo de verbinding tussen processen van waterketen en watersysteem op gebied van beheer en onderhoud, baggeren en ruimtelijke inrichting.

3.3.3. Totaalbeeld realisatie begrote doelen en maatregelen in 2015

In de onderstaande grafieken wordt het totaalbeeld weergegeven van de voortgang van de doelrealisatie (Wanneer Zijn We Tevreden) en de daarvoor voorgenomen maatregelen in 2015 (Wat Doen We Daarvoor).

De afwijkingen op de begrote doelen

Doelen 2015	Toelichting afwijking
▲ Voor alle gemeenten zijn kwaliteitsbeelden en onderhoudsplannen voor het stedelijk gebied vastgesteld.	In de begroting was rekening gehouden met drie kwaliteitsbeelden i.v.m. ziekte. Toch is het gelukt om vijf kwaliteitsbeelden op te stellen.
▼ Wij beschikken over actuele peilbesluiten en streefpeilenplannen.	De definitieve peilbesluiten voor Hattem en Oosterwolde Oldebroek worden begin 2016 opgeleverd vanwege vertraging met het model-instrumentarium.

De afwijkingen op de geplande maatregelen

Maatregelen 2015	Toelichting afwijking
▲ Advies aan bevoegd gezag v.w.b. WABO-vergunningen binnen wettelijke termijn	In het kader van de samenwerking met omgevingsdiensten is het tijdig aanleveren van kwalitatief goede adviezen een belangrijk punt (betrouwbare kennispartner willen zijn). Dit is in 2015 goed gelukt: de realisatie bedroeg 100% (begroot 90%).
▲ Realiseren industriële bedrijfsbezoeken (o.b.v. jaarplan)	Het werkelijke gemiddelde percentage komt uit op 96% (begroot 85%).
▼ Opstellen peilbesluit Hattem	Het ontwerp peilbesluit is op 8 december 2015 door d&h vastgesteld, de inspraakperiode start op 13 januari. Naar verwachtingen wordt het definitieve peilbesluit in mei 2016 door het AB vastgesteld.
▼ Opstellen peilbesluit Oosterwolde	Ontwerp peilbesluit is nog niet vastgesteld, verwachting is dat dit begin 2016 gebeurt, waarna rond de zomer het definitieve peilbesluit kan worden vastgesteld. Dit heeft geen consequenties voor de doelstelling.
▼ Voorbereiden en uitvoeren maatregelen om acht resterende knelpunten voor wateroverlast weg te nemen.	NBW knelpunt Hooiweg heeft vertraging opgelopen door veranderende omstandigheden en de afstemming met gemeente Putten en maatregelen die de gemeente treft in de riolering. Ook het knelpunt in de Noordelijke IJsselvallei is vertraagd vanwege de complexiteit van de opgave.
▼ Opstellen voortgangsrapportage grondwaterbeheer 2015	Voortgangsrapportage wordt niet in 2015 maar 1 ^e kwartaal 2016 aan D&H voorgelegd. Dit heeft geen consequenties voor de doelen.
▼ Realiseren grondoverdracht rayon Oost	Door latere oplevering van de legger IJsselvallei is nog nauwelijks een start gemaakt. Consequentie hiervan is dat de grondoverdracht in 2016-2017 plaatsvindt.

3.3.4. Wat hebben we in 2015 gedaan?

Waterstanden op orde

Investerings watersysteem

Voor vervangingsinvesteringen in het watersysteem is nog € 3 miljoen extra opgenomen voor de jaren 2018 en 2019. Met deze investeringen blijven we het peilbeheer op een betrouwbare manier voeren. In 2015 zijn belangrijke vervangingsinvesteringen gedaan in gemaal De Schans, gemaal Malesluis en een aantal stuwen.

De renovatie van de Bonenburgersluis (€ 2 miljoen) is niet opgenomen in de nieuwe en samengevoegde waterovereenkomst met de provincie Gelderland. Dit betekent dat de sluis niet op korte termijn volledig gerenoveerd wordt. De stuw, die zorgt voor het peilbeheer in het Apeldoorns Kanaal, is wel gerenoveerd.

Meerjarenprogramma baggeren

Het meerjarenprogramma baggeren is herzien en ondergebracht in het in 2015 geïmplementeerde waterbodeminformatiesysteem WIT. Voor het stedelijk gebied is een meetcyclus opgesteld: één keer per zeven jaar peilen we de baggeraanwas in een stedelijke kern. Op basis van die resultaten programmeren we baggerwerken. Voor de programmering van het landelijk gebied vragen we input aan de gebiedsbeheerders van de afdeling Beheer Watersystemen.

Op extreme situaties voorbereid

Wateroverlastknelpunten

Voor de periode 2010-2015 resteerde nog een restopgave van acht wateroverlastknelpunten. Zes knelpunten zijn inmiddels verholpen. Voorjaar 2015 is een nieuwe toetsing op wateroverlast uitgevoerd. Deze geeft inzicht in de nieuwe opgave om wateroverlast te voorkomen. Uiterlijk aan het eind van de planperiode van het waterbeheerprogramma 2016-2021 moet deze wateropgave zijn opgelost. Voor de periode 2018-2019 is een investeringsopgave geraamd van € 1 miljoen.

Maatregelen verdroogde gebieden

De maatregelen in de meeste verdroogde gebieden zijn uitgevoerd conform subsidiebeschikkingen. Voor vier projecten in Utrecht is een jaar uitstel aangevraagd (en toegekend) om zo samen met de gebiedspartijen tot een hoger doelbereik te komen. De uitvoering van maatregelen in een aantal verdroogde gebieden in Gelderland is getemporeerd of gewijzigd. De verweving met de Natura2000/PAS-maatregelen heeft in Voorstonden-Leusveld geleid tot uitstel van onze maatregelen om gezamenlijk op te kunnen trekken. De anti-verdrogingsmaatregelen in Gulbroek zijn afgerond. De maatregelen in Vossenbroek zijn nog niet afgerond vanwege een rechtszaak.

Voor het thema 'watertekort' is met het uitvoeren van een droogtestudie een start gemaakt om de omvang van eventuele knelpunten in beeld te brengen. Samen met de Deltabeslissing Zoetwater geeft dat een beeld of er de komende jaren een opgave ligt voor watertekort. Deze opgave is meegenomen in het nieuwe WBP. Hiervoor is voor de periode 2016-2019 € 0,6 miljoen geraamd, wat overeen komt met onze inbreng in het regionale bod in het kader van het Deltaprogramma Zoetwater.

Goede chemische en ecologische toestand

Kaderrichtlijn Water (KRW)

In 2015 lag de aandacht op het voorbereiden en uitvoeren van herinrichtingsprojecten. De deadline voor de eerste planperiode van de KRW liep eind 2015 af. De grootste opgave komt voort uit de KRW, maar ook de afgesproken HEN/SED- en de EVZ-doelen worden hiermee ingevuld. De opgave is uitgewerkt in de waterovereenkomsten met beide provincies.

De KRW-stukken voor 2016-2021 hebben ter inzage gelegen. Dit is goed ontvangen door de insprekers en de reactie heeft nauwelijks tot inhoudelijke aanpassingen geleid. De stukken zijn opgenomen in het Waterbeheerprogramma (WBP).

Daarnaast is veel tijd gestoken in de voorbereiding van KRW-projecten die met ingang van 2016 uitgevoerd worden. Het grootste project (vorbereid in 2015) is de herinrichting van de Modderbeek. Voor dit project bleek de provincie onvoldoende financiële middelen beschikbaar te hebben. Mede door een financiële handreiking van ons kon de voorbereiding met slechts lichte vertraging doorgaan. In 2015 zijn alle KRW-waterlichamen gemonitord. Dit is een belangrijke stap in de voorbereiding van de KRW-projecten voor de volgende planperiode van het WBP. Ook is een studie gedaan naar de hydraulische ruimte ten behoeve van het ecologisch onderhoud in KRW-waterlichamen.

In rayon Zuid is het ecologisch onderhoud uitgewerkt voor alle KRW waterlichamen. Op trajecten waar herinrichtingen zijn uitgevoerd vergroot dit de effectiviteit van de projecten sterk. Op trajecten waar herinrichting niet mogelijk was, is beheer ons enige sturingsinstrument om de ecologische doelen te behalen. Dit vraagt maatwerk en gebiedskennis van de beheerders. In het laatste deel van 2015 zijn veel projecten uitgevoerd, zoals de verdrogingsbestrijding in Utrecht en het resterende beekherstel in Gelderland. Deze projecten zijn in hoog tempo opgepakt. Voor de realisatie van de projecten binnen dit programma is 2015 een zeer goed jaar.

De nieuwe projecten (waaronder de Schuitenbeek, Toevoerkanaal en de weteringen in de Noordelijke IJsselvallei) uit de waterovereenkomst met provincie Gelderland zijn uitgevoerd. Daarmee hebben we aan de KRW-verplichting voldaan. Ook in de Gelderse Vallei is veel gedaan in 2015. In de Esvelderbeek, Barneveldse beek, de Lunterse beek en de Modderbeek zijn herinrichtingsprojecten uitgevoerd.

Samenwerking agrarisch Waterbeheer

In 2015 werkte het waterschap intensief samen met de agrarische collectieven om te komen tot invoering van agrarisch waterbeheer (blauwe diensten). In overleg met LTO is een verkenning gedaan naar Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW)-maatregelen voor de periode 2016-2021 en samen met de partners in Oost-Nederland is een concept-uitvoeringsprogramma gemaakt voor het Deltaplan Zoetwater. Dit heeft geresulteerd in een aanvraag van het collectief Veluwe om in de stroomgebieden van de Lunterse Beek, Schuitenbeek en Hierdense Beek randenbeheer uit te voeren in combinatie met duurzaam bodembeheer. In 2016 onderzoeken we met de collectieven de mogelijkheden om de aanvraag verder uit te breiden.

Organisatie op orde

Vergunningverlening en handhaving

Naast het primaire proces is het essentieel om via regulering activiteiten van derden op een goede manier te begeleiden. Dit gebeurt via vergunningverlening, handhaving en samenwerking. Goede voorlichting speelt een belangrijke rol. Via de instrumenten keur en legger en de aan de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO) en de Waterwet verbonden procedures zijn wij in staat, waar nodig, regulerend op te treden.

Leggers

In het kader van de beleidsharmonisatie worden tot 2017 de leggers geharmoniseerd en geactualiseerd. Door een intensief gebiedsproces zijn de direct belanghebbenden betrokken. Dit resulteerde in een heel soepel proces met nauwelijks klachten of zienswijzen. Kort samengevat:

- Eind 2014 is voor rayon Zuid een nieuwe ontwerp-legger vastgesteld. Na de inspraak is de definitieve legger voor rayon Zuid eind 2015 vastgesteld. Voor rayon Oost wordt begin 2016 de ontwerp-legger vastgesteld. Voor rayon-Noord vindt dit in het najaar 2016 plaats.
- In 2016 en 2017 vindt de grondoverdracht en herinrichting van watergangen plaats.

Peilbesluiten

In 2015 zijn de peilbesluiten voor Hattem en Oosterwolde-Oldebroek voorbereid. Het ontwerp-peilbesluit voor Hattem is in 2015 vastgesteld. In 2016 worden de definitieve peilbesluiten vastgesteld.

Controles

Het waterschap voerde samen met de omgevingsdiensten controles op indirecte lozingen uit. Naast het houden van toezicht heeft het team handhaving adviezen gegeven over repressief optreden.

Naast de geplande agrarische controles (activiteitenbesluit en goed boeren erf) is aandacht besteed aan het niet op juiste wijze toepassen van gewasbeschermingsmiddelen. Hiervoor zijn waarschuwingen en boeterapporten opgemaakt. Som is gebruik gemaakt van surveillancevluchten, die gezamenlijk werden uitgevoerd met Rijkswaterstaat, provincies en omgevingsdiensten.

Controles grondwateronttrekkingen, waarbij wij tevens het heffingsproces faciliteren, kregen in 2015 meer aandacht.

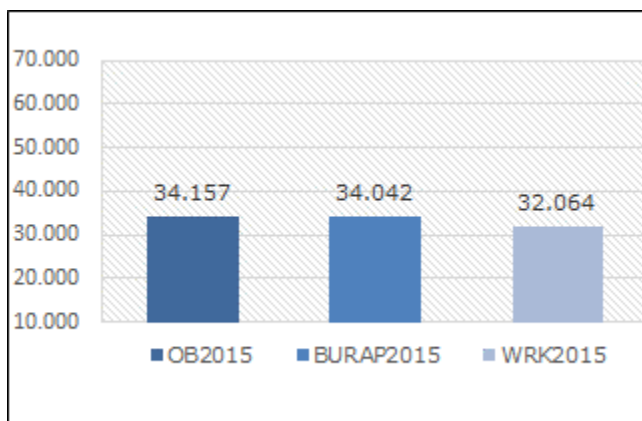
Keur

Het proces keur is geoptimaliseerd en de afgegeven keurvergunningen zijn gecontroleerd. De jaarlijkse dijkinspecties en de najaarschouw zijn uitgevoerd.

3.3.5. Wat heeft het gekost?

Exploitatie 2015

In de grafiek hierna zijn, in duizenden euro's, de werkelijke netto kosten in 2015(WRK2015) afgezet tegen de begroting na wijzigingen (BURAP2015) en de oorspronkelijke begroting (OB2015).

Zoals uit de grafiek blijkt zijn de werkelijke kosten in 2015 € 2,09 miljoen lager uitgevallen dan oorspronkelijk was begroot en € 1,98 miljoen lager dan aangegeven bij de BURAP.

Het programma Voldoende en Schoon water is in 2015 beïnvloed door enkele incidentele posten:

Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Extra afschrijvingen van twee projecten onder de activeringsgrens van €100.000	0,12	0,12	0,00
Afboeken ontmanteling MUDtrap Lunterse Beek. Deze kosten worden onttrokken uit de bestemmingsreserve innovatie (zie par. 4.3)	0,14	0,14	0,00
Vanaf 2015 worden de werkelijke baggerkosten in de exploitatie geraamd en vervalt de dotatie aan de voorziening (zie ook hierna).	-1,52	-1,52	0,00
Totaal incidentele posten	-1,26	-1,26	0,00

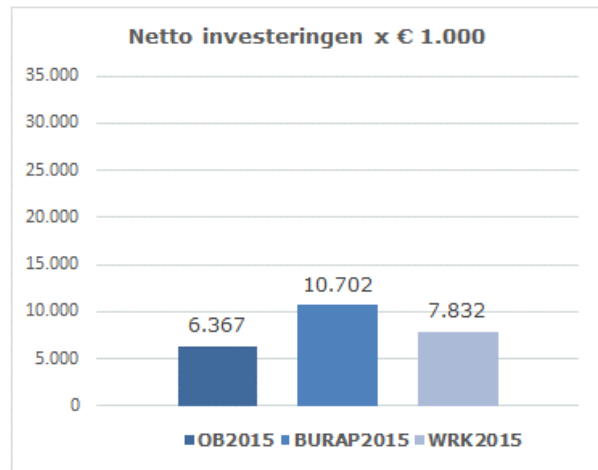
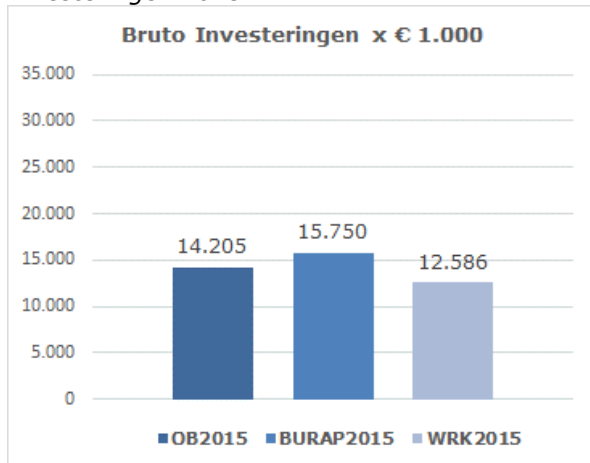
De afwijkende reguliere posten worden als volgt gespecificeerd, waarbij tevens is aangegeven welke zaken al in de BURAP zijn gerapporteerd:

Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Lagere rentelasten door minder aangetrokken leningen en lager rentepercentage (1,5%) dan begroot (2,89%)	-0,17	-0,11	-0,06
Lagere afschrijvingslasten vooral door latere oplevering van projecten	-0,26	0,00	-0,26
Lagere kapitaallasten	-0,43	-0,11	-0,32
Kosten baggerwerkzaamheden vanaf 2015 in exploitatie. Begroot was een dotatie aan de voorziening (zie ook hiervoor). Lagere kosten t.o.v. BURAP met name door meevallende aanbesteding.	0,89	1,05	-0,16
Hogere kosten onderhoud waterlopen onder meer door extra werkzaamheden aan de beek Orderveen, Driehuizerspreng die niet zijn opgenomen zijn in het bekenplan Apeldoorn. Daarnaast onderhoud brug Hoenwaard en er is een start gemaakt met de breedspoorinrichting.	0,21	-0,03	0,24
Minder uren op dit programma onder meer door ziekte en meer indirecte uren vanwege invoering deelprogrammamanagement	-0,77	0,21	-0,98
Lagere doorbelaste kosten bedrijfsvoering met name lagere doorbelaste kosten automatiseringsprojecten van het Waterschapshuis	-0,21	0,00	-0,21
Hogere advieskosten derden waaronder extra kosten BGT, legger, inzet derden voor ecologische vraagstukken, externe projectmanager Apeldoorns Kanaal	0,19	0,24	-0,05
Lagere kosten monitoring waterkwaliteit (analyses, monsters e.d.)	-0,28	-0,03	-0,25
Diverse overige kleinere verschillen	-0,43	-0,18	-0,25
Lagere overige kosten	-0,40	1,26	-1,66
Totaal overige posten	-0,83	1,15	-1,98

De uitgaven in baggerprojecten bedroegen in 2015 € 0,9 miljoen. De grootste uitgaven zijn:

Baggerproject	Bedrag in € miljoen
Baggeren Ede stedelijk gebied	0,2
KRW Toevoerkanaal	0,3
Jaarlijks Baggeren Eem	0,1
Baggeren regio Oost clusters O33/ O34	0,1

Investerings 2015

De gerealiseerde bruto investeringen bedragen € 12,6 miljoen (exclusief KRW maatregelen IJssel). Dat is 89% van de raming in de oorspronkelijke begroting. Ten opzichte van de BURAP is sprake van € 3,2 miljoen lagere bruto investeringen (netto € 2,9 miljoen lager). De belangrijkste oorzaken van de afwijking op dit programma zijn in de tabel hierna weergegeven:

Oorzaken afwijking jaarschijf t.o.v. oorspronkelijke begroting in € miljoen	Bruto	Subsidie	Netto
1. Hogere, lagere kosten door meer-minderwerk, extra werk e.d.	3,5	0,0	3,5
2. Aanbestedingsresultaten	-0,9	0,0	-0,9
3. Verschuivingen tussen jaren	-1,4	1,1	-0,3
4. Versnellen van projecten	0,9	0,0	0,9
5. Vervallen van projecten	-3,4	1,8	-1,6
6. Overig	-0,4	0,2	-0,2
Totaal afwijking bruto en netto begrote jaarschijf	-1,6	3,1	1,5

De hogere uitvoeringskosten ad € 3,5 miljoen betreft met name de kosten van de sanering en herprofilering van het 5^e pand Apeldoorns Kanaal. Deze kosten zijn gemaakt in 2015 terwijl de subsidie grotendeels in 2014 is ontvangen. Daarnaast vallen de netto investeringen € 1,6 miljoen lager uit door het vervallen van projecten (o.a. renovatie Bonenburgersluis en NBW knelpunt Hondsgrijs Twello).

Hierna worden die projecten toegelicht waarvan de bruto afwijking ten opzichte van de oorspronkelijke begroting groter is dan € 0,25 miljoen. Tevens is aangegeven wat hierover al in de BURAP is gerapporteerd.

Projectnaam	Toelichting bruto afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Revisie Gemaal Malesluis (C8512)	Dit project was eind 2013 tot nader order uitgesteld. In november 2014 is besloten het project in 2015 een doorstart te geven (begroot in 2016).	0,7	0,8	-0,1

Projectnaam	Toelichting brute afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Sanering en herprofilering 5 ^e pand Apeldoorns kanaal (CP3056)	Hogere uitgaven in 2015 ad € 3,4 miljoen. Het afwijkende zandgehalte en de grotere mate van verontreiniging leiden tot hogere kosten dan geraamd. In november 2014 stelde het bestuur extra krediet beschikbaar. De extra kosten worden voor een belangrijk deel gefinancierd door de provincie Gelderland. Het uiteindelijke netto aandeel van het waterschap na afronding van het project is geraamd op € 1,4 miljoen. Daarnaast is er een kleine uitloop van de werkzaamheden en wordt brug Vosbergen begin 2016 uitgevoerd. I.v.m. doorloop procedures/vergunningen schuift € 0,3 miljoen door naar 2016.	3,1	3,4	-0,3
Renovatie Bonenburgersluis (CP6023)	In de aanvullende beschikking voor de Waterovereenkomst (WOK) Gelderland is de Bonenburgersluis niet meegenomen, omdat bij de provincie voor 2015 onvoldoende financiële subsidieruimte is. Dit project wordt meegenomen met de aanvraag voor de volgende WOK. In de begroting 2015 was voor dit project € 1,8 miljoen aan uitgaven geraamd en € 1,4 miljoen aan subsidie inkomsten.	-1,8	-1,8	0,0
Programmeren Nationaal Bestuursakkoord Water (P3066)	Op basis van recente modelberekeningen blijken de werkzaamheden bij NBW knelpunt Hondsgrijs Twello overbodig. De maatregelen bij gemaal Allen zijn meegenomen in een ander project (SUP (StroomgebiedsUitwerkingsPlan) Hattem).	-0,6	-0,6	0,0
ENKA pluim bijdrage Ede (P6068)	Doorgeschoven naar 2016 omdat het niet realistisch bleek in 2015 met de uitvoering te beginnen. De doorlooptijd van het maken van het saneringsplan in samenwerking met de gemeente Ede, Provincie en Rijkswaterstaat was aanzienlijk langer dan verwacht.	-0,5	-0,5	0,0
Nieuwbouw gemaal De Schans (C8317)	Lagere aanbesteding in 2014 waardoor minder uitgaven in 2015.	-0,4	-0,3	-0,1
Herstel beken uiterwaarden Zuid Veluwe (C8428)	De investering uit 2014 is doorgeschoven naar 2015.	0,3	0,3	0,0
Stoomgebied uitvoeringsplan Hattem (CP0501)	Versneld uitgegeven in 2014 i.p.v. de geplande 2015 (-€ 0,2 miljoen); geen grote risico's opgetreden (-€ 0,2 miljoen).	-0,4	-0,4	0,0
Vispassage Uitvliet Middelbeek (CP2115)	Project is naar voren gehaald. Werkzaamheden en uitgaven hebben plaats gevonden in 2014.	-0,3	-0,3	0,0
Verbeteren Schuitenbeek (CP4014)	Meevallende aanbesteding. Ook blijkt minder grondverwerving nodig dan verwacht (deels al in eigendom) en vervalt vispassage monding (is al vispasseerbaar).	-0,3	-0,3	0,0
KRW Toevoerkanaal (P0205)	Scopewijziging in verband met het terug moeten plaatsen van beschoeiing.	0,3	0,4	-0,1
Waterkansen 2015 (P3061)	Er hebben zich in 2015 geen kansen voorgedaan.	-0,3	-0,3	0,0
Herinrichten Esvelderbeek binnen profiel Gelderland (P3070B)	Door zeer gunstige aanbesteding is het werk goedkoper geworden en er schuift € 150.000 door naar 2016 doordat mijlpaal aannemer later wordt opgeleverd.	-0,3	0,0	-0,3
Renovatie uitbreiding Steunpunt De Wenden (P3083)	Het bestemmingsplan moet gewijzigd worden. De vergunningen komen hierdoor later beschikbaar waardoor het project doorgeschoven is naar 2016.	-0,3	-0,3	0,0
Overig	Afwijking < € 250.000	-0,8	1,4	-2,2
Totaal per saldo lagere brute bestedingen		-1,6	1,5	-3,1

Opgeleverde projecten in 2015

In 2015 zijn onderstaande grote investeringen gerealiseerd:

- Nieuwbouw gemaal de Schans: er kan onder vrij verval geloosd worden en bij hoge waterstanden op de Eem. Tevens is inlaat in de woonwijk mogelijk. Combinatie met HWBP-opgave. Het gemaal is dubbelkerend gemaakt;
- Molenbeek Nunspeet: maatregelen ter voorkoming van water- en stankoverlast waarbij rekening is gehouden met de klimaatveranderingen;
- Herstel uiterwaarden beken Zuid-Veluwe: om te voldoen aan KRW doelstellingen en de HEN functie is de monding van de Heelsumse Beek verbeterd;
- KRW Toevoerkanaal: verbreding van het kanaal, weghalen van beschoeiing, aanleggen van natuurvriendelijke oevers en baggeren;
- KRW vispassages: totaal zeven goed functionerende vispassages aangelegd, die geheel geautomatiseerd zijn, voldoen aan de ARBO-richtlijnen, representatief zijn en informatie verschaffen over de aanwezige peilen, stroomsnelheden, debieten en klepstanden;
- onder het Waterplan Apeldoorn, waarvan de gemeente Apeldoorn trekker is, zijn o.a. de volgende projecten gerealiseerd: Grift 3 (PWA-laan), Grift Brinkpark en Orderbeek Oost.

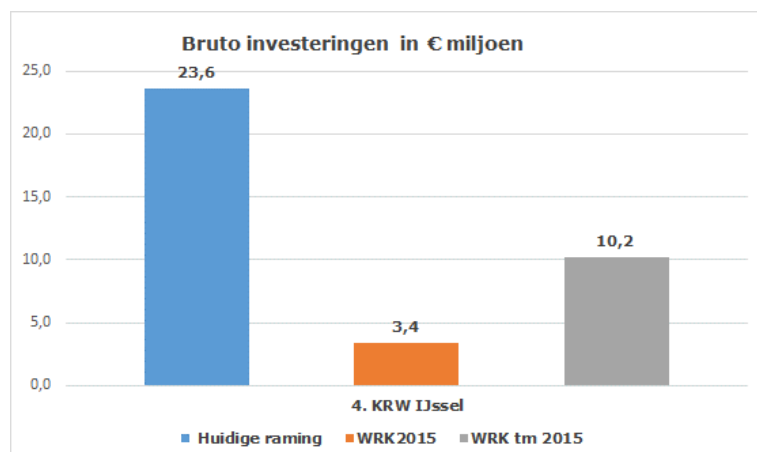
Investeringen meerjarenraming werken voor derden

Het waterschap realiseert voor Rijkswaterstaat (RWS) de maatregelen Kader Richtlijn Water (KRW) in de IJssel. De maatregelen betreffen het optimaliseren van ca. 10 kilometer oevers en de aanleg van ca. 22 kilometer geulen over een lengte van ruim 80 kilometer IJssel. In 2014 en 2015 zijn de geulen Aersoltweerde en Bentickswelle aangelegd en is gestart met de optimalisatie van de oevers van Ossenwaard.

Op 1 september 2015 is met RWS een gewijzigde realisatieovereenkomst ondertekend op basis waarvan het totaal (100 %) van de gevraagde KRW maatregelen op de markt is aanbesteed.

Op 12 mei 2015 is het contract met de opdrachtnemer Combinatie Ploegam van den Biggelaar ondertekend en is gestart met de uitvoering van het contract Tranche 1 fase C. Zodoende is uiterlijk 31 december 2016 100% van de KRW maatregelen gerealiseerd.

In de tabel hierna is een overzicht opgenomen van de bruto investeringen tot en met 2015 van dit gesubsidieerde project.

3.4. Programma 3: Waterketen

3.4.1. Inhoud

Het programma waterketen bestaat uit de samenhang van alle initiatieven en inspanningen die een bijdrage leveren aan de vooraf gestelde doelen over het transporteren en zuiveren van afvalwater. De activiteiten zijn er op gericht om verontreinigd water en hemelwater, dat in rioleringen wordt verzameld, adequaat te zuiveren voordat het op het oppervlaktewater wordt geloosd. Op die manier zorgen wij ervoor dat de kwaliteit van dat oppervlaktewater zo min mogelijk negatief wordt beïnvloed. Naast deze primaire doelen zijn doelen gesteld op het gebied van duurzaamheid waarbij het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater en energie-efficiency speerpunten zijn.

3.4.2. Ontwikkelingen in 2015

Beleidsplan medicijnresten

In 2015 is het beleidsplan medicijnresten en hormoon verstorende stoffen vastgesteld. Dit om zicht te krijgen in de omvang van de problematiek en de juiste maatregelen te formuleren.

Bio Energie Centrale Harderwijk

In november heeft het algemeen bestuur positief besloten om de samenwerking met een private partij verder uit te werken en voor te bereiden. Hiermee vervult het waterschap een groot deel van haar ambitie om in 2025 alle benodigde energie zelf op te wekken op eigen terrein. Door de financiële opbrengsten levert het project ook een belangrijke bijdrage aan de bestuurlijk ambitie om de kosten richting onze burgers en bedrijven te beheersen.

RTC neerslagverwachting

Het project RTC (real time control) neerslagverwachting is in 2015 opgeleverd en is in 2016 operationeel. Door rekening te houden met verwachte neerslag kan de RWZI zodanig bestuurd worden dat betere effluent kwaliteit behaald wordt en dat de operationele kosten lager zijn. Dat toetsen we in 2016. Het project is dusdanig vernieuwend dat het is genomineerd voor de RIONED innovatieprijs 2016.

Pilot Bio-LNG

De pilot Bio-LNG is in 2015 verder uitgewerkt, maar heeft door de lage olieprijsen een erg moeilijke business case. De initieel gewenste schaalgrootte blijkt hierdoor economisch niet haalbaar, zelfs met de gegunde TKI (Topconsortia voor Kennis en Innovatie) subsidie. Er wordt gezocht naar mogelijkheden om met een ander model tot een haalbare business case te komen.

3.4.3. Totaalbeeld realisatie begrote doelen en maatregelen in 2015

In de onderstaande grafieken wordt het totaalbeeld weergegeven van de voortgang van de doelrealisatie (Wanneer Zijn We Tevreden) en de daarvoor voorgenomen maatregelen in 2015 (Wat Doen We Daarvoor).

De afwijkingen op de begrote doelen

Doelen 2015	Toelichting afwijking
▲ % energie neutraliteit 50% (waterketen)	Begroot was 50% en gerealiseerd 81%. In 2015 is een verdere optimalisatie doorgevoerd van de in 2014 ingezette trend om externe afvalstromen te selecteren op energiewaarde. Daardoor is meer energie opgewekt in de vorm van elektriciteit en warmte. Voorheen werd warmte niet meegeteld in de berekening van de energieneutraliteit; in 2015 wel. Dat verklaart de sprong in 2015 van 66% naar 81%. Aan de andere kant werd voorheen het energieverbruik van de rioolgemalen niet meegeteld; in 2015 zit dit wel in de cijfers.
▼ Discrepanantie is voor ons hele beheersgebied beneden het landelijke gemiddelde.	In 2014 is de discrepantie gedaald van 23% in 2013 naar 19% in 2014 (landelijk gemiddelde 15%). De definitieve waarde over 2015 wordt april 2016 verwacht.

De afwijkingen op de geplande maatregelen

Maatregelen 2015	Toelichting afwijking
▼ De toegangscontroles op de rwzi's worden verder geprofessionaliseerd waarbij het uitgangspunt veiligheid is maar de noodzaak inmiddels ook voortkomt uit de bedrijfsvoering.	Project loopt enige vertraging op in vaststelling beleid. In 2015 vond een pilot plaats met toegangscontrole op de rwzi's Apeldoorn en Amersfoort. De portiers aan de poort in Amersfoort en Apeldoorn kunnen ook op afstand de toegangshekken van de overige rwzi's bedienen. Hiermee is een aantal van de grootste risico's op het gebied van toegangscontrole weggenomen. De pilot is geëvalueerd, wat heeft geleid tot het inzicht dat de toegangscontrole verder moet worden opgezet en uitgerold naar de hele organisatie. Uitvoeringsmaatregelen zijn deels opgenomen in de begroting 2016.
▼ Planfase alginaat terugwinning	Loopt door naar 2016. Er is een business case opgesteld die voldoet aan de bestuurlijk gestelde uitgangspunten. Momenteel worden deze uitgangspunten gevalideerd, wat naar verwachting 2 ^e kwartaal 2016 afgerond wordt.

3.4.4. Wat hebben we in 2015 gedaan?

Zuivering afvalwater op orde

Nieuwe sanitatie 'de Groen Hoven'

Wij hebben samen met de gemeente Apeldoorn en een woningbouwcoöperatie, de proeflocatie nieuwe sanitatie "de Groen Hoven" ingericht. In het wijkhuis zijn twee vacuüm toiletten en een voedselvermaler geïnstalleerd. Doel is wijkbewoners en andere geïnteresseerden het concept te laten ervaren en zo draagvlak te krijgen voor grootschaligere toepassing in de wijk. Het nieuwe sanitatie concept is van invloed op het functioneren van de bestaande installaties, maar heeft natuurlijk ook grote potentie bij het verduurzamen van onze kerntaak.

Centrale Regie

We zijn gestart met het deelprogramma Centrale Regie. Hierin zijn de uitgewerkte visies op procesautomatisering en centrale regie opgenomen. Nieuwe informatiestromen worden steeds bepalender bij het dagelijks beheer en onderhoud van de installaties. Dit wordt niet alleen technisch uitgewerkt, maar er wordt ook naar de impact op het personeelsbeleid gekeken. Het concept Beheer 2.0 wordt daarom verder uitgewerkt vanuit het deelprogramma Centrale Regie.

Rwzi Terwolde/waterfabriek Wilp

De start van de waterfabriek Wilp is vertraagd omdat vanuit het projectteam gezocht wordt naar een vorm waarbij de hoge ambities het beste uitgewerkt en gerealiseerd kunnen worden. Hierbij denken we aan een vorm van co-creatie. Samen met de watersector ontwikkelen we het concept. Randvoorwaarde voor de waterfabriek is een zekere grondpositie. Onderhandelingen met Attero zijn gaande en worden naar verwachting in het eerste kwartaal van 2016 afgerond. De ontwikkeling van de waterfabriek is losgekoppeld van de renovatie van de RWZI Terwolde; dat werk wordt separaat aanbesteed. De geactualiseerde planning is met onze partners besproken, naar verwachting wordt de RWZI Terwolde begin 2018 opgeleverd. De Waterfabriek Wilp kost, gezien het innovatieve traject, meer tijd en wordt in 2019 opgeleverd.

Assetmanagement

Er is een begin gemaakt met assetmanagement, een systematische aanpak rondom inrichting en beheer. In de pilot riooltransportleidingen is kennis opgedaan over het assetmanagement en dit wordt momenteel voortgezet in een aantal concrete projecten.

Duurzaamheid

Energie- en grondstoffenfabrieken

De Energie- en grondstoffenfabrieken in Apeldoorn en Amersfoort zijn in 2015 technisch gerealiseerd. Ze bevinden zich in de opstartfase en worden uitvoerig getest op voldoen aan de specificaties. Voor de installatie in Apeldoorn vallen de resultaten tegen. Samen met de aannemer worden oplossingen uitgewerkt. De installatie in Amersfoort wordt in 2016 opgestart. Met deze ervaringen is het voor onze organisatie duidelijk dat dergelijke innovatieve projecten meer tijd kosten om op te starten dan vooraf ingeschat was. De oorzaak hiervan ligt in complexiteit van de biologische processen.

Bio energie centrale Harderwijk

Op het terrein van de RWZI Harderwijk worden plannen uitgewerkt om, samen met een private partij, het project te ontwikkelen. Doel is om uit mest, niet voor consumptie geschikte industriële stromen en ons eigen maaisel, groen gas te maken en terug te voeren in het gasnet. Daarnaast wordt een gedroogde hoogwaardige organische meststof geproduceerd. De bestuurlijke besluitvorming van het project Bio Energie Centrale Harderwijk is met het besluit van eind november een stap verder. In 2016 wordt het uiteindelijke besluit genomen.

Zonnepanelen

In 2015 is subsidie toegezegd om op 5 locaties (4 RWZI's en een loods) het beschikbare dakoppervlakte te bedekken met zonnepanelen. We zijn gestart met een verkenning om windenergie mogelijk te maken op een RWZI.

Business case Alginaatextractie

De business case Alginaatextractie is uitgewerkt. Hiermee willen wij het biopolymeer ALE (Alginaat Like Exopolymere), dat in het NEREDA korrelslib in grote mate voorkomt, als grondstof winnen. Op grond van de uitgangspunten (verwachte verkoopwaarde, kosten etc.) is een acceptabele business case ontwikkeld. Er wordt nu hard gewerkt aan het concretiseren en vastleggen van de uitgangspunten.

Samenwerking Parenco

De papierfabriek PARENCO, waarmee een aantal kansen voor samenwerking is verkend, heeft in juni 2015 besloten te investeren in de fabriek. Daarmee ontstaat een volgende fase, waarbij de business cases van de individuele projecten in detail worden uitgewerkt. Omdat PARENCO in eerste instantie de ombouw van de Papier Machine 2 voorrang geeft worden pas in januari 2016 verdere stappen genomen.

Interreg project

Het Europese Interreg IV project INNERS (onze bijdrage was de DEMON installatie in Amersfoort) is afgerond met een serie van presentaties in de gastlanden. Er is veel extra inzicht opgedaan rondom de energiehuishouding in de waterketen. Eind 2015 is, samen met de gemeente Apeldoorn, gestart met een verkenning naar kansen om in 2016 met het consortium een nieuwe INTERREG aanvraag in te dienen.

Samenwerking

Visie Natuurlijk Ontwikkelen

Meest kenmerkend in 2015 is misschien wel het gezamenlijk (door gemeenten en waterschap) vaststellen van de visie 'Natuurlijk ontwikkelen'. Met deze visie, waar ook een door het waterschap ingestelde samenwerkingsbijdrage bij hoort, hebben gemeenten en waterschap de ambitie uitgesproken samen verder te gaan in het ontvlechten en toekomstbestendig maken van de waterketen.

Samenwerking met gemeenten

In de samenwerkingsverbanden met gemeenten, zijn diverse projecten opgestart, onder andere rond nieuwe vormen van inzamelen, maar ook zuiveren in het buitengebied. Binnen het platform

Water Vallei en Eem (PWVE) is een klimaattrekker aangesteld. De uitvoeringsorganisatie (van PWVE) verbreedt haar activiteiten en voert ook taken voor andere samenwerkingsverbanden uit.

Met de gemeente Hattem zijn afspraken gemaakt over de relatie en invulling van onze bijdrage aan de afkoppelplannen van de gemeente. Hiermee hoeft de RWZI niet te worden vergroot en is onze afspraak duurzaam ingevuld.

Platforms

Bij de samenwerking binnen onze drie regio's is in 2015 een meer samenhangend karakter ontstaan tussen de drie platforms. Dit is op ambtelijk, management en bestuurlijk niveau samen met onze partners uitgewerkt. In de zuiveringskringen en binnen de afvalwaterteams is operationele samenwerking steeds meer uitgewerkt en vastgelegd in jaarplannen. Daarnaast is het aantal afvalwaterteams in 2015 uitgebreid tot een gebiedsdekkend geheel. Pilots zoals die van de samenwerking op het gebied van gemalenbeheer zijn in 2015 gedeeld met de andere afvalwaterteams en dienen als input voor de jaarprogrammering.

Pilots nieuwe sanitatie

Samen met partners zijn er pilots op het gebied van nieuwe sanitatie in het buitengebied. Er zijn inmiddels drie recreatieterreinen die met de pilot mee doen; de ontwerpen zijn in de maak.

Organisatie op orde

Assetmanagement

De pilot asset management is verder ingevuld en in 2016 worden de vervolgstappen gezet om assetmanagement een integraal onderdeel te maken van de BBP cyclus.

Centrale Regie

Zoals onder het thema Zuiveren op orde is beschreven brengen wij bij het uitwerken van onze ambitie rond centrale regie ook de beheeraspecten in beeld en incorporeren deze in de organisatie.

Standaardisatie projecten

In diverse trajecten is begonnen met een actualisatie van onze standaarden om te zoeken naar besparingen, efficiëntiewinst en om ruimte te geven voor innovatie wanneer dit past bij het project.

Discrepantie

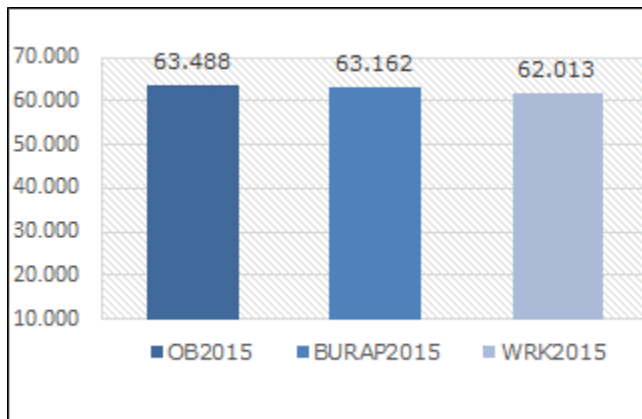
Wij continueren de intensieve aanpak van discrepantie. We richten ons op het verbeteren van de meettechnieken van de vuilvrachten in influent rwzi's en streven naar meer inzage in de vuilvrachten, die via de rioolgemalen worden aangeleverd op rwzi's.

We zetten in op blijvend verscherpt toezicht op indirecte lozingen door het opsporingsteam. De aanpak van discrepantie vindt plaats per zuiveringskring in samenwerking met de gemeenten, omgevingsdiensten en GBLT. Als eerste richten wij ons op de zuiveringskringen met de grootste absolute discrepantie. Het doel van deze inspanningen is om een discrepantie lager dan 15% te bereiken en te bestendigen.

3.4.5. Wat heeft het gekost?

Exploitatie 2015

In de grafiek hierna zijn, in duizenden euro's, de werkelijke netto kosten in 2015 (WRK2015) afgezet tegen de begroting na wijzigingen (BURAP2015) en de oorspronkelijke begroting (OB2015).

Zoals uit de grafiek blijkt bedragen de werkelijke kosten in 2015 € 1,47 miljoen minder dan oorspronkelijk was begroot en € 1,15 miljoen minder dan aangegeven bij de BURAP.

Het programma Waterketen is in 2015 beïnvloed door enkele incidentele posten:

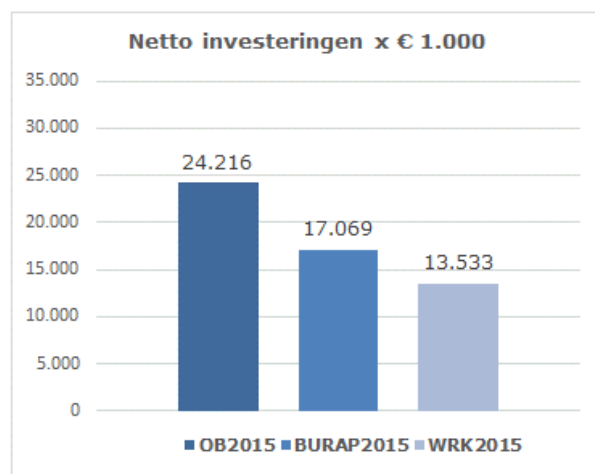
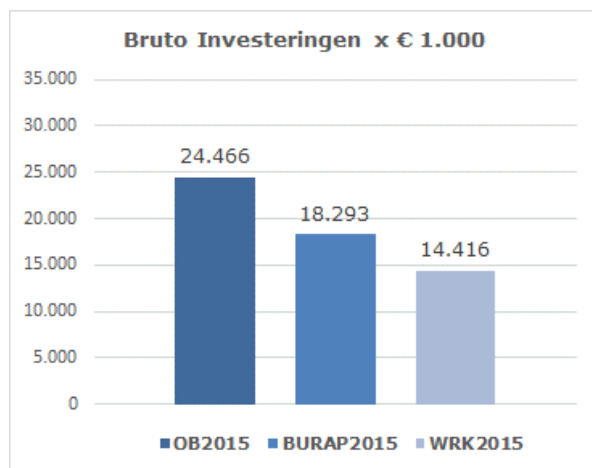
Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Afschrijving investering Modelinstrumentarium. Conform het afschrijvingsbeleid worden deze kosten niet meer geactiveerd.	0,21	0,21	0,00
Budgetpost voor discrepantie onderzoek is overgeheveld van programma Bestuur en Belastingen naar programma Waterketen. Het gaat dus niet om een budgetverhoging maar om een verschuiving.	0,53	0,45	0,08
Afkoop door leverancier van meerjarig onderhoud (10 jaar) van de nabehandelingsinstallatie in Ede.	-0,40	0,00	-0,40
Vergoeding uit gelichte bankgarantie voor gedeelde inkomsten en besparingen door vertraging oplevering omzet. Amersfoort i.v.m. faillissement aannemer.	-0,37	-0,39	0,02
Totaal incidentele posten	-0,03	0,27	-0,30

De afwijkende reguliere posten worden als volgt gespecificeerd, waarbij tevens is aangegeven welke zaken al in de BURAP zijn gerapporteerd:

Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Lagere rentelasten door minder aangetrokken leningen a.g.v. latere oplevering projecten en lager rentepercentage (1,5%) dan begroot (2,89%).	-0,53	-0,17	-0,36
Lagere afschrijvingslasten vooral door vertraging in de oplevering van projecten waaronder de energie- en grondstoffenfabriek Apeldoorn.	-1,17	-0,56	-0,61
Lagere afschrijvingslast in verband met het bij de jaarrekening 2014 in één keer afschrijven van de in het verleden geactiveerde bedragen voor BTW Waterlandstichting.	-0,11	-0,11	0,00
Lagere kapitaallasten	-1,81	-0,84	-0,97
Lagere kosten transport en verwerking slib. Budgetbijstelling in 2015 n.a.v. de resultaten over 2014 (In 2014 is door procesoptimalisatie minder slib geproduceerd).	-0,19	-0,20	0,01
Hogere kosten verbruiksgoederen met name chemicaliën. Voor een belangrijk deel is dit het gevolg van problemen in de opstartfase van de energie- en grondstoffenfabriek Apeldoorn. De beoogde resultaten worden nog niet gehaald. In de BURAP werd nog een daling van de chemicaliënkosten verwacht.	0,27	-0,20	0,47
Hogere kosten elektra. Voor een belangrijk deel wordt dit verklaard door de problemen in de opstartfase van de energie- en grondstoffenfabriek in Apeldoorn. De voor 2015 geraamde elektriciteitsbaten zijn niet gerealiseerd. Daarnaast waren voor een aantal zuiveringen de elektriciteitskosten te laag geraamd.	0,31	0,19	0,12

Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Hogere kosten onderhoud m.n. in Apeldoorn (o.a. tandwielkasten en spoelschuiven), Ede (o.a. decanter en slibretourpompen) en Veenendaal (voorbezinktanks). Bij de BURAP was de verwachting dat de onderhoudskosten aanmerkelijk lager zouden uitvallen als gevolg van het stilliggen van installaties in verband met de nieuwbouw in Amersfoort en Apeldoorn.	0,11	-0,44	0,55
Kosten pilot huur slibdroger Ede. Na de BURAP is besloten de slibdroger niet te huren maar te kopen. De oplevering is in 2016.	0,00	0,25	-0,25
Extra kosten adviezen derden voor pilot/demonstratieopstelling stikstofstrippen, inhuur externe projectleiding Parenco, kansen voor samenwerking operationeel beheer kring Hattem, Grontmij onderzoek DEMON installatie e.d. Een deel van deze kosten schuift door naar 2016. Hierdoor vallen de kosten lager uit dan bij de BURAP was geraamd.	-0,03	0,14	-0,17
Pilot maatregelen beveiliging Apeldoorn en Amersfoort n.a.v. beveiligingsrapport.	0,24	0,20	0,04
Financiële bijdrage voor duurzame en doelmatige afkoppelmaatregelen in de zuiveringskring Hattem.	0,30	0,30	0,00
Lagere doorbelaste kosten bedrijfsvoering met name lagere doorbelaste kosten automatiseringsprojecten van het Waterschapshuis.	-0,31	0,00	-0,31
Afrekeningen hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden voor behandeling van grensoverschrijdend afvalwater van 2010 t/m 2012.	0,19	0,29	-0,10
Diverse overige kleinere verschillen, per saldo	-0,06	0,04	-0,10
Lagere overige kosten	0,83	0,57	0,26
Hogere overige opbrengsten waaronder hogere SDE subsidie, subsidie voor de water- en grondstoffenfabriek Wilp (BICON), subsidie biogas Harderwijk e.d.	-0,46	-0,32	-0,14
Hogere opbrengsten	-0,46	-0,32	-0,14
Totaal lagere kosten, per saldo	-1,43	-0,59	-0,84

Investerings 2015

De gerealiseerde bruto investeringen bedragen € 14,4 miljoen. Dat is 59% van de raming in de oorspronkelijke begroting. Ten opzichte van de BURAP is sprake van € 3,9 miljoen lagere bruto investeringen (netto € 3,5 miljoen lager). De belangrijkste oorzaken van de afwijking op dit programma zijn in de tabel hierna weergegeven:

Oorzaken afwijking jaarschijf t.o.v. oorspronkelijke begroting in € miljoen	Bruto	Subsidie	Netto
1. Hogere, lagere kosten door meer-minderwerk, extra werk e.d.	0,1	0,0	0,1
2. Aanbestedingsresultaten	0,0	0,0	0,0
3. Verschuivingen tussen jaren	-10,6	-1,2	-11,8

Oorzaken afwijking jaarschijf t.o.v. oorspronkelijke begroting in € miljoen	Bruto	Subsidie	Netto
4. Versnellen van projecten	1,7	0,0	1,7
5. Vervallen van projecten	-1,7	0,6	-1,1
6. Overig	0,4	0,0	0,4
Totaal afwijking bruto en netto begrote jaarschijf	-10,1	-0,6	-10,7

De lagere investeringen worden nagenoeg geheel verklaard door verschuivingen van de investeringskosten tussen de verschillende jaren. Dit betreft met name het verschuiven van kosten naar latere jaren van de uitbreiding van de rwzi Terwolde en investeringen BECH Harderwijk.

Hierna worden die projecten toegelicht waarvan de bruto afwijking ten opzichte van de oorspronkelijke begroting groter is dan € 0,5 miljoen. Tevens is aangegeven wat hierover al in de BURAP is gerapporteerd.

Projectnaam	Toelichting bruto afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Omzet. Amersfoort Energiefabriek (C8973)	Dit wordt enerzijds veroorzaakt door hogere uitgaven als gevolg van een versnelling ten opzichte van de laatst afgegeven plannings. Daarmee wordt een deel van de kosten geraamd voor 2016 al in 2015 gemaakt. Daarnaast vallen de kosten lager uit omdat het waterschap een deel van de BTW op de investeringskosten kan terugvorderen; (+ € 0,4 miljoen). Eerste opleverdatum is verschoven naar januari 2016, daardoor laatste termijnen ook doorgeschoven. (ca. € 1 miljoen).	-0,5	0,4	-0,9
RWZI Terwolde uitbreiding capaciteit (P6030)	De ambities om in dit project invulling te geven aan partnerschap en innovatie resulteren in een aangepaste planning. Het is de bedoeling om in Wilp samen met, en op het terrein van Attero, de RWZI van de toekomst te realiseren. Ook de verwerving van de grond voor de waterfabriek Wilp op het Attero terrein heeft nog niet plaatsgevonden. Hierdoor zijn de uitgaven voor de realisatie doorgeschoven naar 2016 en 2017.	-3,2	-3,0	-0,2
Implementatie intelligente alarmering 16 rwzi's (P6052)	Dit project is doorgeschoven naar 2016 zodat de uitkomsten van de visie op procesautomatisering kunnen worden meegenomen.	-0,6	-0,5	-0,1
Bio Energie Centrale Harderwijk (BECH) (PX3200)	Dit innovatieve project zit nog in de verkenningsfase. Aangezien eerst overeenstemming moet komen met financieringspartners, is het besluit van het AB doorgeschoven naar 2016. De voor 2015 geraamde uitgaven schuiven door naar 2016.	-2,5	-2,5	0,0
Pilot LNG (PX3200)	De pilot Bio-LNG is in 2015 verder uitgewerkt, maar heeft door de lage olieprijs een erg moeilijke business case. De initieel gewenste schaalgrootte blijkt hierdoor economisch niet haalbaar, zelfs met de gegunde TKI subsidie. Er wordt gezocht naar mogelijkheden om met een ander model tot een haalbare business case te komen. Kosten schuiven door.	-0,5	-0,5	0,0

Projectnaam	Toelichting bruto afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Optimalisatie sliblijn Apeldoorn (CP7073)	Er zijn termijnen doorgeschoven van 2014 naar 2015. Daarnaast is een tegenvaller door aanvullende werkzaamheden die nodig zijn om de ontstane geurproblematiek aan te pakken. Hiertegenover staat een meevaller omdat het waterschap een deel van de BTW op de investeringskosten terugvordert. Ten tijde van de BURAP werd verwacht dat een termijn van 2016 naar voren werd gehaald. Dit is uiteindelijk niet gelukt.	0,3	1,0	-0,8
Overig	Afwijking < € 500.000	-3,1	-1,2	-1,9
Totaal per saldo lagere bruto investeringen		-10,1	-6,3	-3,9

Opgeleverde projecten in 2015

In 2015 zijn de volgende grote (deel)projecten gerealiseerd:

- RWZI Ede nieuwbouw nabehandelinginstallatie: installatie met discfilters opgeleverd;
- RWZI Soest vervangen roostersgoedinstallatie: voldoet aan Arbo-eisen, vorstbestendig, bedrijfszeker, onderhoudsvriendelijk, zelfreinigend en stankdichte omkasting;
- RWZI Harderwijk verbetering procesautomatisering: procesautomatisering verbeterd zodat o.a. bediening op afstand mogelijk is;
- RWZI Amersfoort en Apeldoorn (energiefabrieken): er zijn deelopleveringen geweest; definitieve opleveringen vinden in 2016 plaats;
- Maatregelen hoogwatergeul Veessen: de rioolpersleiding van Veessen naar rwzi Heerde en effluentleiding van rwzi Heerde naar IJssel gedeeltelijk verlegd;
- Aanpassen primair slibpompen rwzi Elburg: leidingwerk tussen voorbezinktanks en gistingstanks vervangen en betrouwbare en ongestoorde afvoer van primair slib naar de gistingstanks gerealiseerd.

3.5. Programma 4: Bestuur en belastingen

3.5.1. Inhoud

Dit programma omvat alle activiteiten ten behoeve van het functioneren van het bestuur en de activiteiten met betrekking tot het heffen en innen van de waterschapsbelastingen.

3.5.2. Ontwikkelingen in 2015

Bestuur en integriteit

Voor de onderwerpen bestuur en integratie was 2015 met name een oogstjaar. De ontwikkelingen ingezet in 2014 m.b.t de verkiezingen en het integriteitsbeleid zijn in dit jaar uitgevoerd.

Advies Commissie Water

Het advies in juli 2015 van de commissie water (AcW) mb.t. de betekenis van het principe 'belang-betaling-zeggenschap' dient als input voor de evaluatie van de systematiek van de samenstelling van het waterschapsbestuur m.b.t. de geborgde zetels. De AcW adviseert de minister geborgde zetels te behouden, landbouw, natuur en bedrijven ieder twee zetels in elk waterschap te geven, en nu niets te wijzigen aan de verkiezingssystematiek van het waterschap. De uitwerking van het advies wordt in de komende jaren door de Unie verder gevolgd.

3.5.3. Totaalbeeld realisatie begrote doelen en maatregelen in 2015

In de onderstaande grafieken wordt het totaalbeeld weergegeven van de voortgang van de doelrealisatie (Wanneer Zijn We Tevreden) en de daarvoor voorgenomen maatregelen in 2015 (Wat Doen We Daarvoor).

De afwijking op de begrote doelen

Doelen 2015	Toelichting afwijking
▼ % oninbaar begroot 0,35%. Betreft het werkelijk oninbaar verklaarde bedrag in 2015 t.o.v. de werkelijk opgelegde belastingopbrengst 2015.	Realisatie in 2015: 0,71%. In het laatste kwartaal van 2015 is een bedrijf failliet verklaard met een openstaand belastingbedrag van € 552.000. Deze vordering is als oninbaar geboekt. Zonder deze afboeking bedroeg het percentage 0,27%.

De afwijkingen op de geplande maatregelen

Maatregelen 2015	Toelichting afwijking
▲ AB brainstormbijeenkomsten om gestalte te geven aan het beleid van het waterschap	In het kader van het opstarten van het nieuwe Algemeen Bestuur zijn vier denktanks opgestart.
▲ Deelnemen aan gezamenlijke projecten als uitvoering van het buitenlandbeleid	Deelgenomen in projecten in Ethiopië (initiatief Evides), Vietnam, Zuid-Afrika (King-Fischer) en Colombia (Unie). In de begroting was uitgegaan van twee projecten.
▼ Monitoring afspraken in DVO (Dienstverleningsovereenkomst) prestaties GBLT	De controleverklaring m.b.t. de gegenereerde belastingopbrengsten en de jaarrekening is later opgeleverd dan gepland in de DVO. De controleverklaring werd, met een beperking op de inkoop, afgegeven. In 2015 zijn in totaal 195 klachten formeel afgehandeld (2014: 409). Daarvan zijn 26 klachten gegrond verklaard (norm = 0). In 2015 is 85% van de verzoek- en bezwaarschriften tijdig afgedaan (GBLT breed); de norm is 100%.

3.5.4. Wat hebben we in 2015 gedaan?

Bestuur

Verkiezingen

In maart 2015 waren de waterschapverkiezingen. De doelstelling van een hogere opkomst is gehaald. De opkomst bij deze verkiezingen bedroeg afgerond 50%. Een verdubbeling ten opzichte van de verkiezingen in 2008. De verkiezingen zijn op rijksniveau en in het algemeen bestuur positief geëvalueerd m.b.t de opkomst en de uitvoering. De geconstateerde verbeterpunten en

leerpunten m.b.t. de externe communicatie en formatie worden meegenomen naar de volgende verkiezingen.

Door het bestuur is gekozen voor een compacter dagelijks bestuur met vier heemraden en een dijkgraaf.

Zorgplicht van de dijkgraaf

Het in 2014 vastgestelde integriteitsbeleid m.b.t. de zorgplicht van de dijkgraaf is in 2015 bij de vorming van het nieuwe dagelijks bestuur uitgevoerd.

Bestuursagenda

Na de zomer is het algemeen bestuur (AB) gestart met het opstellen van een AB-agenda voor de komende bestuursperiode. Doel van de AB-agenda is om voor specifieke onderwerpen als AB het verschil te maken aan het einde van de bestuursperiode. De AB-agenda bevat vier thema's: innovatie, circulaire economie, klimaat bestendige stad en DAW/ZON. Per thema's zijn denktanks georganiseerd die begin 2016 starten.

OESO rapport 'klaar voor de toekomst'

Bestuurlijk en ambtelijk trekken we gezamenlijk op om invulling te geven aan het OESO rapport 'klaar voor de toekomst'. Bestuurlijk zijn de portefeuilles helder neergezet door te werken met minder dagelijks bestuurders die meer tijd beschikbaar hebben gekregen. In de organisatie zijn daarnaast een aantal programma's opgestart en plannen vastgesteld om gezamenlijk en procesgericht in samenwerking met de omgeving en partners de doelen te realiseren. Voorbeelden hiervan zijn: Talent werkt, Samen werkt, Werken met IPM rollen in deelprogramma's, communicatie dat zijn wij en Gegevens op orde.

Communicatie

Intern heeft in 2015 een reorganisatie plaatsgevonden m.b.t. de voormalige afdeling Services. Binnen het team Communicatie dat sinds medio 2015 onderdeel uitmaakt van Bedrijfskundige Ondersteuning is een interim teamleider aangetrokken. Deze functionaris kreeg de opdracht om in samenspraak met de stakeholders en portefeuillehouder het nieuwe communicatiebeleid op te stellen. Dit is in de tweede helft van 2015 opgeleverd met de werknaam 'communicatie dat zijn wij' aan de hand van vijf thema's, te weten Corporate communicatie, Pers, Sociale media, Interne communicatie en educatie/arbeidsmarktcommunicatie. Vanaf het moment van vaststellen van dit beleidsplan helpt het ons focus en prioriteiten aan te brengen en voornamelijk op doelstelling (effecten) te sturen.

Vrijwilligersparticipatie

Waterschap Vallei en Veluwe beschikt over verschillende soorten vrijwilligers. In 2015 waren circa 200 mensen op die wijze actief. Zij maakten zich sterk rond uiteenlopende thema's. In 2015 leverden zij een belangrijke bijdrage aan het werk van het waterschap. Sommige vrijwilligers verzorgden rondleidingen op rioolwaterzuiveringsinstallaties en gemalen. Ook assisteerden ze bij evenementen. Daarnaast zijn er zogenaamde beekgroepen, zij zetten zich in voor het waterbeheer. Ze hielpen mee met het bestrijden van woekerende waterplanten of het verwijderen van afval. Vaak gaat het hier om bestaande vrijwilligersgroepen. Dat geldt ook voor de vrijwilligers die

vismigratieonderzoek verrichtten. Stichting Landschapsbeheer coördineert de beekgroepen. Dat betekent werving en hen op weg helpen, evenals advisering en ondersteuning rond het vrijwilligersbeleid.

Belastingen

GBLT is ook de afgelopen periode een groeiende samenwerkingspartner gebleken. Per 1 januari 2016 treden twee nieuwe deelnemers toe: de gemeenten Bunschoten en Dalfsen. Door de fusie van de waterschappen Groot-Salland en Reest & Wieden per 1 januari 2016 is er een deelnemer minder binnen GBLT. De wederzijdse belangen zijn gewogen en vastgelegd in de nieuwe Gemeenschappelijke Regeling (GR).

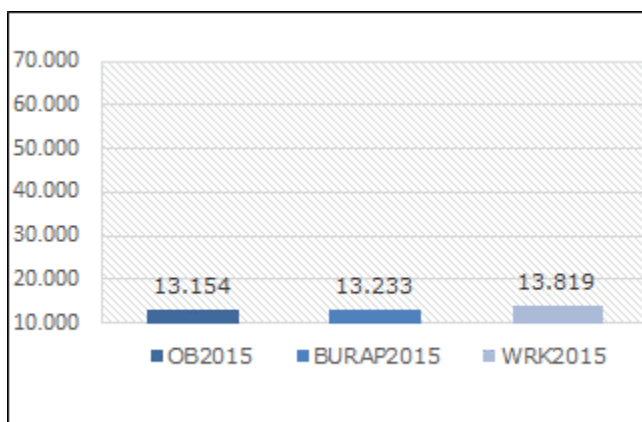
Gemeenschappelijke regelingen Aqualysis (laboratorium)

Op basis van de aangepaste Wet gemeenschappelijke regelingen is Aqualysis de afgelopen periode omgevormd naar een bedrijfsvoeringsorganisatie. In 2015 is het verrekenmodel aangepast en vereenvoudigd; ingangsdatum is 1 januari 2016. Deze wijzigingen zijn verwerkt in een nieuwe gemeenschappelijke regeling, die het algemeen bestuur in het 4^e kwartaal 2015 vaststelde.

3.5.5. Wat heeft het gekost?

Exploitatie 2015

In de grafiek hierna zijn, in duizenden euro's, de werkelijke netto kosten in 2015 (WRK2015) afgezet tegen de begroting na wijzigingen (BURAP2015) en de oorspronkelijke begroting (OB2015).

Zoals uit de grafiek blijkt zijn de werkelijke kosten in 2015 € 0,67 miljoen hoger uitgevallen dan oorspronkelijk was begroot en € 0,59 miljoen hoger dan aangegeven bij de BURAP.

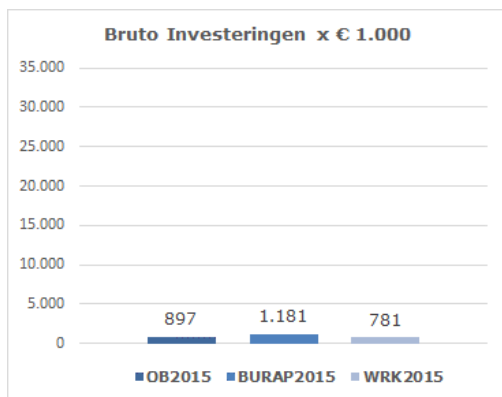
In onderstaande tabellen zijn de grootste afwijkingen ten opzichte van de oorspronkelijke begroting weergegeven. Er is een tabel opgenomen voor 'incidentele' posten in 2015 en een tabel voor 'reguliere' posten. Tevens is aangegeven welke wijzigingen al in de BURAP zijn gerapporteerd.

Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
Budgetpost voor discrepantie onderzoek is overgeheveld van programma Bestuur en Belastingen naar programma Waterketen. Het gaat hier dus niet om een meevaller maar een budgetverschuiving.	-0,45	-0,45	0,00
Notaris- en kadasterkosten in verband met de verkoop watergangen, verzetten afrastering etc. schuift door naar 2016.	-0,75	-0,60	-0,15
Geraamde opbrengst verkoop watergangen, verzetten afrastering etc. schuift door naar 2016.	0,75	0,60	0,15
Hogere kosten in verband met de dotatie aan de voorziening wachtgeld voormalige DB-leden door in 2015 nieuw ontstane verplichtingen door het aftreden van bestuursleden en ophoging van verplichtingen uit het verleden i.v.m. het verhogen van de	0,56	0,23	0,33

Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
pensioenleeftijd. Daarnaast is gedoteerd aan de pensioenvoorziening voor een voormalige dijkgraaf en de gevolgen van een lagere rekenrente.			
Totaal incidentele posten	0,11	-0,22	0,33

Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
De bijdrage aan GBLT voor 2015 valt hoger uit a.g.v. hogere kosten afhandelen natuurbezwaren, extra inzet frontoffice (betere bereikbaarheid) en uitvoering programma gegevensbeheer (oplossen belangrijkste knelpunten binnen de applicaties en systemen).	0,29	0,29	0,00
Meer uren op dit programma. Met name zijn meer uren ingezet op bestuursondersteuning en externe communicatie	0,33	-0,11	0,44
Diverse overige kleinere verschillen, per saldo	-0,06	0,12	-0,18
Totaal reguliere posten	0,56	0,30	0,26

Investerings 2015

3.6. Dekkingsresultaat

Dekkingsresultaat ontstaat door hogere of lagere afdelingskosten dan begroot en door meer of minder uren geschreven uren op producten en projecten dan begroot. De kosten van afdelingen worden gedekt door de kosten over de producten te verdelen op basis van geschreven uren. Het uurtarief is een voorcalculatorisch tarief gebaseerd op de begrote afdelingskosten. Het dekkingsresultaat over 2015 bedraagt € 0,51 miljoen negatief. De belangrijkste oorzaken van het dekkingsresultaat in 2015 zijn:

Toelichting in miljoenen	Bedrag
Dotatie voorziening uitkeringen voormalig personeel	0,25
Hogere personeelslasten met name door meer inhuur	0,44
Lagere kosten bedrijfsvoeringsproducten	-0,16
Overige kleinere verschillen	-0,02
Totaal per saldo dekkingsresultaat	0,51

4. Verplichte paragrafen

4.1. Ontwikkelingen in 2015

In april ondertekenden het waterschap en de belastingdienst een convenant. Daarmee oefent de belastingdienst voortaan 'horizontaal toezicht' uit op de fiscale bedrijfsvoering van Waterschap Vallei en Veluwe. Met 'horizontaal toezicht' wil de belastingdienst de samenwerking veel meer centraal zetten. Dat betekent afstemming vooraf waar nodig, in plaats van controles achteraf. Het waterschap ziet het convenant als een erkenning van de verdere professionalisering van de (fiscale) bedrijfsvoering.

4.2. Incidentele baten en lasten

In het resultaat over 2015 is een aantal incidentele baten en lasten verwerkt. In onderstaande tabel zijn de incidentele bedragen vermeld van minimaal € 150.000:

Incidentele baten en lasten	x € miljoen
Vrijval begrote dotatie aan baggervoorziening. Vanaf 2015 worden de werkelijke baggerkosten in de exploitatie geraamd en vervalt de dotatie aan de voorziening (zie ook hierna).	-1,52
Programma Voldoende en Schoon Water	-1,52
Afschrijving investering Modelinstrumentarium. Conform het afschrijvingsbeleid worden deze kosten niet meer geactiveerd.	0,21
Afkoop door leverancier van meerjarig onderhoud (10 jaar) van de nabehandelingsinstallatie in Ede.	-0,40
Vergoeding uit gelichte bankgarantie voor gedeerde inkomsten en gedeerde besparingen door vertraging oplevering omzet. Amersfoort i.v.m. faillissement aannemer.	-0,37
Financiële bijdrage voor duurzame en doelmatige afkoppelmaatregelen in de zuiveringskring Hattem.	0,30
Afrekeningen hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden voor behandeling van grensoverschrijdend afvalwater van 2010 t/m 2012.	0,19
Programma Waterketen	-0,07
Dotatie aan de voorziening wachtgeld voormalige DB-leden door in 2015 nieuw ontstane verplichtingen door het aftreden van bestuursleden en ophoging van verplichtingen uit het verleden i.v.m. het verhogen van de pensioenleeftijd. Daarnaast dotatie aan de pensioenvoorziening voor een voormalige dijkgraaf en de gevolgen van een lagere rekenrente.	0,56
Dotatie voorziening uitkeringen voormalig personeel.	0,25
Extra teruggaaf BTW suppletie 2014.	-0,36
Programma Bestuur en Belastingen en bedrijfsvoering	0,45
Hogere kosten oninbaar door het faillissement van een groot bedrijf.	0,60
Belastingen	0,60
Totaal incidentele baten en lasten	-0,54

4.3. Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen

Naast de algemene reserves en bestemmingsreserves voor tariefseglisatie heeft het waterschap twee overige bestemmingsreserves: voor innovatie en baggeren van waterlopen.

Uit de bestemmingsreserve innovatie is in 2015 € 174.242 onttrokken:

- een bijdrage ad € 5.987 voor de organisatie van het evenement TEDx Klimaat actieve stad;
- een workshop ter voorbereiding op een hackathon ad € 4.940. Een hackathon is een evenement waarbij ontwikkelaars in een korte periode bij elkaar komen om prototypes te maken en nieuwe creatieve/innovatieve oplossingen bedenken voor concrete uitdagingen. Het doel van de hackathon wordt bepaald in de workshop;
- de ontmantelingskosten en extra afschrijvingslasten van de MUDtrap in de Luntersebeek ad € 143.360;
- een pilot dronegebruik ad € 7.442;
- een pilot stereofotografie en 3D-scan ad € 12.513.

Uit de bestemmingsreserve baggeren waterlopen zijn de werkelijke kosten van baggerprojecten in 2015 onttrokken ad € 820.563.

Per ultimo 2015 heeft het waterschap voorzieningen voor pensioenverplichtingen bestuurders, wachtgeld voormalig bestuur, uitkeringen voormalig personeel en baggeren/herinrichten 6^e pand Apeldoorns Kanaal. In 2015 is totaal € 0,6 miljoen rechtstreeks aan de voorzieningen onttrokken. In paragraaf 5.1.11 wordt het verloop van de voorzieningen toegelicht.

4.4. Waterschapsbelastingen

4.4.1. Algemeen

De hoofdlijnen van de diverse belastingopbrengsten en de lastendruk worden toegelicht in paragrafen 2.5 t/m 2.8 en hoofdstuk 8 van de beleidsbegroting 2015. Het waterschap verleent kwijtschelding van de belastingen aan hen die een inkomen hebben gelijk of lager dan 100% van de bijstandsnorm.

4.4.2. Bruto belastingopbrengsten

Belastingopbrengsten per Taak en jaren x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na Mutaties (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (OB) -/- (WRK)	Saldo (BURAP) -/- (WRK)
1. Watersysteembeheer	-53.240	-53.239	-53.150	-90	-89
2015					
851 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	-27.259	-27.169	-27.138	-121	-31
852 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	-21.296	-21.627	-21.558	262	-69
853 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd bemalen	-4.525	-4.260	-4.338	-187	78
854 Opbrengst watersysteemheffing natuur	-160	-155	-153	-7	-2
855 Opbrengst verontreinigingsheffing	-	-129	-131	131	2
voorgaande jaren					
851 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	-	-102	-134	134	32
852 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	-	-20	32	-32	-52
853 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd bemalen	-	180	154	-154	26
854 Opbrengst watersysteemheffing natuur	-	-6	58	-58	-63
855 Opbrengst verontreinigingsheffing	-	48	58	-58	-10
2. Zuiveringsbeheer	-74.487	-74.397	-74.814	327	417
2015					
856 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	-20.765	-20.678	-20.508	-257	-170
857 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	-53.722	-53.719	-53.895	173	176
voorgaande jaren					
856 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	-	-	-705	705	705
857 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	-	-	295	-295	-295
Belastingopbrengsten	-127.727	-127.636	-127.964	237	328

Watersysteembeheer

De belastingopbrengst voor watersysteembeheer is € 89.000 lager dan geraamd in de BURAP. De belangrijkste verschillen zijn:

- lagere opbrengst watersysteemheffing ingezetenen m.b.t. de belastingjaren 2014 en ouder ad € 52.200. Vanwege problemen rondom de BRP-koppeling (Basisregistratie Personen) zijn 2.300 woonruimten (belastingjaar 2013) niet opgelegd en kunnen niet meer opgelegd worden in verband met verjaring;
- de opbrengst van de watersysteemheffing ongebouwd en natuur over voorgaande belastingjaren valt per saldo € 37.000 lager uit dan geraamd in de BURAP. In deze cijfers is rekening gehouden met de gevolgen van de afhandeling natuurbewaren.

Zuiveringsbeheer

De belastingopbrengst voor zuiveringsbeheer is € 417.000 hoger dan geraamd in de BURAP. Dit wordt vooral veroorzaakt door:

- met betrekking tot het belastingjaar 2015 is rekening gehouden met nog op te leggen aanslagen zuiveringsheffing bedrijven en huishoudens. Voor meet- en tabelbedrijven geldt dat de definitieve aanslag nog vastgesteld moet worden;
- hogere opbrengst zuiveringsheffing bedrijfsruimten m.b.t. de belastingjaren 2014 en ouder ad € 705.000, omdat de definitieve aanslagen hoger uitvielen dan verwacht;
- lagere opbrengst zuiveringsheffing woonruimten m.b.t. de belastingjaren 2014 en ouder ad € 295.000. Vanwege problemen rondom de BRP-koppeling zijn 6.400 vervuilingseenheden (belastingjaar 2013) niet opgelegd in 2015.

4.4.3. Kwijtschelding en oninbaar

Kwijtschelding en Oninbaar x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na Mutaties (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (OB) -/- (WRK)	Saldo (BURAP) -/- (WRK)
1. Watersysteembeheer	637	734	832	-195	-98
Kwijtschelding	587	684	729	-142	-45
Oninbaar	50	50	102	-52	-52
2. Zuiveringsbeheer	1.536	1.710	2.777	-1.241	-1.067
Kwijtschelding.	1.336	1.510	1.634	-298	-124
Oninbaar.	200	200	1.143	-943	-943
Kwijtschelding en Oninbaar	2.173	2.443	3.609	-1.435	-1.165

De kwijtscholden belastingen bedragen in 2015 € 169.000 meer dan geraamd in de BURAP. Dit betreft voornamelijk toegekende kwijtscheldingsbedragen over belastingjaar 2014 en ouder. De kwijtscheldingskosten over belastingjaar 2015 zijn conform prognose (inclusief een opgenomen nog te betalen bedrag).

De totaal geboekte oninbare kosten vallen € 995.000 hoger uit dan geraamd in de BURAP. Deze hogere kosten zijn met name het gevolg van:

- een failliet verklaard bedrijf met drie openstaande vorderingen: twee definitieve aanslagen uit 2013 en 2014 en een navorderingsaanslag uit 2012. Mogelijkerwijs wordt nog een uitkering uit het faillissement ontvangen. Het volledige bedrag ad € 600.000 is opgenomen in de voorziening dubieuze debiteuren;
- de toevoeging ad € 348.000 aan de voorziening dubieuze debiteuren. Deze toevoeging is berekend op basis van het openstaande debiteurensaldo en de oudheid hiervan. In totaliteit is het debiteurensaldo lager dan per ultimo 2014. Het openstaande debiteurensaldo van lang openstaande posten (ouder dan 1 jaar) is echter opgelopen en het risico op oninbaarheid is hiervan hoger.

4.4.4. Bestemmingsreserve tariefsegalisatie

De bestemmingsreserve tariefsegalisatie wordt aangewend voor egalisatie van toekomstige belastingtariefstijgingen. Streven daarbij is om aan het einde van de planperiode evenwicht te hebben tussen kosten en opbrengsten en de tariefsegalisatiereserves in die periode af te bouwen. In paragraaf 5.1.10 wordt het verloop van de reserves uitgebreid toegelicht. De stand van de bestemmingsreserve tariefsegalisatie na resultaatbestemming is:

x € 1.000	Werkelijke stand 31-12-15	Begrote stand 31-12-15
Watersysteembeheer	2.199	4.034
Zuiveringsbeheer	10.865	8.220
Totaal	13.064	12.254

4.5. Weerstandsvermogen

4.5.1. Algemeen

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van het waterschap is. Een goed weerstandsvermogen voorkomt dat elke financiële tegenvaller direct leidt tot hogere lasten. Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en in de aanwezige weerstandscapaciteit.

4.5.2. Risico analyse

De risico's zijn geïnventariseerd en financieel vertaald volgens de methode Fine en Kinney.

Vervolgens is nagegaan in hoeverre deze risico's zijn afgedekt door procedures, verzekeringen of voorzieningen. Van de niet afgedekte risico's is een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet en van de financiële schade als het risico zich voordoet (het effect). Deze inschatting resulteert in een gewaardeerd risico in euro's. Per taak bedragen de totale gewaardeerde risico's (x € 1.000):

Risico	totaal	watersysteem- beheer	zuiverings- beheer
Economische en marktrisico's	250	100	150
Maatschappelijke risico's	525	510	15
Bedrijfs- en ondernemingsrisico's	3.133	527	2.606
Totaal	3.908	1.137	2.771

Waarvan de belangrijkste risico's zijn:

Risico	Categorie	Gewaardeerd risico (x € 1.000)
Economische en marktrisico's	Loon- prijs- renteontwikkeling	250
Maatschappelijke risico's	Overstromingen	250
	Natuurbranden	250
	Overig	25
Bedrijfs- en ondernemingsrisico's	Werken met gevaarlijke installaties in relatie tot (nieuwe) regelgeving	1.250
	Breuk in pijpleiding	250
	Overig	1.633
Totaal		3.908

4.5.3. Weerstandscapaciteit

De risico's die niet afgedekt worden door procedures, verzekeringen of voorzieningen (totaal € 3,9 miljoen) worden gedekt uit het eigen vermogen. Dit is de benodigde weerstandscapaciteit.

De beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald door de waarde van het eigen vermogen. Het algemeen bestuur heeft besloten om alleen de algemene reserves tot de beschikbare weerstandscapaciteit te rekenen.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt vervolgens afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van deze berekening vormt het weerstandsvermogen. De norm voor het weerstandsvermogen bedraagt conform bestuursbesluit minimaal 2 (= uitstekend). Per 31 december 2015 bedraagt het weerstandsvermogen (na resultaatbestemming):

	watersysteem- beheer	zuiverings- beheer
Beschikbare weerstandscapaciteit	2.359	5.540
Benodigde weerstandscapaciteit	1.137	2.771
Ratio weerstandsvermogen	2,1	2,0

4.6. Financiering

4.6.1. Kaders

De wet Financiering decentrale overheden (FIDO) en de regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden vormen het wettelijk kader. In het treasury statuut staan de eigen kaders voor de financieringsfunctie.

4.6.2. Ontwikkelingen

Enkele belangrijke economische ontwikkelingen in 2015 waren:

- In 2015 was sprake van een rentedaling. Dit werd vooral veroorzaakt door het omvangrijke obligatie-opkoopprogramma van de Europese Centrale Bank (ECB) dat in maart 2015 startte. Doel van dit opkoopprogramma is om de rente onder druk te zetten en zo de groei in Europa te stimuleren. In december kondigde de ECB aan om het opkoopprogramma te verlengen tot maart 2017 of langer als dat nodig is.
- De Chinese economie liet in 2015 een minder uitbundige groei zien van ongeveer 6 à 7% in plaats van 10%. Volgens deskundigen heeft China in het 3e kwartaal de positie van Griekenland overgenomen als land dat beleggers de meeste zorgen baart.
- De achterblijvende wereldwijde groei in combinatie met de grote aanvoer zorgden ervoor dat in december de olieprijs onder de \$40 per vat uitkwamen. Een dieptepunt dat sinds de wereldwijde financiële crisis in 2009 niet meer is voorgekomen.
- De Amerikaanse Federal Reserve verhoogde de rente op 16 december voor het eerst in bijna tien jaar.

De rente voor een langlopende lening van 20 jaar bedraagt per ultimo 2015 1,52% (begroot 2,89%). De rente (rood staan) op de rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) bedraagt per ultimo 2015 0,1%.

4.6.3. Liquiditeit

In 2015 is de kredietlimiet bij de NWB ad € 31,05 miljoen zoveel mogelijk benut door rood te staan. Begin en eind 2015 is tijdelijk gefinancierd met kasgeldleningen om de kredietlimiet niet te overschrijden.

Door ontvangst van subsidievoorschotten zijn overtollige middelen in de schatkist aangehouden van begin maart tot eind april en van eind september tot medio oktober. Voor een uitgebreide specificatie van het schatkistbankieren zie paragraaf 5.1.9.

In juni 2015 is een langlopende lening afgesloten voor € 20 miljoen: een 20-jarige lineaire geldlening met een rente van 1,528%. De begrote financieringsbehoefte was € 59 miljoen. Het verschil ad € 39 miljoen tussen begrote en werkelijke financieringsbehoefte wordt vooral veroorzaakt door lagere investeringen dan begroot.

In de begroting is aangegeven dat het waterschap eventueel leningen met uitgestelde stortingsdatum afsluit. Hiervan is in 2015 geen gebruik gemaakt, omdat geen aanzienlijke rentestijging werd verwacht.

4.6.4. Renterisiconorm

Het renterisicobeheer omvat het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat in de toekomst de rentelasten van het vreemd vermogen hoger zijn dan een bestuurlijk wenselijk geacht niveau of het in de meerjarenraming en begroting geraamde niveau. Deze renterisico's op de vaste schuld worden volgens de wet FIDO ingekaderd door de renterisiconorm. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het komende begrotingsjaar. Het waterschap heeft de norm in 2015 niet overschreden.

x € 1.000	2015	2014
Reguliere aflossingen	29.639	32.288
Aflossingen Waterlandstichting	0	14.000
Renterisico	29.639	46.288
 Renterisiconorm	 40.507	 39.673
Ruimte onder renterisiconorm	10.868	
Overschrijding renterisiconorm		6.615
 Berekening renterisiconorm		
Begrotingstotaal	135.022	132.242
Percentage regeling	30%	30%
Renterisiconorm	40.507	39.673

4.6.5. Kasgeldlimiet

Volgens de wet FIDO mag maximaal 23% van de begroting met kortlopende geldleningen of via krediet in rekening-courant worden gefinancierd. De kasgeldlimiet beperkt het renterisico op de korte financiering. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet niet overschrijden.

x € 1.000	Kwartalen 2015			
	1	2	3	4
Gemiddelde vlottende schuld	9.102	10.071	2.893	58.771
Gemiddelde vlottende middelen				
Netto vlottende middelen/schuld	-9.102	-10.071	-2.893	-58.771
 Kasgeldlimiet	 31.055	 31.055	 31.055	 31.055
Ruimte onder kasgeldlimiet	21.953	20.984	28.162	
Overschrijding kasgeldlimiet				27.716
 Berekening kasgeldlimiet				
Begrotingstotaal	135.022			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	31.055			

De kasgeldlimiet is in het 4^e kwartaal overschreden doordat uitgaven voor Ruimte voor de Rivier eerder zijn gedaan dan begroot. De treasurycommissie besloot om dit tijdelijk met kasgeld te financieren in verband met spreiding van de vervalkalender. De overschrijding heeft geen

gevolgen: volgens de wet FIDO moet het waterschap de provincie op de hoogte stellen als de limiet drie achtereenvolgende kwartalen wordt overschreden.

4.7. Verbonden partijen

Waterschap Vallei en Veluwe heeft bestuurlijke en financiële belangen in partijen, waaronder gemeenschappelijke regelingen en (andere) rechtspersonen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor het waterschap. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

De verbonden partijen van het waterschap zijn:

- gemeenschappelijk belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT). Het waterschap is deelnemer in de gemeenschappelijke regeling met GBLT voor het heffen en invorderen van waterschapsbelastingen. Het bestuur wordt gevormd door bestuurders van de deelnemende waterschappen en gemeenten. De bijdrage bedroeg in 2015 € 4,6 miljoen (2014: € 4,7 miljoen);
- Aqualysis. Dit laboratorium zorgt dat alle genomen monsters ten behoeve van het meten van de waterkwaliteit worden geanalyseerd. Aqualysis verricht voornamelijk werkzaamheden voor zes waterschappen onder een gemeenschappelijke regeling. Deze zes waterschappen zijn tevens voor een gelijk deel eigenaar. De bijdrage aan Aqualysis in 2015 bedroeg € 1,1 miljoen (2014: € 1,2 miljoen);
- muskusrattenbestrijding waterschap Rivierenland. Het waterschap is deelnemer in een overeenkomst van kosten voor gemene rekening voor muskusrattenbestrijding met vier andere waterschappen. De uitvoering van de werkzaamheden is ondergebracht bij Waterschap Rivierenland. Doel is het voorkomen van schade aan waterstaatswerken door muskus- en beverratten. De bijdrage in 2015 bedroeg € 1,3 miljoen (2014: € 1,2 miljoen);
- Waterschapshuis. Het waterschap is deelnemer in de gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis. Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van ICT. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de 'natte' sector. Het streven is gericht op een aanzienlijke kostenbesparing op alle ICT-uitgaven. De bijdrage bedroeg in 2015 € 0,8 miljoen (2014: € 0,8 miljoen);
- de vereniging Unie van Waterschappen. De Unie behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De Unie treedt op namens de waterschappen als vertegenwoordiger naar het Parlement, de Rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van de waterschappen zitting. De bijdrage in 2015 bedroeg € 0,4 miljoen (2014: € 0,4 miljoen);
- Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB). De NWB financiert overheden, instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Alle aandelen van de NWB zijn in handen van overheden. Waterschap Vallei en Veluwe beschikt over 631 aandelen A en 88 aandelen B met een nominale waarde van € 0,1 miljoen;
- Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA). In STOWA nemen alle regionale waterbeheerders in Nederland deel (waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat). De STOWA

doet onderzoek op het gebied van afvalwatersystemen, waterketen, watersystemen en waterwerken. De leden van het bestuur van de STOWA worden benoemd uit de in de stichting deelnemende organisaties. De bijdrage bedroeg in 2015 € 0,5 miljoen (2014: € 0,5 miljoen);

- Gebiedscoöperatie O-gen. De coöperatieve structuur voert de gezamenlijke doelen uit met betrekking tot een vitaal landelijk gebied van de Gelderse Vallei, Utrechtse Heuvelrug, Eemland en Kromme Rijnstreek. De bijdrage bedroeg in 2015 €0,02 (2014: € 0,02 miljoen);
- Samenwerken in de Waterketen. In het kader van samenwerken in de waterketen zijn in drie regio's samenwerkingsverbanden ingericht, te weten Platform Water, regio Noord-Veluwe en regio Oost-Veluwe. De bijdrage bedroeg in 2015 € 0,05 miljoen (2014: € 0,03 miljoen).

4.8. Bedrijfsvoering

4.8.1. Inhoud

Wij verstaan onder bedrijfsvoering de sturing en beheersing van de wijze waarop primaire en ondersteunende processen worden uitgevoerd om de doelstellingen en de programmering van ons waterschap te realiseren.

4.8.2. Totaalbeeld realisatie begrote doelen en maatregelen in 2015

In de onderstaande grafieken wordt het totaalbeeld weergegeven van de voortgang van de doelrealisatie (Wanneer Zijn We Tevreden) en de daarvoor voorgenomen maatregelen in 2015 (Wat Doen We Daarvoor).

De afwijkingen op de geplande maatregelen

Maatregelen 2015	Toelichting afwijking
▼ Inventariseren risico's en opstellen plan voor beheermaatregelen	Onderzoek loopt maar loopt achter bij hetgeen geraamd was voor dit jaar

4.8.3. Wat hebben we in 2015 gedaan?

Koers 2021

Om onze ambitie als organisatie te realiseren, stelden we in 2015 de koers 2021 vast en ontwikkelden we ons als organisatie verder. Onze ervaringen van de afgelopen jaren zetten wij in om de besturing van en de processen binnen de organisatie te verbeteren.

Organisatie

De afdeling Services werd in 2015 opgeheven. De organisatie werkt steeds beter op basis van de principes van procesgericht werken. Proceskwaliteit en procesvoortgang hebben onze volledige aandacht. Daartoe zetten we onze middelen en personele capaciteit efficiënter in. Dit betekent

onder andere dat we de professionals optimaal in hun kracht zetten, verantwoordelijkheden laag beleggen en onnodige bureaucratie vermijden.

Procesgericht Samenwerken en Talent werkt

In 2015 hebben we de verdere basis gelegd voor procesgericht werken in de organisatie. Er is een veranderorganisatie ingericht: de regiegroep en werkgroep ineen, en de ambassadeursgroep, bestaande uit professionals uit alle delen van de organisatie. De staande organisatie is versterkt met teamleiders die, gefaciliteerd door trainingen, tegelijkertijd directe sturing geven aan hun eigen werkproces met hun team alsmede processturing over hun eigen proces heen. De rol van procesmanager is anders ingericht, de oude rol van procesmanager is verdwenen en er is een aantal "procesverbinders" geselecteerd uit een groep enthousiaste professionals die zichzelf aanmeldde. Deze procesverbinders gaan werken aan de procesgerichte samenwerking op het niveau van de hoofdprocessen. Zij brengen blokkades in deze hoofdprocessen in beeld en werken actief samen met afdelingshoofden en teamleiders aan het oplossen van de blokkades.

In 2015 hebben we accent gelegd op het gedrag van Samenwerken, hiertoe zijn tal van activiteiten georganiseerd om mensen te inspireren. We noemen dit ontregelen en verrassen. Dit past bij de IMWR-cyclus (inspireren: het stimuleren van de intrinsieke motivatie van medewerkers; mobiliseren: het benutten en verder ontwikkelen van de capaciteiten van medewerkers; waarderen: erkenning geven aan medewerkers, zodat zij zich beloond voelen voor hun acties; reflecteren: evalueren wat de verandering heeft bijgedragen aan de persoonlijke/team ontwikkeling). Op basis daarvan is een logo ontworpen met de titel Samen Werkt! Tegelijkertijd is voor het programma Strategisch HRM de titel Talent Werkt! bedacht. Twee organisatie brede programma's die elkaar versterken richting de toekomst. Eind 2015 deden we bijvoorbeeld ook mee aan de week van de loopbaan, hebben we geïnvesteerd in een nieuw E-HRM systeem en het proces rondom strategische personeelsplanning is richting 2016 ingericht. Inmiddels nemen we de beweging naar meer wendbaarheid waar.

Er is extra aandacht voor de samenwerking tussen de ondersteunende processen en het primaire proces. Op basis van een intern klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd voor de ondersteunende processen door de interne auditors, worden dit jaar en in 2016 verdere acties uitgevoerd om de onderlinge processen en de samenwerking te verbeteren.

Lean

Toegevoegde waarde voor de klant realiseren, is dé leidraad bij LEAN. LEAN helpt ons om de organisatie continu te verbeteren. In 2015 werkten we o.a. op het gebied van vergunningen en handhaving en slibverwerking. We zetten inmiddels twee Lean Black-Belt experts en een Green-Belt expert in. Dit zijn interne waterschappers, die de benodigde opleidingen afgerond hebben.

Strategisch HR beleid

De onderwerpen uit het strategisch HR beleid dragen bij aan de realisatie van onze organisatiedoelen: doelstellingen als een ambitieuze, innovatieve en wendbare organisatie, bedrijfsmatig en op een eigentijdse wijze functionerend. Wij bevinden ons in een veranderproces in de context van een veranderende maatschappij waarin digitalisering voortschrijdt, de

technologische kennis zich razendsnel ontwikkelt en samenwerking met netwerkpartners onontbeerlijk is.

De activiteiten voor het project Strategische Personeelsplanning zijn in 2015 in kaart gebracht en ingepland. De in 2015 overeengekomen CAO geeft een meer eigentijds invulling aan de wederzijdse verantwoordelijkheden en zorg.

Het verzuim in 2015 bedroeg 3,49% (2014: 3,34%). Eind 2015 bedroeg de bezetting op basis van de (intentie tot) vaste aanstellingen 412,18 full time eenheden (2014: 403,2fte). In 2015 hebben we 18 nieuwe collega's mogen verwelkomen (instroom 3,9%) en 13 collega's verlieten de organisatie (uitstroom 2,8%).

Planning & control en financiën

Wij zijn in 2015 blijven werken aan onze taken binnen de financiële kaders. Het vergroten van voorspelbaarheid van de organisatie blijft prioriteit houden. De bestuurlijke cyclus is efficiënter gemaakt en bestaat uit voorjaarsnota, begroting, één bestuursrapportage en de jaarrekening. Deze documenten werden conform afspraken gerealiseerd. Dankzij de mogelijkheden van de interne mobiliteit heeft een aantal medewerkers op basis van hun talenten andere rollen binnen de organisatie verworven.

Inkoop

Het waterschap wil graag een goede en betrouwbare opdrachtgever zijn. Wij volgen de Europese aanbestedingsregels op de voet. Ook streven wij naar een toenemend aantal aanbestede raamcontracten waardoor de administratieve en logistieke kosten blijven dalen. In 2015 hebben we een informatiesysteem tot onze beschikking gekregen dat ons helpt het contractregister en de contractbewaking te versterken. Hierdoor zien wij mogelijkheden om als betrouwbare partner te boek te blijven staan. In 2015 betaalden wij gemiddeld 96% van de facturen binnen 30 dagen.

Kwaliteit Arbo en Milieu (KAM)

Het KAM-managementsysteem is een belangrijke pijler voor het waterschap om aan externe belanghebbenden aan te tonen dat het gewenste niveau ten aanzien van kwaliteit, arbo en milieu bereikt is/wordt en dat de organisatie zelf in staat is deze te borgen en continu te verbeteren. Het systeem wordt de komende jaren aangepast. In 2015 ondergingen we een tussentijdse meting van de externe auditororganisatie. De geconstateerde verbeterpunten en tekortkomingen helpen ons verder richting 2016.

ICT

De wereld van de ICT is en blijft dynamisch. Trends en hypes volgen elkaar op. Het waterschap volgt deze ontwikkelingen en streeft ernaar om deze op een betrouwbare, veilige en robuuste wijze te implementeren. Hierbij wordt gestreefd naar een balans tussen gebruikersvriendelijkheid en informatieveiligheid. Op het gebied van informatieveiligheid zijn in 2015 grote vorderingen gemaakt; tegelijkertijd worden in 2016 de laatste punten op de i gezet.

In 2015 is een samenwerking aangegaan op het gebied van ICT met Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR). Dat leidt er toe dat vanaf juli 2016 de medewerkers van HDSR gebruik

maken van een (gedeeltelijk gedeelde) infrastructuur die in onze serverruimte is ondergebracht. Tevens wordt een duaal rekencentrum gebouwd (op de locaties hoofdkantoor en RWZI Apeldoorn), zodat bij een calamiteit op het hoofdkantoor de ICT doordraait.

Samen met het Waterschapshuis wordt een aantal grotere onderwerpen (informatieveiligheid, omgevingswet, Archief 2020 e.d.) opgepakt.

Assetmanagement

Komende jaren (start 2015) is de ambitie dat we assetmanagement invoeren. Hierbij wordt voor assets (duurzame productiemiddelen) het totale proces beschouwd van planvorming, bouwen, beheeren en onderhouden op gebied van prestaties, kosten en risico's. Op deze wijze willen we de komende jaren (als kapitaalsintensieve organisatie) beter de beslissingen onderbouwen en sturen.

In 2015 stelden we het assetmanagement raamwerk en de implementatiefilosofie vast. Daarnaast zijn drie pilots uitgevoerd:

- risicomodel transportleidingen;
- risicoanalyse waterfabriek Wilp;
- Multi Criteria Analyse stuw Rode Haan.

Werkplezier en veiligheid

Als organisatie willen wij een aantrekkelijke werkgever blijven die veilig, goed en zinvol werk aanbiedt voor de werknemers. Veiligheid in de werkomstandigheden maar ook in de werkrelatie. Werkplezier en taakuitoefening worden zo goed mogelijk op elkaar afgestemd.

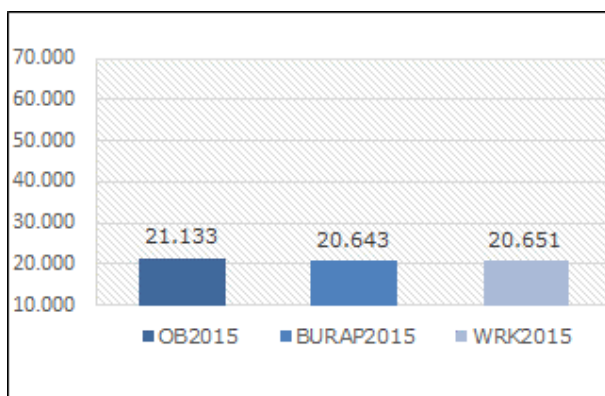
We zorgen voor duidelijke taken en feedback aan de hand van jaarlijkse plannings-, voortgangs- en beoordelingsgesprekken.

In 2015 structureerden we de registratie van meldingen van ongevallen en bijna ongevallen. Dit geeft ons mogelijkheden om bepaalde situaties te analyseren en evalueren en helpt om ongevallen te voorkomen. Daarnaast is eind 2015 besloten een RI&E werkdruk uit te voeren in 2016.

4.8.4. Wat heeft het gekost?

Exploitatie 2015

In de grafiek hierna zijn de werkelijke netto kosten in 2015 (WRK2015) afgezet tegen de begroting na wijzigingen (BURAP 2015) en de oorspronkelijke begroting (OB2015).

Zoals uit de grafiek blijkt zijn de werkelijke kosten in 2015 € 0,05 miljoen lager uitgevallen dan oorspronkelijk was begroot en € 0,01 miljoen hoger dan aangegeven bij de BURAP.

De kosten van bedrijfsvoering worden doorbelast aan de programma's en zijn opgenomen in de nettokosten per programma in hoofdstuk 3. In de volgende tabel zijn de producten weergegeven (x € 1.000).

Bedrijfsvoeringsproduct	OB2015	BURAP 2015	WRK 2015	AFWIJKING BURAP
501 Centraal management	1.500	1.504	1.467	37
502 Organisatiebeleid en -beheer	1.172	564	568	-4
503 Personeelsbeleid en -beheer	1.426	1.539	1.516	23
504 Kwaliteit-, arbo- en milieubeleid	817	1.039	950	89
505 Interne voorlichting	547	547	510	37
506 Algemeen- bestuurlijke en -juridische ondersteuning	1.086	1.075	1.128	-53
507 Concern control en financieel beleid	575	670	715	-45
508 Meerjarenraming en begroting	193	183	243	-60
509 Managements- en bestuursrapportages	195	175	134	41
510 Comptabiliteit	1.415	1.085	949	136
511 Informatiebeleid en automatisering	4.540	4.520	4.854	-334
512 Centrale (geo)grafische informatie	755	755	942	-186
513 Huisvesting	2.174	2.133	2.033	100
514 Interne faciliteiten	3.193	3.328	3.376	-47
515 Bemonstering en analyse	1.012	986	944	41
520 Ondersteuning Directie	533	541	323	218
Eindtotaal	21.133	20.643	20.651	-9

De grootste verschillen (groter dan € 0,2 miljoen) ten opzichte van de oorspronkelijk begroting zijn:

Toelichting afwijkingen t.o.v. oorspronkelijke begroting (OB) in miljoenen	Afwijking t.o.v. OB	Al goed-gekeurd bij BURAP	Afwijking t.o.v. BURAP
502 Organisatiebeleid en -beheer			
Oorspronkelijk centraal budget studiekosten decentraal bij de afdelingen gezet. Betreft dus geen meevaller maar een verschuiving.	-0,60	-0,61	0,01
510 Comptabiliteit			
Lagere kosten met name doordat over 2014 meer BTW kon worden teruggevraagd over de algemene kosten, omdat de BTW belaste omzet in 2014 hoger was (met name door de investeringen binnen Ruimte voor de Rivier). De extra teruggevraagde BTW over 2014 bedraagt € 360.000.	-0,47	-0,33	-0,14
511 Informatiebeleid en automatisering			
Meer uren zijn besteed aan dit product dan was geraamd	0,57	0,00	0,57
Lagere doorbelasting voor kosten automatiseringsprojecten vanuit het Waterschapshuis	-0,25	0,00	-0,25
520 Ondersteuning directie			
Lagere kosten voor adviezen derden met name omdat een deel van de kosten voor assetmanagement doorschuift naar 2016	-0,12	0,00	-0,12
Minder uren op dit product, meer uren ingezet voor bestuursondersteuning	-0,07	0,00	-0,07

4.8.5. Rechtmatigheid

Kader

Het normenkader is een overzicht van alle externe en interne wet- en regelgeving waaraan moet worden voldaan in het kader van financiële rechtmatigheid. Jaarlijks wordt dit normenkader geactualiseerd en vastgesteld door het college van d&h.

In het controleprotocol is door het algemeen bestuur de norm vastgelegd voor een goedkeurende controleverklaring: fouten 1% van de lasten en onzekerheden 3%.

Bevindingen 2015

De processen inkoop, personele lasten, treasury, (im)materiële vaste activa en ontvangen subsidies voldoen aan in- en externe regelgeving en zijn daarmee rechtmatig. Tijdens de audits zijn geen bijzonderheden geconstateerd.

Tijdens de audits wordt ook het begrotingscriterium getoetst:

- toereikendheid van de geautoriseerde begroting (netto kosten en kredieten) en juiste besluitvorming bij kostenoverschrijdingen;
- juiste toewijzing van kosten en opbrengsten aan programma en product;
- juiste toerekening aan boekjaar.

Over 2015 zijn geen overschrijdingen van het begrotingscriterium geconstateerd.

4.9. EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

Als gevolg van de financiële crisis zijn nieuwe, aangescherpte Europese afspraken gemaakt over de beheersing van de EMU-saldi. In Nederland zijn deze afspraken vastgelegd in de wet HOF (Houdbare Overheidsfinanciën). Voor 2015 heeft het Rijk bepaald dat het EMU-tekort van de decentrale overheden maximaal 0,5% BBP mag bedragen. Het aandeel van de waterschappen hierin is 0,06%. In september 2015 zijn in bestuurlijk overleg afspraken gemaakt over het toegestane EMU-tekort in komende jaren. Bovendien treft het Rijk in elk geval tot en met 2017 geen maatregelen, sancties e.d. indien dit leidt tot overschrijding van de ruimte.

In 2015 bedroeg het EMU-tekort van waterschap Vallei en Veluwe (x € 1 miljoen):

		Werkelijk 2015	Begroting 2015	Werkelijk 2014
Exploitatiesaldo		-230	-1.575	-5.352
EMU-exploitatiesaldo		-230	-1.575	-5.352
bruto-investeringsuitgaven*	-	52.800	72.900	45.318
subsidies*	+	28.268	36.000	19.804
desinvestering materiële en immateriële vaste activa	+	143	0	12
afschrijvingen	+	23.285	24.500	34.414
Invoed investeringen		-1.104	-12.400	8.912
toevoegingen aan voorzieningen ten laste van exploitatie	+	887	1.600	2.362
onttrekkingen aan voorzieningen ten gunste van exploitatie	-	0	0	1.729
betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-	601	5.000	2.373
externe vermeerderingen van voorzieningen	+	0	0	0
Invoed voorzieningen		286	-3.400	-1.740
boekwinst	-			
boekverlies	+			
Deelnemingen en aandelen		0	0	0
EMU SALDO		-1.048	-17.375	1.820
Referentiewaarde		-20.085	-20.085	-21.900

* excl. werken voor derden (KRW maatregelen IJssel en Ruimte voor de Rivier)

Het verschil met het begrote EMU-saldo wordt vooral veroorzaakt door de lagere netto investeringen en de lagere rechtstreekse betalingen uit voorzieningen. Dit laatste betreft de baggerprojecten die vanaf 2015 in de exploitatie worden verantwoord en worden onttrokken aan de bestemmingsreserve baggeren waterlopen.

4.10. Klachten

Volgens de Algemene wet bestuursrecht gaan klachten over de vraag of de organisatie, het bestuur of een ambtenaar zich behoorlijk heeft gedragen ten opzichte van een burger of bedrijf. Het waterschap is verplicht deze (schriftelijke) klachten te registreren en hierover jaarlijks te publiceren.

Waterschap Vallei en Veluwe heeft in 2015 vijftien klachten ontvangen, waarvan twaalf klachten zijn behandeld en opgelost: elf klachten zijn opgelost zonder hoorzitting, door tussenkomst van de klachtenbehandelaar en voor één klacht vond een hoorzitting plaats. Drie klachten zijn per 31 december 2015 in behandeling. Buiten de reeds genoemde klachten heeft het waterschap vijf klachten doorgezonden naar de juiste organisaties. Drie van deze klachten betroffen GBLT, één betrof Rijkswaterstaat en één betrof Waterschap Rivierenland.

In zes gevallen betrof de klacht het uitblijven van een tijdige reactie op meldingen of verzoeken van klager. Deze klachten waren deels terecht en zijn opgelost door het opnemen van direct contact met klagers.

Eén klacht had mede betrekking op een gebrek aan regie op (door derden uitgevoerd) onderhoudswerk. Twee klachten betroffen het uitblijven van door klager verwachte actie van het waterschap inzake het onderhoud van C-watergangen zonder schouw. Drie klachten hadden betrekking op (gebreken in) de communicatie bij het plegen van onderhoud, de toonzetting van een handhavingsbrief of bij het afwijzen van schadeclaims. In deze gevallen is door de klachtencoördinator bevonden dat de medewerkers behoorlijk hebben gehandeld.

Vier klachten hadden mede betrekking op de voorbeeldfunctie van het waterschap wat betreft

parkeren op de dijk, de wijze of het tijdstip van maaien of het onderhoud van watergangen. Op deze klachten is inhoudelijk gereageerd met het geven van uitleg.

Ook op klachten over niet doorverbonden worden door de Servicedesk met de direct betrokken medewerker, de dijkgraaf of bestuursleden is gereageerd met het geven van uitleg.

Na de behandeling van de klachten heeft het waterschap de volgende leerpunten voor de toekomst benoemd:

- aandacht besteden aan de communicatie over welke acties belanghebbenden zelf kunnen of moeten nemen in geval van wateroverlast van C-watergangen zonder schouw;
- aanpassen van toonzetting van bestuurlijke waarschuwingen;
- aandacht voor het geven van een binnen het waterschap afgestemde, dragende motivering bij besluiten of standpunten van het waterschap;
- aandacht voor de zorgvuldige voorbereiding en uitvoering van werken en onderhoud;
- belanghebbenden betrekken bij voorbereiding, uitvoering en oplevering van (groot) onderhoud door de afdeling Beheer Watersysteem;
- toezicht houden op uitvoering van werkzaamheden/herstel van schade door loonwerkers die in onze opdracht werken.

Deze punten zijn inmiddels door de betrokken afdelingen opgepakt.

5. Jaarrekening

5.1. Balans en toelichting

5.1.1. Balans per 31 december voor resultaatbestemming

(bedragen x € 1.000)

Activa	2015	2014	Passiva	2015	2014
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriële vaste activa	12.588	13.480	Algemene reserves	7.899	7.899
Materiële vaste activa	332.093	330.096	Bestemmingsreserve tariefseglisatie	12.396	13.874
Financiële vaste activa	4.171	4.923	Overige bestemmingsreserves	3.300	2.868
	348.852	348.500	Nog te bestemmen resultaat	816	0
			<i>Eigen vermogen</i>	24.410	24.640
Vlottende activa					
Voorraad	0	0	Voorzieningen	6.935	6.648
Kortlopende vorderingen	7.164	8.302			
Overlopende activa	15.303	10.363	Vaste schulden looptijd > 1 jaar	244.461	254.100
Liquide middelen	7	4			
	22.475	18.669	Vlottende passiva		
			Netto vlottende schulden looptijd < 1 jaar	68.265	39.875
			Overlopende passiva	27.256	41.905
				95.521	81.780
Totaal	371.327	367.169	Totaal	371.327	367.169

5.1.2. Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (RBVW) en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

Activa, passiva en de bepaling van het resultaat worden gewaardeerd op basis van historische kosten. De activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarden, tenzij in deze toelichting anders is vermeld.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Vaste activa

Immateriële en materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met ontvangen subsidie. Het waterschap berekent de afschrijvingen op basis van een vast percentage van de kosten (lineaire afschrijving), waarbij rekening wordt gehouden met eventuele duurzame waardeverminderingen. Afschrijving vindt plaats vanaf de maand volgend op het moment van ingebruikname.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen:

Immateriële vaste activa		
Bijdragen aan activa in eigendom derden		5 jaar
Overige immateriële vaste activa	sanering waterbodems	30 jaar
	overig	5 jaar

Materiële vaste activa		
Gronden en terreinen	gronden	0 jaar
	inrichting terreinen	30 jaar
Vervoermiddelen		7 jaar
Machines, apparaten en installaties		7 jaar
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	gebouwen	40 jaar
	technische installaties	15 jaar
	veiligheidsvoorzieningen, telefoon, meubilair	10 jaar
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken		
waterkeringen	aanleg, verbetering	35 jaar
watergangen en eenvoudige waterkwantiteitskunstwerken	waterlopen, kunstwerken	25 jaar
	beschoeiing	15 jaar
	depot berging saneringsspecie	15 jaar
waterkwantiteitsgemalen en -kunstwerken	bouwkundig	30 jaar
	elektro/mechanisch	15 jaar
	procesautomatisering	10 jaar
zuiveringstechnische werken		
transportleidingen		30 jaar
gemalen	bouwkundig	30 jaar
	elektro/mechanisch	15 jaar
	procesautomatisering	10 jaar
zuiveringsinstallaties	bouwkundig	30 jaar
	elektro/mechanisch	15 jaar
	procesautomatisering	10 jaar
slibverwerkingsinstallaties	bouwkundig	30 jaar
	elektro/mechanisch	15 jaar
	procesautomatisering	10 jaar
Overige materiële vaste activa	peilbesluiten, waterakkoorden	8 jaar
	hardware	4 jaar

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen.

Vlottende activa

De voorraad onderhanden werk voor derden is tegen vervaardigingsprijs opgenomen; de gedeclareerde bijdragen voor deze werken zijn in mindering gebracht. De vooruit ontvangen bijdragen worden verantwoord bij de overlopende passiva. Het resultaat wordt in de exploitatie verantwoord na voltooiing van het (deel)project.

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht, die statisch wordt bepaald o.b.v. geschatte inningskansen.

Vaste passiva

De voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale waarde van de betreffende verplichting. Uitzondering hierop vormt de pensioenvoorziening, waarbij de actuariële methode is gehanteerd.

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

5.1.3. Immateriële vaste activa (bedragen in €)

	2015	2014
Boekwaarde per 1 januari	13.480.024	13.817.092
Investerings (netto)	-2.236	918.012
Afschrijvingen	889.383	1.255.080
Boekwaarde per 31 december	12.588.405	13.480.024

De immateriële vaste activa per 31 december 2015 bestaat uit geactiveerde bijdragen aan het Rijk inzake HWBP (€ 9,4 miljoen) en overige immateriële vaste activa (€ 3,1 miljoen). In bijlage 6.1 staat een specificatie van de immateriële vaste activa.

5.1.4. Materiële vaste activa (bedragen in €)

	2015	2014
Boekwaarde per 1 januari	330.096.030	349.185.481
Investerings (netto)	24.534.267	14.082.686
Desinvesteringen	142.511	12.750
Duurzame waardeverminderingen	0	569.782
Afschrijvingen	22.395.256	32.589.605
Boekwaarde per 31 december	332.092.530	330.096.030

De desinvestering betreft de ontmanteling van de MUDtrap op de oever van de Luntersebeek. Volgens de evaluatie van de pilot voldoet de MUDtrap niet aan de verwachtingen. De extra afschrijvingskosten zijn ten laste gebracht van de bestemmingsreserve innovatie (paragraaf 4.3).

In bijlage 6.2 staat een specificatie van de materiële vaste activa. Het overzicht in bijlage 6.3 betreft alle werken die per 1 januari 2015 onderhanden waren en die lopende het jaar zijn gestart.

5.1.5. Financiële vaste activa (bedragen in €)

	Stand 1-1-2015	Nieuwe lening	Aflossing	Stand 31-12-2015
Aandelen NWB	100.387			100.387
Kapitaalverstrekkingen aan bedrijven	100.387	0	0	100.387
Hypotheeken	4.595.095		696.099	3.898.996
Autoleningen	227.980	29.350	85.693	171.637
Leningen aan ambtenaren	4.823.075	29.350	781.792	4.070.633
Totaal	4.923.462	29.350	781.792	4.171.020

De kapitaalverstrekkingen betreffen de aanschafwaarde van de aandelen van de NV Nederlandse Waterschapsbank (631 aandelen A en 88 aandelen B). Sinds 2012 keert de NWB geen dividend uit om te kunnen voldoen aan de regels van het Bazels Comité (Bazel III).

Het waterschap verstrekt geen nieuwe hypotheeken. De resterende looptijd van de huidige hypotheeken is uiterlijk tot en met 2035.

5.1.6. Voorraad onderhanden werk derden (bedragen in €)

	Ruimte voor de Rivier	KRW	Totaal
Cumulatieve bruto uitgaven	46.933.326	6.757.814	53.691.140
Cumulatieve ontvangen bijdragen	65.508.832	8.920.086	74.428.918
Vooruit ontvangen bijdragen	18.575.506	2.162.272	20.737.778
<i>Stand per 01-01-2015</i>	0	0	0
Bruto uitgaven	50.706.874	3.412.618	54.119.492
Ontvangen bijdragen	46.855.571	3.230.204	50.085.775
Vooruit ontvangen bijdragen	-3.851.303	-182.414	-4.033.717
<i>Mutatie in 2015</i>	0	0	0
Cumulatieve bruto uitgaven	97.640.200	10.170.432	107.810.632
Cumulatieve ontvangen bijdragen	112.364.403	12.150.290	124.514.693
Vooruit ontvangen bijdragen	14.724.203	1.979.858	16.704.061
Stand per 31-12-2015	0	0	0

Deze balanspost bestaat uit de uitgaven van uitgevoerde werken in opdracht van derden, die voor rekening en risico zijn van het waterschap. De ontvangen bijdragen zijn in mindering gebracht. Vooruit ontvangen bijdragen zijn verantwoord bij de overlopende passiva (paragraaf 5.1.14).

5.1.7. Kortlopende vorderingen (bedragen in €)

	2015	2014
Belastingdebiteuren	9.820.558	10.621.650
Voorziening dubieuze debiteuren	-3.670.729	-3.323.000
<i>Vorderingen op belastingdebiteuren</i>	<i>6.149.829</i>	<i>7.298.650</i>
Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen	172.932	444.738
Overige vorderingen	841.376	558.777
Totaal	7.164.137	8.302.165

GBLT voert de belastingheffing en –invordering uit voor het waterschap. De vorderingen op belastingdebiteuren en de dubieuze vorderingen zijn opgenomen in de jaarrekening volgens opgave van GBLT. De vorderingen zijn met inachtneming van de betaaltermijn direct opeisbaar. Het saldo van de vorderingen belastingdebiteuren per 31 december 2015 bedraagt 7,7% van de totaal opgelegde belastingaanslagen in 2015 (2014: 8,4%).

Per 31 december 2015 is 61% van de vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen direct opeisbaar (betreft één factuur, die op 11 februari 2016 is ontvangen) en 4% van de overige vorderingen (2014: 0% respectievelijk 25%).

5.1.8. Overlopende activa (bedragen in €)

	2015	2014
Belastingen	7.786.953	0
Vooruitbetaalde bedragen	4.701.429	7.656.369
Nog op te leggen aanslagen en kwijtscheldingen	2.240.900	2.096.600
Verontreinigingsheffing	241.028	370.017
Bijdrage DMK	0	26.158
Nog te ontvangen verbonden partijen	117.793	29.461
Overige overlopende posten	215.347	184.557
Totaal	15.303.450	10.363.162

De vordering inzake belastingen betreft de BTW-aangifte over het 4^e kwartaal.

Eind december 2015 is de aflossing van drie langlopende leningen geïncasseerd met een valutadatum in 2016 (totaal € 4,2 miljoen). Deze bedragen zijn verantwoord bij de vooruitbetaalde bedragen.

GBLT verwacht dat in 2016 een bedrag ad € 295.500 inzake kwijtscheldingen wordt verwerkt die betrekking hebben op aanslagen uit 2015. Daarnaast verwacht GBLT dat in 2016 de volgende aanslagen worden opgelegd:

zuiveringsheffing bedrijven	2015	€ 437.300
zuiveringsheffing woningen	2015	€ 849.300
watersysteemheffing ingezetenen	2015	€ 389.400
watersysteemheffing gebouwd	2015	€ 236.100
watersysteemheffing ongebouwd	2015	€ 63.000
verontreinigingsheffing	2015	€ 40.500
zuiveringsheffing bedrijven	2014	€ 125.300
zuiveringsheffing woningen	2014	€ 325.800
watersysteemheffing ingezetenen	2014	€ 18.900
watersysteemheffing gebouwd	2014	€ 8.000
watersysteemheffing ongebouwd	2014	€ 40.000
watersysteemheffing natuur	2014	€ 2.800
		<u>€ 2.536.400</u>

De vordering op verbonden partijen bestaat uit de afrekeningen van de resultaten 2015. Deze resultaten worden conform de vastgestelde verdeelsleutels verdeeld. Het aandeel van Waterschap Vallei en Veluwe bedraagt:

- Aqualysis € 67.815
- Muskusrattenbestrijding € 35.000
- GBLT € 14.978

5.1.9. Liquide middelen (bedragen in €)

	2015	2014
Overige bankrekeningen	5.728	1.202
Kas	1.512	2.765
Totaal	7.240	3.967

Het saldo van de rekening courant bij de Nederlandse Waterschapsbank is opgenomen bij de kortlopende schulden (paragraaf 5.1.13). Bij de Nederlandse Waterschapsbank gold in 2015 een maximum rekening courant krediet van € 31,1 miljoen (2014: € 30,4 miljoen). Dit bedrag is gelijk aan de voor 2015 bepaalde kasgeldlimiet (zie paragraaf 4.6.5).

Decentrale overheden zijn verplicht om overtollige liquide middelen in de schatkist aan te houden met uitzondering van het drempelbedrag. Dit bedrag mag het waterschap als positief saldo op de rekening courant aanhouden. De benutting van het drempelbedrag in 2015 is als volgt berekend:

x € 1.000	Kwartalen 2015			
	1	2	3	4
Som van de per dag buiten de schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	100.896	11.180	2.095	259
Aantal dagen in het kwartaal	90	91	92	92
Op dagbasis buiten de schatkist aangehouden middelen	1.121	123	23	3
Drempelbedrag	1.013	1.013	1.013	1.013
Ruimte onder het drempelbedrag	-108	890	990	1.010
Berekening drempelbedrag				
Begrotingstotaal	135.022			
Percentage regeling	0,75%			
Drempelbedrag	1.013			

In het eerste kwartaal is het drempelbedrag overschreden met gemiddeld € 108.000 hetgeen reeds is gemeld in de BURAP. We ontvingen namelijk op vrijdag een subsidievoorschot van € 55 miljoen.

De automatische afroming van het positieve saldo vond op maandag plaats. Door de hoogte van het positieve saldo op de rekening courant tijdens het weekend, ontstond een overschrijding van het kwartaalgemiddelde.

5.1.10. Eigen vermogen (bedragen in €)

	Stand 1-1-2015	Vastgestelde res. bestemming bij BURAP	Voorstel res. bestemming jaarrekening	Stand 31-12-2015
Watersysteembeheer	2.358.810			2.358.810
Zuiveringsbeheer	5.540.000			5.540.000
<i>Algemene reserves</i>	<i>7.898.810</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>7.898.810</i>
Watersysteembeheer	4.107.294	-2.747.000	838.408	2.198.702
Zuiveringsbeheer	9.766.868	1.269.000	-170.899	10.864.969
<i>Bestemmingsreserve tariefsegalisatie</i>	<i>13.874.162</i>	<i>-1.478.000</i>	<i>667.509</i>	<i>13.063.671</i>
Innovatie	495.000	-93.000	-31.242	370.758
Baggeren waterlopen	2.372.517	525.000	179.437	3.076.954
<i>Overige bestemmingsreserves</i>	<i>2.867.517</i>	<i>432.000</i>	<i>148.195</i>	<i>3.447.712</i>
Totaal	24.640.489	-1.046.000	815.704	24.410.193

Algemene reserves

De algemene reserves fungeren als het weerstandsvermogen van het waterschap en hebben geen specifieke bestemming. Met de algemene reserves worden eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard opgevangen. De hoogte is afgestemd op de geïnventariseerde risico's. Voor meer informatie over het weerstandsvermogen zie paragraaf 4.5.

Bestemmingsreserves tariefsegalisatie

Deze bestemmingsreserves worden aangewend om ongewenste schommelingen op te vangen in de belastingtarieven.

Bestemmingsreserve innovatie

De bestemmingsreserve innovatie bedraagt maximaal € 500.000 en wordt jaarlijks aangevuld met maximaal € 50.000 per jaar. De extra kosten van derden voor onderzoek, voorbereiding en experimenten worden onttrokken uit deze reserve. De kosten kunnen betrekking hebben op innovatie in de kerntaken, ondersteuning initiatieven van derden en innovatie in de bedrijfsvoering. De regiegroep innovatie adviseert over het beschikbaar stellen van middelen uit deze reserve.

Bestemmingsreserve baggeren waterlopen

Deze bestemmingsreserve wordt aangewend voor het baggeren van A-watgangen. De werkelijk gemaakte kosten in een jaar worden onttrokken aan deze bestemmingsreserve. Jaarlijks wordt een bedrag toegevoegd conform begroting van het betreffende jaar (2015: € 1,525 miljoen).

Nog te bestemmen resultaat

De toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserves, die al door het algemeen bestuur zijn vastgesteld in begroting en BURAP, zijn in de kolom resultaatbestemming verwerkt. Het restant ad € 0,8 miljoen is opgenomen als 'nog te bestemmen resultaat'. In paragraaf 2.2.7 is een voorstel opgenomen voor bestemming van dit bedrag. Eveneens is in paragraaf 2.2.7 een overzicht opgenomen van het saldo van reserves na resultaatbestemming.

5.1.11. Voorzieningen (bedragen in €)

	Pensioenen bestuur	Wachtgeld voormalig bestuur	Uitkeringen voormalig personeel	Baggeren Apeldoorns Kanaal	Totaal
Stand per 1-1-15	2.887.892	99.985	660.370	3.000.000	6.648.247
Toevoeging rente	83.339	0	0	0	83.339
Dotatie aan voorziening	411.000	140.000	253.000	0	804.000
Externe onttrekkingen	147.697	72.114	335.532	45.637	600.980
Stand per 31-12-15	3.234.534	167.871	577.838	2.954.363	6.934.606

Voorziening pensioenverplichtingen bestuur

Op grond van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) hebben dagelijks bestuursleden recht op een ouderdoms- en nabestaandenpensioen. Voor de hieruit voortvloeiende verplichtingen vormt het waterschap een voorziening. De werkelijk betaalde pensioenuitkeringen worden onttrokken aan de voorziening. Bij de berekening van de voorziening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- levensverwachting gebaseerd op de tabellen 2012-2062 van het Actuarieel Genootschap;
- rekenrente 1,629% (2014: 2,156%). In verband met de verlaging van de rekenrente is in 2015 extra gedoteerd aan de voorziening;
- pensioendatum 67 jaar.

Voorziening wachtgeld voormalig bestuur

Op basis van de APPA ontvangen dagelijks bestuursleden na aftreden een wachtgelduitkering. Voor de hieruit voortvloeiende verplichtingen vormt het waterschap een voorziening. Nieuw ontstane verplichtingen in een jaar worden toegevoegd aan de voorziening en de werkelijk uitbetaalde uitkeringen worden onttrokken.

Voorziening uitkeringen voormalig personeel

Voor verplichtingen aan voormalig personeelsleden inzake salarisdoorbetaling, suppletie FPU en WW-uitkeringen is een voorziening gevormd. Nieuw ontstane verplichtingen in een jaar worden toegevoegd aan de voorziening en de werkelijk uitbetaalde kosten worden onttrokken.

Voorziening baggeren en herinrichten 6^e pand Apeldoorns Kanaal

Bij de overdracht van het 6^e pand Apeldoorns Kanaal aan het waterschap in 2013 is € 3 miljoen ontvangen van Rijkswaterstaat voor achterstallig onderhoud. Dit bedrag is toegevoegd aan de voorziening. De werkelijk gemaakte kosten worden onttrokken aan de voorziening. De uitvoering van dit project is gepland in 2018-2023.

5.1.12. Vaste schulden met looptijd van één jaar of langer (bedragen in €)

	Stand 1-1-2015	Nieuwe leningen	Aflossingen	Stand 31-12-2015
Onderhandse leningen binnenlandse banken	239.099.638	20.000.000	28.888.810	230.210.828
Onderhandse leningen openbare lichamen	15.000.000	0	750.000	14.250.000
Totaal	254.099.638	20.000.000	29.638.810	244.460.828

Aflossing vindt plaats op lineaire basis. Uitzondering hierop vormt een lening ad € 10 miljoen, die ineens wordt afgelost op 1 januari 2039.

De aflossingsverplichting in 2016 bedraagt € 26,7 miljoen. De rentelast op vaste geldleningen in 2015 bedraagt € 8,4 miljoen (2014: € 9,5 miljoen).

5.1.13. Netto vlottende schulden met een looptijd < 1 jaar (bedragen in €)

	2015	2014
Kasgeldleningen	35.000.000	0
Nederlandse Waterschapsbank	23.776.786	21.953.382
Schulden aan leveranciers	7.355.707	17.392.196
Belastingen, sociale en pensioenpremies	2.132.938	529.565
Totaal	68.265.431	39.875.143

De kasgeldleningen betreffen twee leningen:

- 1-maands lening ad € 25 miljoen, rente 0% en vervaldatum 14 januari 2016
- 1-maands lening ad € 10 miljoen, rente 0,05% en vervaldatum 28 januari 2016

5.1.14. Overlopende passiva (bedragen in €)

	2015	2014
Vooruit ontvangen werken derden	16.704.061	20.737.778
Nog te betalen rente	3.504.422	3.779.808
Nog niet bestede voorschotten	2.045.719	12.573.043
Nog te betalen bedragen	1.523.859	1.518.881
Uitspraak Hoge Raad inzake natuurterreinen	1.357.843	1.139.594
Overige vooruit ontvangen bedragen	1.170.524	1.103.338
Niet opgenomen vakantiedagen	904.919	872.613
Nog te betalen GBLT	0	106.641
Overige transitoria	44.382	73.600
Totaal	27.255.729	41.905.296

De vooruit ontvangen bijdrage voor werken derden is gespecificeerd in paragraaf 5.1.6. De nog niet bestede voorschotten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Stand 1-1-2015	Ontvangen	Niet subsidiabel	Uitgaven	Stand 31-12-2015
Subsidie dijkverbetering VZR	10.513.446	10.579.075	627.739	21.720.260	0
Niet bestede voorschotten Rijk	10.513.446	10.579.075	627.739	21.720.260	0
Meerjarenprogramma's Gelderland	967.952			967.952	0
Uitvoeringsprogramma Gelderland	0	2.378.039		994.789	1.383.250
Verdrogingsbestrijding Utrecht-Oost	159.969				159.969
Beekherstel Utrecht-Oost	931.676	476.667		905.843	502.500
Niet bestede voorschotten provincie	2.059.597	2.854.706	0	2.868.584	2.045.719
Totaal	12.573.043	13.433.781	627.739	24.588.844	2.045.719

De nog te betalen bedragen ad € 1,5 miljoen betreffen goederen en diensten die zijn geleverd in 2015, maar waarvoor op de balansdatum nog geen factuur is ontvangen.

De Hoge Raad heeft een uitspraak gedaan in één van de voorbeeldzaken natuur. De vraag in de voorbeeldprocedures was of ongebouwde percelen, waarop naast het realiseren van natuurdoelen ook sprake was van agrarisch gebruik, als natuurterreinen in de zin van de Waterschapswet moeten worden aangemerkt. De Hoge Raad heeft deze vraag bevestigend beantwoord en daarmee het standpunt van de terreinbeheerders gevolgd. Deze uitspraak leidt naar schatting tot lagere belastingopbrengsten ad € 1,4 miljoen over de jaren 2009 tot en met 2015.

5.1.15. Niet uit de balans blijvende verplichtingen en risico's

Per 31 december 2015 zijn verplichtingen aangegaan inzake investeringen in lopende projecten voor een totaalbedrag van € 47,7 miljoen.

Om projectuitvoering mogelijk te maken staan de waterschappen borg bij de Nederlandse Waterschapsbank voor het Waterschapshuis. De totale borgstelling bedraagt € 19 miljoen, via de verdeelsleutel van het Waterschapshuis staat Waterschap Vallei en Veluwe borg voor € 1,2 miljoen.

Het waterschap stelt zich borg ten behoeve van de Nederlandse Waterschapsbank voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van hetgeen de NWB van Aqualysis te vorderen heeft naar rato van 19,8%.

Het waterschap staat, gezamenlijk met alle waterschappen, borg ten behoeve van de Nederlandse Waterschapsbank, zodat de Unie van Waterschappen bij de Nederlandse Waterschapsbank een (doorlopend) krediet kan afsluiten met een maximum van € 2 miljoen.

Op 25 januari 2013 is, bij baggerwerkzaamheden in opdracht van het waterschap, een kabel van Stedin geraakt. In februari 2015 is door Stedin een claim ingediend bij de uitvoerder van de baggerwerkzaamheden. Op verzoek van verzekeraar van de uitvoerder heeft het waterschap de breuk bij haar verzekeraar gemeld. Onze verzekeraar acht het waterschap in haar rol als opdrachtgever niet aansprakelijk.

5.2. Exploitatierekening naar kostendragers

Resultaat per Kostendrager x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na Mutaties (BURAP)	Werkelijk 12 (WRK)	Saldo (OB) -/- (WRK)	Saldo (BURAP) -/- (WRK)
1. Watersysteembeheer	2.275	2.354	1.266	1.009	1.087
00 Netto Kosten	55.047	55.054	53.177	1.870	1.877
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten					
801 Kwijtschelding en oninbaar	637	734	832	-195	-98
81 Belastingopbrengsten	-53.240	-53.239	-53.150	-90	-89
89 Dekkingsverschil	-169	-195	408	-577	-603
2. Zuiveringsbeheer	-700	-1.307	-1.036	336	-272
00 Netto Kosten	72.250	71.713	70.898	1.353	815
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten					
801 Kwijtschelding en oninbaar	1.536	1.710	2.777	-1.241	-1.067
81 Belastingopbrengsten	-74.487	-74.397	-74.814	327	417
89 Dekkingsverschil	-0	-333	103	-103	-436
Resultaat (+ = tekort)	1.575	1.046	230	1.345	816
Al vastgestelde resultaatbestemming	-1.575	-1.046	-1.046		
Bestemmingsreserve tariefsegregalisatie watersysteembeheer	-2.275	-2.747	-2.747		
Bestemmingsreserve tariefsegregalisatie zuiveringsbeheer	700	1.269	1.269		
Bestemmingsreserve innovatie		-93	-93		
Bestemmingsreserve baggeren waterlopen		525	525		
Nog te bestemmen resultaat	0	0	816		
Bestemmingsreserve tariefsegregalisatie watersysteembeheer			838		
Bestemmingsreserve tariefsegregalisatie zuiveringsbeheer			-171		
Bestemmingsreserve innovatie			-31		
Bestemmingsreserve baggeren waterlopen			179		
Resultaatbestemming	-1.575	-1.046	-230		

5.3. Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstensoorten

Resultaat per Kostenrubriek x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na Mutaties (BURAP)	Werkelijk 12 (WRK)	Saldo (OB) -/- (WRK)	Saldo (BURAP) -/- (WRK)
LASTEN					
40 Rente en afschrijvingen	34.374	33.899	32.674	1.700	1.225
41 Personeelslasten	31.842	31.546	32.077	-235	-531
42 Goederen en diensten van derden	55.222	57.072	56.346	-1.124	726
43 Bijdrage aan derden	12.059	11.871	11.842	217	29
44 Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	1.525	321	804	721	-483
BATEN					
81 Financiële baten	-940	-940	-937	-3	-3
82 Personeelsbaten	-321	-338	-699	378	361
83 Goederen en diensten aan derden	-3.226	-3.843	-3.836	610	-7
84 Bijdrage van derden	-215	-225	-548	333	322
85 Waterschapsbelastingen	-125.553	-125.193	-124.355	-1.198	-837
86 Interne verrekningen	-3.192	-3.124	-3.138	-54	14
Resultaat (+ = tekort)	1.575	1.046	230	1.345	816
Al vastgestelde resultaatbestemming	-1.575	-1.046	-1.046		
Bestemmingsreserve tariefsegregalisatie watersysteembeheer	-2.275	-2.747	-2.747		
Bestemmingsreserve tariefsegregalisatie zuiveringsbeheer	700	1.269	1.269		
Bestemmingsreserve innovatie		-93	-93		
Bestemmingsreserve baggeren waterlopen		525	525		
Nog te bestemmen resultaat	0	0	816		
Bestemmingsreserve tariefsegregalisatie watersysteembeheer			838		
Bestemmingsreserve tariefsegregalisatie zuiveringsbeheer			-171		
Bestemmingsreserve innovatie			-31		
Bestemmingsreserve baggeren waterlopen			179		
Resultaatbestemming	-1.575	-1.046	-230		

5.4. Exploitatierkening naar programma's

Resultaat per Programma x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na Mutaties (BURAP)	Werkelijk 12 (WRK)	Saldo (OB) -/- (WRK)	Saldo (BURAP) -/- (WRK)
1. Veiligheid	16.498	16.330	16.179	320	151
2. Voldoende en schoon water	34.157	34.042	32.064	2.092	1.978
3. Waterketen	63.488	63.162	62.013	1.475	1.149
4. Bestuur en Belastingen	13.154	13.233	13.819	-664	-585
Totaal Programma's	127.298	126.767	124.074	3.223	2.692
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten					
801 Kwijtschelding en oninbaar	2.173	2.443	3.609	-1.435	-1.165
81 Belastingopbrengsten	-127.727	-127.636	-127.964	238	328
89 Dekkingsverschil	-169	-528	511	-681	-1.039
Dekkingsmiddelen	-125.723	-125.721	-123.844	-1.878	-1.876
Resultaat (+ = tekort)	1.575	1.046	230	1.345	816
Al vastgestelde resultaatbestemming	-1.575	-1.046	-1.046		
Bestemmingsreserve tariefsegregalisatie watersysteembeheer	-2.275	-2.747	-2.747		
Bestemmingsreserve tariefsegregalisatie zuiveringsbeheer	700	1.269	1.269		
Bestemmingsreserve innovatie		-93	-93		
Bestemmingsreserve baggeren waterlopen		525	525		
Nog te bestemmen resultaat	0	0	816		
Bestemmingsreserve tariefsegregalisatie watersysteembeheer			838		
Bestemmingsreserve tariefsegregalisatie zuiveringsbeheer			-171		
Bestemmingsreserve innovatie			-31		
Bestemmingsreserve baggeren waterlopen			179		
Resultaatbestemming	-1.575	-1.046	-230		

Voor een toelichting op de netto kosten per programma wordt verwezen naar hoofdstuk 3. Een analyse van de belastingopbrengsten staat in paragraaf 4.4.2.

5.5. Topinkomens

De Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen (WNT) maximeert de bezoldiging van een topfunctionaris (voor waterschappen de secretaris) op een beloning van € 178.000 inclusief belaste kostenvergoedingen en pensioenbijdrage werkgever. Waterschap Vallei en Veluwe betaalt geen bezoldigingen aan topfunctionarissen boven de norm. De betaalde bezoldigingen aan topfunctionarissen in 2015 bedragen:

Naam	Functie	Duur	Omvang	Beloning	Onkosten- vergoedingen	Beloningen op termijn
		van	tot en met			
G. Dalhuisen	Algemeen Directeur - Secretaris	1-1-2015	31-12-2015	1,0 fte	€ 150.842	€ 208 € 15.677

6. Bijlagen

6.1. Immateriële vaste activa

	Software	Waterbodemsanering	Overige immateriële vaste activa	Geactiveerde bijdragen Rijk (HWBP)	Totaal
	€	€	€	€	€
<u>Stand per 1-1-2015</u>					
Aanschafwaarde	2.768.254	2.375.359	763.985	10.564.758	16.472.356
Cumulatieve afschrijvingen	1.520.404	565.171	106.958	799.799	2.992.332
Boekwaarde 1-1-2015	1.247.850	1.810.188	657.027	9.764.959	13.480.024
<u>Mutaties in 2015</u>					
Investerings					0
Overboeking onderhanden werk		-2.236			-2.236
Afschrijvingen	476.794	80.179	30.559	301.851	889.383
Totaal mutaties	-476.794	-82.415	-30.559	-301.851	-891.619
<u>Desinvesteringen</u>					
Aanschafwaarde					0
Ontvangen subsidies					0
Afschrijvingen					0
Totaal mutaties	0	0	0	0	0
<u>Volledig afgeschreven activa</u>					
Aanschafwaarde	885.929				885.929
Afschrijvingen	885.929				885.929
Totaal mutaties	0	0	0	0	0
<u>Stand per 31-12-2015</u>					
Aanschafwaarde	1.882.325	2.373.123	763.985	10.564.758	15.584.191
Cumulatieve afschrijvingen	1.111.269	645.350	137.517	1.101.650	2.995.786
Boekwaarde 31-12-2015	771.056	1.727.773	626.468	9.463.108	12.588.405

6.2. Materiële vaste activa

	Grond, weg-, en waterbouwkundige werken											
	Gronden en terreinen	Vervoer- middelen	Machines, apparaten, werktuigen	Bedrijfs- gebouwen	Water- keringen	Watergangen en gemalen	Gemalen water- kwaliteit	Zuivering- installaties	Slib- verwerking- installaties	Overige materiële vaste activa	Onderhanden werk	Totaal
	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€
Stand per 1-1-2015												
Aanschafwaarde	8.058.636	2.571.044	1.391.002	25.445.425	16.111.769	78.760.565	47.707.288	354.564.569	17.784.978	793.756	29.555.563	582.744.595
Cumulatieve afschrijvingen	19	811.635	677.735	10.815.957	6.638.793	29.895.327	23.073.712	174.559.646	5.642.452	533.288		252.648.564
Boekwaarde 01-01-2015	8.058.617	1.759.409	713.267	14.629.468	9.472.976	48.865.238	24.633.576	180.004.923	12.142.526	260.468	29.555.563	330.096.031
Mutaties in 2015												
Nieuwbouw door derden	140.903										52.341.831	52.482.734
Geactiveerde lasten											1.442.739	1.442.739
Overboeking OHW naar exploitatie											-1.125.120	-1.125.120
Overboeking onderhanden werk	-83.895	443.184	270.427	-28.505	3.884.851	7.884.073	426.043	9.180.582			-21.968.524	2.236
Ontvangen subsidies											28.268.322	28.268.322
Afschrijvingen	7	395.785	222.819	581.566	750.215	4.324.684	2.050.419	12.999.969	879.206	190.586		22.395.256
Totaal mutaties	51.001	47.399	47.608	-610.071	3.134.636	3.559.389	-1.624.376	-3.819.387	-879.206	-190.586	2.422.604	2.139.011
Desinvesteringen												
Aanschafwaarde						153.646						153.646
Afschrijvingen						11.135						11.135
Verkoopprijs						0						0
	0	0	0	0	0	142.511	0	0	0	0	0	142.511
Volledig afgeschreven activa												
Aanschafwaarde		66.656	53.578	-28.505	285.291	2.356.557	558.765	-15.956		241.949		3.518.335
Afschrijvingen		66.656	53.578	-28.505	285.291	2.356.557	558.765	-15.956		241.949		3.518.335
Totaal mutaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stand per 31-12-2015												
Aanschafwaarde	8.109.644	2.947.572	1.607.851	25.445.425	19.711.329	84.134.435	47.574.566	363.761.107	17.784.978	551.807	31.978.167	603.606.880
Cumulatieve afschrijvingen	26	1.140.764	846.976	11.426.028	7.103.717	31.852.319	24.565.366	187.575.571	6.521.658	481.925	0	271.514.350
Boekwaarde 31-12-2015	8.109.618	1.806.808	760.875	14.019.397	12.607.612	52.282.116	23.009.200	176.185.536	11.263.320	69.882	31.978.167	332.092.530

6.3. Onderhanden werk

Profiel	Krediet	Onderhanden werk	Geactiveerde Lasten	Overboeking exploitatie	Investerings en subsidies	In gebruik genomen	Onderhanden werk	Te verwachten investerings en subsidies	Te verwachten investerings en subsidies
	31-12-2015	31-12-14	2015	2015	2015	2015	31-12-15	2016*	2017 e.v. *
	€	€	€	€	€	€	€	€	€
7000 Immateriele vaste activa	1.379.224	755.693			336.888	0	1.092.581	337.743	209.205
7010 Gronden en terreinen	900.000	29.424			375.688		405.112	375.688	694.888
7020 Vervoermiddelen	510.000	0			443.184	443.184	0	336.800	173.200
7030 Machines, apparaten en werktuigen	200.000	0			270.427	270.427	0	197.980	598.020
7040 Bedrijfsgebouwen	500.000	0			-10.522	-28.505	17.983	17.983	1.132.017
7050 Waterkeringen	1.119.282	2.899.696	1.442.739		506.897	3.884.851	964.481	1.356.511	14.083.169
7055 Watergangen, kunstwerken en gemalen	12.196.446	7.250.570		-311.478	7.804.213	7.791.943	6.951.362	6.955.112	15.459.536
7060 Transportsystemen	941.842	595.874			91.692	426.043	261.523	18.382	2.022.176
7065 Zuiveringsinstallaties	29.023.956	18.024.306			13.366.283	9.180.581	22.210.008	13.259.657	89.580.959
7070 Slibverwerkingsinstallaties	797.000	0			75.117	0	75.117	75.117	1.563.883
7100 Exploitatie projecten	245.834	0		-813.642	813.642	0	0	0	260.595
	47.813.583	29.555.563	1.442.739	-1.125.120	24.073.509	21.968.524	31.978.167	22.930.973	125.777.648

* Te verwachten investeringen van projecten die onderhanden zijn per 31 december 2015

7. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

8. Besluit tot vaststelling en goedkeuring

Het algemeen bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe, gelezen het voorstel van het college van dijkgraaf en heemraden d.d. 24 mei 2016,

- gelet op het advies van de commissie F.B.A. d.d. 5 april 2016;
- gelet op de desbetreffende bepalingen van de Waterschapswet en het algemeen reglement voor waterschap Vallei en Veluwe;
- overwegende dat het jaarverslag 2015, na voorafgaande kennisgeving, vanaf 8 juni 2016 gedurende 14 dagen ter inzage heeft gelegen;

besluit op 22 juni 2016 om:

- het jaarverslag en de jaarrekening 2015 sluitend met een negatief saldo van € 230.296, een nog te bestemmen resultaat van € 815.704 en een balanstotaal van € 371.327.000 vast te stellen;
- de voorgestelde resultaatbestemming vast te stellen conform paragraaf 2.2.7.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 22 juni 2016.

mr. G. P. Dalhuisen,
secretaris

drs T. Klip-Martin,
dijkgraaf